

Samen innoveren

Eindverslag 43 proeftuinen
Programma Kwaliteit van de Samenleving

Gouda, 25 oktober 2017

Met dank aan:

Verwey-Jonker Instituut
Movisie
Nivel
Perron14
Tekstbureau Hilde Bakker

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Overzicht proeftuinen

1.	Preventie vroegsignalering Goeree-Overflakkee	5
2.	Goeree-Overflakkee: leefbaarheid en vitaliteit	8
3.	Goeree-Overflakkee: Dashboard	11
4.	Innovatieagenda Rijswijk	13
5.	Lansingerland: Zo zelfstandig mogelijk wonen/leven	16
6.	Preventieloket en implementatie BUURboek Holland-Rijnland	19
7.	Samenwerken in de wijk aan positieve gezondheid van ouderen	22
8.	Jong ouderschap en onbedoeld zwangerschap (JOOZ)	25
9.	Verbetercyclus jeugd Haaglanden	29
10.	Interactief preventief jeugdbeleid middels de Transitiearena	32
11.	Doorontwikkeling WWZ in de Hoeksche Waard	35
12.	De Kracht van Krimpen vanuit autisme bekeken	38
13.	Duurzaam versterken van eigen kracht: Het begint bij mij!	41
14.	Kleuters in Delfshaven (KID)	45
15.	Sociale netwerken en (digitaal) buurtplatform BUUV	48
16.	Inzet ervaringsdeskundigheid (ExpEx) Midden-Holland	51
17.	Aanpak overlast gevende jeugd in de wijk door het jeugd preventieteam	55
18.	Transformatie Mantelzorgondersteuning Leidschendam-Voorburg	58
19.	KICK Vroegsignalering door verbinding Pak Je Kans en wijkteams	61
20.	Duurzame formule voor (thuisloze) jonge moeders en andere jongeren	64
21.	Inwoners aan zet in eigen kern of buurt	67
22.	Pact Goeree-Overflakkee 2.0	70
23.	Aanpak kinderen en armoede Papendrecht	73
24.	JouwZorg Rotterdam - Een alternatief voor JeugdzorgPlus	76
25.	Handelingsperspectieven LHBT beleid	79
26.	Samenwerkings- en matchingsmodel Sociaal Domein	82
27.	Ouders aan zet in de Halt-straft	85
28.	Buurtfunctie Zeeheldenbuurt	88
29.	Less is More	91
30.	Nieuw Gasthuis-inclusief Wonen	94
31.	WIJ-coöperatie Vlaardingen	96
32.	Ervaringsdeskundigheid als schakel in het bereiken van jongeren	99
33.	Ervaringsdeskundige ExpEx in jeugdhulp Rotterdam	102
34.	Meetlat Sociaal Domein 2.0	105
35.	BuurtPreventiePLUS, samen breed signaleren	108
36.	Een goede en veilige start in de buurt	111
37.	Krachtpaters Delft	114
38.	Programma Groen en Gezond	116
39.	De waarde van 'de Rotterdamse Munt'	118
40.	Sluitende aanpak Participatiewet – Wmo	120
41.	Eindgoed, strandgoed	122
42.	De Balijhoeve	124
43.	Realiseren van sociaal-maatschappelijke doelen met ruimtelijke oplossingen	126

Woord vooraf

Na anderhalf jaar maken we de balans op van het innovatieprogramma Kwaliteit van de Samenleving. In deze periode hebben gemeenten, organisaties en inwoners in Zuid-Holland met elkaar gewerkt aan een vernieuwingsbeweging in het sociaal domein. Van werken vóór mensen naar werken mét mensen. Actuele vraagstukken zijn aangepakt op het gebied van participatie, preventie, jeugd, langer thuis en integraal samenwerken.

We kijken terug op een dynamische en inspirerende periode. We zijn trots op de beweging die tot stand is gekomen. Dit kon niet zonder al die mensen die bereid waren hun kennis en ervaring te delen. JSO heeft hierbij de rol vervuld van verbinder, inspirator, aanjager en coördinator.

In het innovatieprogramma hebben we in 43 proeftuinen samen kunnen experimenteren. Al deze proeftuinen zijn geëvalueerd door een team van onderzoekers van de kennisinstellingen Nivel, Movisie en het Verwey-Jonker Instituut. De uitkomsten daarvan delen we in dit verslag, zodat iedereen ervan kan leren en geïnspireerd kan raken.

Veranderen is een continu proces. We spreken daarom niet meer over proeftuinen maar over dé manier van werken. Experimenteren, in de praktijk toetsen en weer verder ontwikkelen is een blijvende beweging die in gang is gezet.

Preventie vroegsignalering Goeree-Overflakkee

Opdrachtgever(s)

Gemeente Goeree-Overflakkee

JSO-adviseur

Lia Kleijweg, l.kleijweg@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Goeree-Overflakkee

Met wie wordt samengewerkt?

Professionals van Welzijn, MEE en CJG, gemeente, inwoners.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Door een groepsbijeenkomst met inwoners en het in kaart brengen van burgerinitiatieven.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel van de proeftuin is het ontwikkelen van een integrale visie op preventie en vroegsignalering rond zorg en welzijn. Vanuit deze gezamenlijk ontwikkelde visie, zetten alle professionals stevig in op het versterken van preventie en op het in beeld brengen van trends via effectieve vroegsignalering. Daarbij wordt uitgegaan van de principes van positieve gezondheid. Vanuit een integraal gedragen visie op preventie en vroegsignalering, wordt vervolgens een uitvoeringsprogramma opgesteld. Dit zorgt voor:

1. Voorkomen van (verergering van) problemen en meer kijken naar welzijn op alle gebieden.
2. Professionals die eerder doen wat nodig is, vanuit nieuwe verbindingen, in co-creatie met de inwoners.
3. Versterken van verbindingen tussen professionals onderling, organisaties en vrijwilligers en de professionele hulpverlening.

Er is gestart met een koplopersgroep, bij de start een mix van ambtenaren en professionals, later uitgebreid met uitvoerende professionals en inwoners (totaal 20 deelnemers).

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er is een gezamenlijke visie ontwikkeld op preventie, uitgaande van positieve gezondheidsprincipes. Hiervoor is een literatuuronderzoek uitgevoerd en zijn interviews met 35 stakeholders gehouden die tevens bedoeld waren om draagvlak te creëren en hen te betrekken bij het vervolgproces. In vijf bijeenkomsten met de koplopersgroep en een grote bijeenkomst met en voor inwoners en professionals is op basis van de visie een uitvoeringsplan vormgegeven om integraal preventie te versterken. Door de interactieve aanpak is er grote betrokkenheid en inzet vanuit professionals en inwoners om

preventie en vroegsignalering effectief uit te voeren. Om e.e.a. te concretiseren, is met de kopgroep een plan van aanpak voor drie pilots uitgewerkt. Twee van de pilots zijn kerngericht op het betrekken van inwoners bij preventie en vroegsignalering, en een pilot is eiland-breed, gericht op transformatieopgaven en samenwerking aan de basis.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Een interactieve wijze van beleid maken en daarbij flexibel omgaan met de stappen in proces, inhoud en tijd. Dit geeft ruimte om in co-creatie werkende weg te ervaren wat mogelijk en nodig is en gezamenlijk keuzen te maken voor vervolg.
- Met de belangrijkste organisaties is in een projectgroep de visie en aanpak opgesteld, daarna zijn de leden van de projectgroep in tweetallen op pad gegaan om deze visie en aanpak te toetsen via interviews in het veld. Uit deze groep mensen is een kopgroep en een meelezersgroep geformeerd. Met deze diverse groepen wordt het uitvoeringsplan verder vormgegeven.
- Na de plannings-, onderzoeks- en ontwikkelfasen wordt ook in de uitvoeringsfase deze nieuwe manier van co-creatief werken in pilots voortgezet.

Quotes van betrokkenen

“Met deze proeftuin hebben we de weg geplaveid om ervoor te zorgen dat preventie en vroegsignalering samen met inwoners gerealiseerd gaan worden. De uitvoering moet uiteindelijk tot effecten leiden als vergroting van het welzijn van inwoners. Daar heb ik na de proeftuin alle vertrouwen in.”

“Betrokkenheid en co-creatie als basis maakt gevoel en invloed van inwoner sterker.”

Onderzoekresultaten

Aansturing

De gemeente Goeree-Overflakkee is initiatiefnemer van de proeftuin en geeft zowel sturing als vrijheid aan de deelnemers voor het bepalen van de doelstelling, de werkwijze en de praktische uitvoering. Beslissingen worden samen met JSO en andere deelnemers genomen. JSO begeleidt het proces en de bijeenkomsten. De gemeente voelt zich

verantwoordelijk voor het stellen van kaders, zodat de plannen van de proeftuin binnen het gemeentelijk beleid passen. De gemeente faciliteert (middelen/ruimten), bewaakt de kwaliteit van de activiteiten, weegt belangen van betrokken inwoners/cliënten af en stuurt, waar nodig, bij. De gemeente ziet er ook op toe dat JSO en betrokken partners verantwoording afleggen over de resultaten, en draagt zorg voor het

bestendigen van de activiteiten van de proeftuin en voor het monitoren van resultaten op lange termijn.

Burgerparticipatie

De gemeente geeft aan zich verantwoordelijk te voelen voor het betrekken van relevante groepen inwoners bij de proeftuin, voor het stimuleren dat inwoners initiatieven (kunnen) nemen en dat zij mee kunnen denken en beslissen over de aanpak en de uitvoering van de proeftuin. De gemeente voelt zich ook verantwoordelijk voor het rekening houden met tegenstrijdige belangen van inwoners en voor het duurzaam betrekken van inwoners bij de resultaten van de proeftuin.

De gemeente heeft verschillende inspanningen gedaan om inwoners bij de proeftuin te betrekken. De vraag is of dat is gelukt. Ongeveer de helft van de respondenten is daar positief over; de andere helft ziet te weinig terug van betrokkenheid van inwoners.

Samenwerking

De gemeente voelt zich verantwoordelijk voor een goede samenwerking tussen gemeente en deelnemende partners/organisaties. Dit betekent: het gebruiken van elkaars kennis en ervaring binnen de proeftuin, het erbij betrekken van de juiste partners/organisaties, het zorgen voor samenwerking tussen formele en informele ondersteuning, het helpen overbruggen van tegenstrijdige ideeën/inzichten/belangen van de verschillende partners en organisaties binnen de proeftuin, en het samenbrengen van verschillende initiatieven binnen de gemeente. Ook is de gemeente verantwoordelijk voor het voortbestaan van de samenwerking tussen de verschillende organisaties/deelnemers na afloop van de proeftuin en het ontstaan van nieuwe samenwerkingsvormen.

Bij de start van de proeftuin waren de deelnemers zeer positief over de samenwerking en organisatie. Bij de tweede meting blijkt dat voor velen niet duidelijk is wat de afspraken rond samenwerking precies inhouden en welke activiteiten uitgevoerd moeten worden om de doelen te bereiken. Daarnaast vinden sommigen de proeftuin te complex door te veel deelnemers, te vaag of te beleidsgericht. De verantwoordelijkheid voor het doel, namelijk preventie en vroegsignalering, is volgens een deelnemer onvoldoende belegd: *“De samenwerking zit nu in een wat lastige fase: inwoners en professionals werken soms vanuit een ander gezichtspunt”* en *“Preventie moet het probleem oplossen, maar dan moeten de zorgverleners en bestuurders wel iets van hun terrein overdragen naar de nulde lijn”*.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel was bij aanvang hoog (8,2) en is aanzienlijk afgenomen, maar blijft positief (6,2).

Effecten voor inwoners

Respondenten verwachten dat op termijn de aandacht voor preventie en vroegsignalering zeker zal bijdragen aan het versterken van de veerkracht en het welzijn van de inwoners van Goeree-Overflakkee. Een deel van de respondenten is nog aarzelend. De proeftuin heeft geleid tot een uitvoeringsprogramma, maar in de uitvoering zelf moeten nog veel stappen worden gezet. De meeste respondenten zijn wel overtuigd van het feit dat preventie en vroegsignalering voor de inwoners gaat werken.

Op het terrein van de samenwerking gebeurt al veel in het formele circuit, dus in de samenwerking tussen maatschappelijke organisaties onderling en tussen de maatschappelijke organisaties en de gemeente. De respondenten hebben nog minder zicht op de mogelijkheden van burgerinitiatieven en de formeel-informele samenwerking. Dit is in het uitvoeringsprogramma benoemd als speerpunt, maar staat nog in de kinderschoenen. Dit moet meer vorm gaan krijgen door het starten van twee pilots formele en informele samenwerking in respectievelijk Den Bommel en Dirksland.

Tot slot werd met de proeftuin beoogd om inwoners actief te betrekken bij de beleidsparticipatie. Ook hierover is niet iedereen eensgezind. Een deel van de respondenten vindt dat dit gebeurt, maar een ander deel vindt dat nog te weinig inwoners erbij betrokken zijn en dat die burgerbetrokkenheid in het vervolg moet gaan blijken.

Goeree-Overflakkee: leefbaarheid en vitaliteit

Opdrachtgever(s)

Gemeente Goeree-Overflakkee

JSO-adviseur

Bas ter Stege, Ines Pruijt, i.pruijt@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Het eiland Goeree-Overflakkee

Met wie wordt samengewerkt?

Wonen, welzijn en zorg (professionals), dorpsraden en buurt- en belangenverenigingen.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Via dorpsraden en buurt- en belangenverenigingen.

Uitvoering

2016-2017, binnen de context van een meerjarig proces.

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Naast de drie decentralisaties participatie, zorg en jeugd is er een vierde terrein dat voor gemeenten steeds belangrijker wordt om opnieuw in te richten: leefbaarheid en vitaliteit. Het leefbaar en vitaal houden van de woon- en leefomgeving voor bewoners staat centraal. Op Goeree-Overflakkee is de afgelopen jaren gestart met een veranderproces op dit specifieke gebied. Doelgroep zijn de inwoners van de kernen en buurtschappen die inhoud willen geven aan betrokkenheid in de eigen woon- en leefomgeving.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Inwoners van kernen hebben eigen kernvisies en leefbaarheidsplannen opgesteld. Zij zijn hierbij ondersteund door de dorpsraden en buurt- en belangenverenigingen op Goeree-Overflakkee. De professionals in het Eilandteam ondersteunden de ontwikkeling van (actieve) dorpsraden. De volgende elementen stonden in het proces centraal: mensen in je omgeving kennen, samen dingen doen, en omzien naar elkaar.

De leefbaarheidsplannen zijn geanalyseerd en er ligt een basis voor de beleidseffectrapportage. Hierin zijn de leerpunten van de nulmeting van de sociale thermometer benut, als onderdeel van de versnellingsagenda 'Van MOOI naar MOOIER'.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- De inwoners staan aan de basis van het leefbaar en vitaal houden van de woon- en leefomgeving. De leden van dorpsraden zijn gemotiveerd om de eigen burgerkracht van de inwoners centraal te stellen.

- De leden van dorpsraden werken goed samen om in een kernvisie en/of leefbaarheidsplan de kwaliteiten van en de kansen in de kern vast te stellen. Zij hebben vaardigheden ontwikkeld om de leefbaarheidsplannen van de inwoners concreet te realiseren en te ondersteunen.
- De professionals in het Eilandteam zijn ondersteunend bij het ontwikkelen van het zelforganiserend vermogen van dorpsraden.

Quotes

"Het vraagt om een andere manier van werken. We moeten maatwerk leveren. Het ene moment kom je als professional van je stoel af, ga je naar de mensen toe. Op andere momenten moet je juist op je handen gaan zitten."

"We zijn het gewoon gaan doen... Je kunt mooie beleidsdocumenten schrijven, maar je kunt ook gewoon starten, kijken waar je iets kunt betekenen."

"We zijn aan de pilot begonnen zonder de uitkomst te weten, iets wat we als gemeente niet gewend zijn, maar het bleek achteraf de gouden greep. We zijn nu aan het bouwen aan een gemeente die inspeelt op de veranderende samenleving. Dat doen we van onderaf."

"De piramide van invloed draait langzaam om. Bewoners bepalen steeds meer de agenda."

Onderzoekresultaten

Aansturing

De gemeente Goeree-Overflakkee is initiatiefnemer van de proeftuin en geeft zowel sturing als vrijheid aan de deelnemers voor het bepalen van de doelstelling, de werkwijze en de praktische uitvoering. De gemeente denkt hierover mee en beslist samen met JSO en andere deelnemers. De gemeente voelt zich verantwoordelijk voor het stellen van kaders, zodat de plannen van de proeftuin binnen het gemeentelijk beleid passen. De gemeente

faciliteert (middelen/ruimten), bewaakt de kwaliteit van de activiteiten, weegt belangen van betrokken inwoners/cliënten af en stuurt, waar nodig, bij. De gemeente ziet er ook op toe dat JSO en betrokken partners verantwoording afleggen over de resultaten, en draagt zorg voor het bestendigen van de activiteiten van de proeftuin en voor het monitoren van en committeren aan de uitkomsten/resultaten van de proeftuin, zolang deze binnen de bestaande kaders en regelingen passen.

Burgerparticipatie

De gemeente voelt zich verantwoordelijk voor het betrekken van relevante groepen inwoners bij de proeftuin, voor het stimuleren dat inwoners initiatieven (kunnen) nemen, en dat zij mee kunnen denken en beslissen over de aanpak en de uitvoering van de proeftuin. De gemeente voelt zich ook verantwoordelijk voor het rekening houden met tegenstrijdige belangen van inwoners en voor het duurzaam betrekken van inwoners bij de resultaten van de proeftuin.

Inwoners worden erbij betrokken door hen te informeren en samen te handelen. Verder ondersteunt de gemeente individuele initiatieven in de gemeenschap. Volgens de gemeente lukt het voldoende om inwoners te betrekken bij de proeftuin. De voornaamste belemmering hierbij is: *“De juiste mensen weten te vinden en vast te houden”*. Bij de eerste meting blijken inwoners voldoende geïnformeerd te worden en goed mee te werken als zij eenmaal geworven zijn, maar die werving kan beter en ook de rol bij meebeslissen is nog te beperkt. Bij de tweede meting blijkt dat veel inwoners actief zijn geworven en meedoen en eigen ideeën en plannen kunnen realiseren.

Samenwerking

De gemeente voelt zich verantwoordelijk voor een goede samenwerking tussen gemeente en deelnemende partners/organisaties. Dit betekent: het gebruiken van elkaars kennis en ervaring binnen de proeftuin, het erbij betrekken van de juiste partners/organisaties, het zorgen voor samenwerking tussen formele en informele ondersteuning, het helpen overbruggen van tegenstrijdige ideeën/inzichten/belangen van de verschillende partners en organisaties binnen de proeftuin, en het samenbrengen van verschillende initiatieven binnen de gemeente. Ook is de gemeente verantwoordelijk voor het voortbestaan van de samenwerking tussen de verschillende organisaties/deelnemers na afloop van de proeftuin en voor het ontstaan van nieuwe samenwerkingsvormen. Volgens de gemeente zou de samenwerking tussen de gemeente en de deelnemers van de proeftuin kunnen worden verbeterd door *“intensiever en persoonlijker contact”*. Over de manier waarop de gemeente bijdraagt aan het bewerkstelligen van de onderlinge samenwerking van de deelnemers/betrokkenen in deze proeftuin zegt de gemeente: *“Verbindend, verleidend, coöperatief en in co-creatie/samenwerking”*. Het hielp om *“in co-creatie aan een gezamenlijk doel (te) werken”*.

De deelnemers reageren duidelijk en positief op het proces van de lopende proeftuin (*“spannend”*

en *“leerzaam”*). De betrokkenheid blijkt groot en de samenwerking is goed. Nog aandacht vragen de afspraken, verantwoordelijkheid en activiteiten om de doelen te halen. De proeftuin stimuleert duidelijk vernieuwing, volgens de deelnemers.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is ruim voldoende bij de eerste meting (7,2) en neemt toe bij de tweede meting (7,8).

Effecten voor inwoners

Het beeld dat uit de eindmeting over de ontwikkeling en effectiviteit van de dorpsraden-nieuwe-stijl naar voren komt, is zeer divers. Dat beeld is nog incompleet, omdat van de 14 kernen en vijf buurtschappen er zeven aan de eindmeting hebben meegedaan. Hierin werden de volgende vragen beantwoord:

1. *Hebben de leden van de dorpsraden een zelforganiserend vermogen en/of worden ze hierin ondersteund en gefaciliteerd?*

Sommige raden voelen zich minder tegen hun nieuwe taak opgewassen dan andere. Hoewel er grote waardering is voor de actieve ondersteuning en facilitering vanuit de gemeente, wil een aantal raden meer, met name waar het om dorpsoverstijgende projecten en financiën gaat. In sociaal hechte kernen verloopt de ontwikkeling soepeler dan in lossere of meer verdeelde kernen, maar overal is de zelforganisatie in gang gezet.

2. *Zijn de leden van de dorpsraden actief in het realiseren van sociale vitaliteit, zoals zij dit in hun kernvisie en/of leefbaarheidsplan hebben omschreven?*

Ook hier is het beeld divers. Sommige raden hebben hun leefbaarheidsplan nog maar kort geleden ingediend, waardoor het te vroeg is om hierover uitspraken te doen. De activiteiten die de dorpsraden organiseren, laten zien hoe de ontwikkeling van sociale vitaliteit wel goed van de grond komt, maar veel geduld, tijd en ondersteuning vergt om de burgerkracht tot wasdom te laten komen.

3. *Hebben de inwoners van de kernen en buurtschappen zeggenschap over het realiseren van een sociale leefomgeving?*

Het effectief ophalen van wat bewoners aan het leefbaarheidsplan wilden bijdragen, is niet overal goed of compleet gelukt. Dit geeft een zeer gevarieerd beeld over die zeggenschap tot nu toe. Het is nog te vroeg in het proces om steviger uitspraken over de zeggenschap van inwoners te doen.

Goeree-Overflakkee: Dashboard

Opdrachtgever(s)

Gemeente Goeree-Overflakkee

JSO-adviseur

Bas ter Stege, Ines Pruijt, i.pruijt@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Het eiland Goeree-Overflakkee

Met wie wordt samengewerkt?

Tympaan

Gemeente-afdelingen (WMO, Jeugd, Participatie en Leefbaarheid en vitaliteit).

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Inwoners zijn niet direct betrokken. Er is samengewerkt met gemeentelijke beleidsadviseurs.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Vanaf de start van de decentralisaties in het sociaal domein is de behoefte ontstaan om beleidseffecten te kunnen meten in een beleidsmonitor. In de kern gaat het over een sturingsvraagstuk om de vraag naar voorzieningen op het gebied van jeugd, Wmo, participatie en de afnemende financiële middelen met elkaar in overeenstemming te brengen en daarbij te beoordelen in hoeverre de (beoogde) maatschappelijke doelen bereikt worden.

Gemeente Goeree-Overflakkee ontwikkelt een handzaam instrument om de mate van doelbereik van eigen beleidsdoelen binnen het sociaal domein in kaart te brengen en deze bovendien te vergelijken met andere gemeenten in de regio. Naast vergelijkbaarheid is ook herhaalbaarheid uitgangspunt in de ontwikkeling. Met het instrument wordt het beleid in het sociaal domein onderbouwd en het zorgt voor de verantwoording van de inhoud van dat beleid.

De doelgroep is College van B&W en de raadsleden (via gemeentelijk beleidsadviseurs).

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er is een dashboard gereed in de vorm van een rapportage. Er was specifieke aandacht voor de integratie met de gemeentelijke begrotings-app en vergelijkbare interne systemen. Er is een selectie gemaakt van meetbare beleidsdoelstellingen en beschikbare en bruikbare data om tot het dashboard te komen. Daarbij zijn indicatoren voor beleidsdoelstellingen ontwikkeld. Er zijn aanbevelingen gedaan om tot een correcte (interne) implementatie te komen met aandacht voor verbreding van het draagvlak en de borging van het dashboard in de organisatie, alsook de feitelijke vormgeving.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- De procesmatige zoektocht naar meerwaarde, draagvlak en voeding van het instrument.
- Het samenwerken met een gemeentelijke werkgroep aan het selecteren van meetbare beleidsdoelstellingen en het destilleren van beschikbare en bruikbare data, en aan het verder ontwikkelen van het dashboard.

Onderzoeksresultaten

Aansturing

De gemeente Goeree-Overflakkee is initiatiefnemer van de proeftuin en geeft zowel sturing als vrijheid aan de deelnemers voor het bepalen van de doelstelling, de werkwijze en de praktische uitvoering. De gemeente denkt hierover mee en beslist samen met JSO en andere deelnemers. De gemeente voelt zich verantwoordelijk voor het stellen van kaders, zodat de plannen van de proeftuin binnen het gemeentelijk beleid passen. De gemeente faciliteert (middelen/ruimten), bewaakt de kwaliteit van de activiteiten, stuurt bij, en bewaakt de voortgang/planning van de proeftuin en het behalen van gestelde doelen en resultaten.

De gemeente voelt zich tevens verantwoordelijk voor het monitoren op lange termijn en het duurzaam gebruiken van resultaten na afloop van de proeftuin. Ook ziet de gemeente erop toe dat betrokken partners verantwoording afleggen over de resultaten van de proeftuin.

Burgerparticipatie

In overleg met de projectleider en JSO zijn geen vragenlijsten verstuurd, vanwege de fase waarin de proeftuin verkeerde en de wijze van uitvoering. Het betrof vooral voorbereidende activiteiten en de uitvoering was intern gericht op beleidsafdelingen. De gemeente heeft bij de vragen over verantwoordelijkheid ten aanzien van burgerparticipatie 'niet van toepassing' ingevuld.

Samenwerking

Er is samengewerkt met enkele beleidsmedewerkers van verschillende beleidsafdelingen en in het voorjaar van 2017 is de stand van zaken in breder ambtelijk verband doorgenomen. Er is verder geen concrete informatie over samenwerking. De gemeente heeft bij de vragen over verantwoordelijkheid ten aanzien van samenwerking 'niet van toepassing' ingevuld.

Effecten voor inwoners

Een eindmeting was bij deze proeftuin niet mogelijk.

Innovatieagenda Rijswijk

Opdrachtgever(s)

Gemeente Rijswijk

JSO-adviseur

Bea Houwers, b.houwers@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Rijswijk

Met wie wordt samengewerkt?

Gemeente, diverse organisaties op het gebied van jeugd, WMO, participatie en onderwijs. Waar mogelijk ook met vrijwilligersorganisaties en inwoners.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Inwoners en cliënten zijn leidend voor de initiatieven die bedacht en ontwikkeld zijn. Er wordt uitgegaan van hun wensen en behoeften. Waar mogelijk vervullen ze een actieve rol.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

De gemeente Rijswijk wil duurzame vernieuwing in het sociaal domein stimuleren en aanjagen en heeft daarvoor een meerjarige Innovatieagenda opgesteld. Passend binnen deze Innovatieagenda kunnen betrokkenen, zoals professionals, maatschappelijke organisaties en inwoners, komen tot voorstellen voor vernieuwende ideeën. Van belang is dat de initiatieven uitgaan van de wensen van inwoners, dat er goed samengewerkt wordt tussen maatschappelijke organisaties en er een aantoonbare getransformeerde kwaliteitsverbetering en/of besparing van de dienstverlening plaatsvindt. Samen met diverse betrokkenen wordt er op deze wijze invulling en uitvoering aan de Innovatieagenda gegeven.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Concreet heeft de Innovatieagenda een divers palet aan verschillende voorstellen/projecten opgeleverd die in co-creatie zijn ontstaan, zoals: Rijswijk blijft staan, Samen tegen Schulden, Happy Fit, Jongeren in de Boogaard, Jongeren huisvesting, Flatcoach, Welzijn op recept, Samen sterk bij scheiding, Vrijwilligersacademie en Samen 4 elkaar (voorheen Samen tegen eenzaamheid). Van deze projecten zijn twee projecten meegenomen in het onderzoek van Kwaliteit van de Samenleving. De uitkomsten van alle projecten worden geëvalueerd en op basis daarvan worden keuzes gemaakt over de verdere voortgang. Procesmatig zijn de volgende resultaten te benoemen:

- De onderlinge relaties en de kwaliteit van de samenwerkingscontacten zijn versterkt. Er zijn nieuwe contacten ontstaan. De verbinding en betrokkenheid van het bedrijfsleven is nieuw.
- Gezamenlijk met inwoners en maatschappelijke organisaties is de gemeente aan de slag met innovatie in het sociaal domein. Er is een sfeer ontstaan waarin vernieuwing plaatsvindt en men

met elkaar naar kansen en mogelijkheden kijkt.

- De netwerkbijeenkomsten worden goed bezocht en bieden een podium om met elkaar successen en ontwikkelingen te delen.
- Diverse nieuwe initiatieven zijn aangejaagd, aanvullend op wat er al is. Er zijn vervolgstappen gezet in de ontwikkeling van onder andere de Samen sterk wijken, gebruik van Domotica en zorg en onderwijs.
- De begeleidingsstructuur is mee-ontwikkeld met de Innovatieagenda.
- Om het proces van de Innovatieagenda te faciliteren en te versterken, is een digitaal platform ontwikkeld, <http://www.innovatiesociaaldomeinrijswijk.nl/home/default.aspx>

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Samenwerking met elkaar en vernieuwing zijn cruciaal en staan centraal. Het gaat daarbij om invulling geven aan de transformatiegedachte zoals anders denken, integraal werken, erbij betrekken van inwoners, co-creatie.
- Er is sprake van een grote diversiteit aan opgestarte initiatieven, waarbij vanuit de inhoud aandacht is voor de impact en de invulling hiervan op de verschillende organisaties.
- Een slim uitgerust, goed gevuld en eenvoudig te gebruiken digitaal platform.

Quotes van betrokkenen

“We zijn aan het pionieren, aan het kijken wat er wel werkt en wat niet? Wat niet goed gaat, pakken we anders aan. Wat wel goed gaat, kan een vliegwiel worden.”

“Zorg dat je snel in de praktijk kunt leren”.

“We zijn er nog lang niet, maar we zijn in Rijswijk goed op stoom”.

Onderzoekresultaten

In deze proeftuin zijn de onderdelen Samen sterk bij eenzaamheid en Samen sterk bij scheiding afzonderlijk onderzocht.

Aansturing

Gemeente Rijswijk heeft een sturende rol voor de doelstelling en de werkwijze van de proeftuin, maar beslissingen worden samen met JSO en andere

deelnemers genomen. Zij hebben de vrijheid om de praktische uitvoering te bepalen, maar de gemeente ziet erop toe dat zij verantwoording afleggen over de resultaten. De gemeente heeft verder de verantwoording voor het stellen van kaders van de proeftuin, het bewaken van de kwaliteit en voortgang, en voor het behalen van de gestelde doelen. De gemeente voelt zich niet verantwoordelijk

zich te committeren aan de uitkomsten van de proeftuin, wel voor het monitoren en duurzaam gebruiken van de resultaten. Doordat de praktische uitvoering buiten de invloed van de gemeente ligt, kan alleen op hoofdlijnen worden gestuurd.

Burgerparticipatie

De gemeente voelt zich verantwoordelijk voor het betrekken van relevante groepen inwoners bij de proeftuin, het stimuleren dat inwoners ideeën kunnen inbrengen en duurzaam betrokken zijn bij de resultaten van de proeftuin.

Samen sterk bij scheiding

Bij de eerste vragenlijst geven de deelnemers aan dat er nog geen inwoners bij betrokken zijn. Deelnemers laten in april 2017 weten dat inwoners (nog) niet participeren, omdat burgerparticipatie in deze proeftuin (nog) niet van toepassing is.

Samen sterk tegen eenzaamheid

De deelnemers zijn unaniem van mening dat er actief gewerkt wordt aan het werven van inwoners en dat deze hun eigen ideeën of plannen in de proeftuin kunnen realiseren. Uit informatie van de projectleider blijkt dat inwoners (vrijwilligers) actief participeren in achterliggende trajecten (zoals het Buddynetwerk en Resto Van Harte), maar nog niet in de proeftuin als zodanig.

Samenwerking

De gemeente voelt zich verantwoordelijk voor een goede samenwerking tussen gemeente en deelnemers van de proeftuin, en tussen formele en informele ondersteuning. Tevens voelt zij verantwoordelijkheid voor het gebruiken van elkaars kennis en ervaring binnen de proeftuin, voor het erbij betrekken van de juiste partners/organisaties en voor het samenbrengen van verschillende initiatieven zodat integrale activiteiten kunnen ontstaan. Ook is de gemeente volgens de vertegenwoordiger verantwoordelijk voor het voortbestaan van de samenwerking tussen de verschillende organisaties/deelnemers na afloop van de proeftuin, en ook voor eventueel nieuwe samenwerking buiten deze specifieke proeftuin. Door kennisdelingsbijeenkomsten en werkbezoeken draagt de gemeente daaraan bij.

Samen sterk bij scheiding

In beide vragenlijsten oordelen deelnemers vrijwel unaniem positief over de onderlinge samenwerking. Bij de eerste vragenlijst is zichtbaar dat de deelnemers nog zoekende zijn wat betreft organisatievorm. Bij de tweede vragenlijst oordelen deelnemers bijzonder positief over vrijwel alle

aspecten van de onderlinge samenwerking, de organisatie van de proeftuin en de eigen betrokkenheid. Zij vinden onafhankelijk van elkaar en in verschillende bewoordingen de samenwerking tussen verschillende organisaties en disciplines het meest vernieuwende van deze proeftuin.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is hoog en blijft gelijk (7,7).

Samen sterk tegen eenzaamheid

Uit de beperkte respons van de deelnemers komt naar voren dat zij (bij de eerste vragenlijst) gematigd positief zijn over de organisatie van de proeftuin en zonder meer positief over hun eigen betrokkenheid. De projectleider laat weten dat niet alle benodigde partners aan tafel zaten voor de beoogde aanpak van eenzaamheid in brede zin. Om diverse redenen is het evenmin gelukt om actieve medewerking te krijgen van alle partners die zich hadden verbonden aan het project. Over de onderlinge samenwerking zijn de deelnemers eveneens gematigd positief.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin in de eerste vragenlijst is redelijk (6,7).

Effecten voor inwoners

Samen sterk bij scheiding

De eindmeting is afgenomen middels een korte vragenlijst via een link op de website. Slechts één gebruiker van de webpagina heeft de vragenlijst afgerond. Op basis van de respons van één gebruiker is het niet mogelijk een conclusie te trekken over het gebruik en functioneren van de website. Wel is het aannemelijk dat de vindbaarheid van de webpagina meer aandacht behoeft. Via Google Analytics zou bijgehouden kunnen worden hoe het gebruik is, of het toe- of afneemt.

Samen sterk tegen eenzaamheid

Door de activiteiten van de werkgroep eenzaamheid is een aantal activiteiten georganiseerd. Ook zijn er ieder jaar zeker acht buddyprojecten en is er meegedaan aan de Week tegen Eenzaamheid. Het is nog onduidelijk hoe deze activiteiten geborgd worden, met als uitzondering het Buddy-netwerk, dat goed functioneert en waar het vervolg voor is geregeld.

De opbrengst van de proeftuin voor het Buddy-netwerk is vooral dat de verwijzers beter contact met elkaar hebben. Tussen die partijen wordt ook steeds informatie uitgewisseld. De lijntjes zijn versterkt door de proeftuin. Het onderhouden van die contacten vraagt wel constante aandacht, maar het gaat steeds beter.

Lansingerland: Zo zelfstandig mogelijk wonen/leven

Opdrachtgever(s)

Gemeente Lansingerland

JSO-adviseur

Marije Zijlstra, m.zijlstra@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Lansingerland

Met wie wordt samengewerkt?

Verschillende afdelingen van de gemeente.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

De inwoners zijn nog niet betrokken.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

De gemeente wil integrale beleidsinformatie over wat nodig is om te zorgen dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig in hun eigen huis kunnen blijven wonen, kunnen functioneren en participeren. Aandachtsgebieden zijn gezondheid, inkomen en (emotioneel) welbevinden. Daarnaast wil de gemeente advies over hoe ze zo-lang-mogelijk-zelfstandig-wonen op een creatieve manier onder de aandacht kan brengen van haar inwoners. De proeftuin is gericht op senioren.

Wat zijn de gerealiseerde resultaten?

Er zijn kaartbeelden met de volgende informatie: woningvoorraad, woningtype en bouwjaar, huishoudtypen, inkomen, leeftijden/de mate van vergrijzing en de aanwezigheid van primair onderwijs, voortgezet onderwijs, Centrum voor Jeugd en Gezin en kinderopvang. De kaartbeelden zijn doorontwikkeld tot een visuele trendanalyse. De informatie is zowel te gebruiken door de gemeente als door de partners.

De samenwerking en integraliteit tussen de afdelingen jeugd, maatschappelijke zaken en participatie is door middel van de analyse van de kaartbeelden versterkt. Ontwikkelingen rondom o.a. de leeftijdsopbouw in samenhang met gebruik van Wmo-middelen, hebben de ambtenaren voeding voor voorbereiding van nieuw beleid opgeleverd. Er is een adviesnota over de blijverslening voor de besluitvorming rondom het beleidsaccent intergenerationeel wonen in passende woningen.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Visualisatie van demografische en maatschappelijke ontwikkelingen op straat/ buurtniveau ondersteunt de toetsing van mogelijke (innovatieve) oplossingen aan de fysieke/sociale omstandigheden in de betreffende wijk.
- Ontwikkelingen rondom o.a. de leeftijdsopbouw in samenhang met gebruik van Wmo-middelen bieden relevante informatie bij de voorbereiding van nieuw beleid.
- Er zijn creatieve vormen van voorlichting c.q. activering ontwikkeld, die inwoners helpen zich voor te bereiden op wat nodig is om langer thuis te wonen.

Quotes

“De proeftuin leidt tot nieuwe inzichten en ideeën. Bijvoorbeeld het idee van de referentiewoningen.”

“De proeftuin leidt tot nieuwe samenwerkingsvormen. Zo zijn we gaan samenwerken met de afdeling duurzaamheid, omdat ik daar heel graag duurzaamheid van de woning zelf bij wilde hebben.”

“Mede door de proeftuin krijgen we meer zicht op wat inwoners nodig hebben om zo lang mogelijk zelfstandig te wonen en op de wijze waarop wij daaraan tegemoet kunnen komen.”

“We hebben met JSO een digitale mapgallery voor ons sociale domein gemaakt... Dat geeft veel inzicht in wat nodig is om beter voorbereid te zijn op de oude dag.”

Onderzoeksresultaten

De gemeente is initiatiefnemer van deze proeftuin en heeft een sturende rol wat betreft de doelstelling, werkwijze en praktische uitvoering.

De gemeente had van tevoren geen uitgewerkt plan voor de proeftuin gemaakt. Door de ondersteuning van JSO heeft de inhoud gaandeweg vorm gekregen. Wel was de opdracht van de gemeente de kaartbeelden door te ontwikkelen, maar verder zijn de werkgroep en de adviseurs gezamenlijk op zoek gegaan naar input voor en informatie over langer zelfstandig thuis wonen. Ook de gemeente wilde deze zoektocht naar haar precieze rol en bijbehorende thema's en acties. Als je echt innovatie

wil, moet je niet te strak vasthouden aan vooraf vastgestelde doelen en aanpakken, maar moet je anticiperen op de kansen die voorbij komen, aldus de verantwoordelijk beleidsmedewerker: *“Door out of the box te denken kom je verder. Anders blijf je in het oude hangen. (...) Transformatie is een voortdurend proces en je kijkt als gemeente naar de kansen die je kunt pakken. Daarbij moet je niet in je eigen kadertje blijven zitten. Transformatie komt niet op gang binnen de eigen koker.”* Zo hebben de JSO-adviseurs informatie en voorbeelden uit andere gemeenten verzameld. De beleidsmedewerker: *“Het was een avontuur en dat is spannend, omdat je niet weet waar het toe leidt. Maar dit geeft juist meer inzicht in waar je wel en niet op moet*

gaan inzetten. We hebben niets gedaan wat uiteindelijk niet zinvol was.”

Burgerparticipatie

Inwoners hebben niet in deze proeftuin geparticipeerd. De gemeente voelt zich wel verantwoordelijk voor het betrekken van relevante groepen inwoners bij de proeftuin. De gemeente voelt zich er ook verantwoordelijk voor dat rekening wordt gehouden met de soms tegenstrijdige belangen van inwoners. Hierover zegt de gemeente: *“Juist door soms tegenstrijdige belangen van inwoners, is het van belang dat de beslisbevoegdheid bij de gemeente blijft.”*

Samenwerking

Het werken zonder strak vastgestelde doelen en aanpakken zorgde soms wel voor onduidelijkheid over benodigde activiteiten en de aanwezigheid van voldoende tijd en middelen om de doelen te halen. Desalniettemin zijn de gemeente en de JSO-adviseurs tevreden over de onderlinge samenwerking en geven deze een 7,3.

Effect voor inwoners

In het nieuwe beleidsplan Sociaal Domein zijn naast de wettelijk verplichte taken tien beleidsaccenten opgenomen, waar de gemeente Lansingerland de komende jaren meer op wil gaan inzetten. Eén van deze accenten is: intergenerationeel passend wonen. Hoe kun je zorgen dat ouderen langer zelfstandig kunnen blijven wonen met hulp van de jongere generaties? Het feit dat de gemeenteraad prioriteit geeft aan dit onderwerp, is volgens de betrokken beleidsmedewerker mede ontstaan door de activiteiten van de proeftuin.

De proeftuin heeft een aanzet gegeven tot meer integrale samenwerking binnen de gemeente Lansingerland. De kaart Sociaal Domein heeft bij verschillende beleidsafdelingen interesse gewekt, zoals Ruimtelijke Ordening, Huisvesting, Duurzaamheid, Wijkaanpak, Beheer en Onderhoud. Hier vloeiden verschillende overleggen uit voort en deze zorgen er weer voor dat beleidsafdelingen meer bij elkaars beleidsplannen betrokken raken. Bewustwording bij inwoners van de mogelijkheden om langer zelfstandig te wonen moet uiteindelijk leiden tot het vergroten van hun eigen regie. Maar bewustwording is een kwestie van een lange adem.

Preventieloket en implementatie BUURboek Holland-Rijnland

Opdrachtgever(s)

De gemeenten in Holland Rijnland, een samenwerkingsorganisatie van 14 gemeenten: Alphen aan den Rijn, Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten, Zoeterwoude.

JSO-adviseur

Lia Kleijweg, l.kleijweg@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Regio Holland Rijnland

Met wie wordt samengewerkt?

Jeugd- en Gezinsteams (JGT's) binnen het CJG, bovengenoemde gemeenten en inwoners.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Inwoners zijn betrokken via informatieverstrekking en inspraak en door de ondersteuning van individuele initiatieven in de gemeenschap.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Zowel uitvoeringspartners als inwoners hebben meer regie op preventie via het preventieloket. Het preventieloket is een digitaal marktplein waar vraag en aanbod van groepsactiviteiten samenkomt. Het faciliteert ondersteuning bij de organisatie van groepsaanbod en wordt geborgd via een lokale preventiemakelaar. Het digitaal marktplein, met als naam BUURbook, ondersteunt de beweging van de zorg naar voren, legt verbinding tussen informele zorg en formele zorg en transformeert zo de zorg verder. Professionals en inwoners zijn eigenaar van het marktplein, waardoor draagvlak ontstaat en deelname aan preventieve groepsactiviteiten toegankelijker is, het aanbod beter aansluit op de vraag en er ruimte ontstaat voor het ontwikkelen van initiatieven door inwoners zelf. Als alle professionals in een wijk daadwerkelijk BUURbook gebruiken, wordt de informele zorg effectief beter benut. BUURbook biedt daarnaast veel mogelijkheden voor inwoners om hun sociale netwerk te vergroten.

Doelgroep zijn de inwoners van Holland Rijnland en de organisaties die werken voor jeugd/gezinnen.

Wat zijn de gerealiseerde resultaten?

Er is een regionaal preventieloket, ofwel BUURbook, ingericht, bestaande uit een digitaal marktplein, facilitaire ondersteuning en lokale borging van preventie.

Gemeenten, inwoners en organisaties werken samen vanuit een gedeelde visie op preventie. De kern van de visie is het vergroten van de eigen kracht van inwoners van de regio Holland Rijnland.

Eigen kracht verwijst naar het vermogen van mensen en hun netwerk om zelf oplossingen en plannen te bedenken voor hun eigen vraagstukken en deze ook zelf of samen uit te voeren.

JGZ-managers en JGT-coaches stimuleren hun teams om BUURbook te gebruiken.

De meeste preventiemakelaars, een rol belegd bij de lokale CJG-coördinatoren, ondersteunen de implementatie van BUURbook in hun eigen gemeente.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Gemeenten en professionals bedenken gezamenlijk hoe preventie versterkt kan worden en de beweging naar lichtere zorg ondersteund kan worden.
- Eén digitaal platform voor zowel professionals als buurtbewoners. Inwoners werken met elkaar en op gelijkwaardig niveau met professionals, participatie op wijkniveau is versterkt, professionals vinden elkaar makkelijker.
- Eigenaarschap ligt volledig bij de gebruiker – of dit nu een inwoner of een professional is.

Quotes

“BUURbook is een soort dorpsplein waar professionals samen met bewoners hun buurt kunnen vormgeven.”

“We willen dat professionals weten wat er in de wijk gebeurt: welke vragen leven er?”

“We zijn met een kleine testgroep gewoon begonnen en ontdekken alles gaandeweg.”

Onderzoeksresultaten

Aansturing

GGDHM heeft samen met Kwadraad de opdracht voor deze proeftuin gekregen van Holland Rijnland, een samenwerkingsverband van verschillende gemeenten. GGDHM heeft een faciliterende rol in doelstelling, werkwijze en praktische uitvoering van de proeftuin, en bepaalt met de verschillende deelnemers de doelstelling en de invulling. Beslissingen over doelstelling en praktische uitvoering worden samen met deelnemers genomen, er is geen vrijheid wat betreft werkwijze. GGDHM, JSO en betrokken partners leggen verantwoording af over de resultaten. De resultaten worden gemonitord en gespiegeld aan de gemeenten. GGDHM committeert

zich aan de uitkomsten van de proeftuin, ook wanneer dat extra financiering vraagt.

Burgerparticipatie

GGDHM betreft inwoners erbij door hen te informeren, inspraak te geven en individuele initiatieven te steunen. Maar omdat er onvoldoende middelen zijn voor de uitrol van de proeftuin, kan GGDHM hier onvoldoende verantwoordelijkheid voor nemen en ziet dit als verantwoordelijkheid voor de gemeente.

De deelnemers aan de proeftuin hebben bij de start aangegeven dat inwoners er nog niet bij zijn

betrokken. Wel antwoorden ze allemaal dat inwoners eigen ideeën of plannen kunnen realiseren. Bij de tweede meting in mei 2017 blijkt uit de antwoorden dat er niet actief is gewerkt aan het werven van inwoners: het merendeel van de deelnemers geeft aan dat inwoners niet betrokken zijn. In de toelichting bij de antwoorden staat: *“er is een discrepantie tussen het doel vanuit professionals en een mogelijk doel vanuit bewoners”* en: *“helaas heeft nog geen gemeente de stap van activeren van professionals naar activeren van inwoners gemaakt.”*

Samenwerking

Het platform is bedoeld om samenwerking tussen partners te bevorderen. GGDHM voelt zich verantwoordelijk voor het betrekken van de juiste partners/organisaties en het samenbrengen van verschillende initiatieven zodat integrale activiteiten ontstaan: *“Het begin van ontschotting is gemaakt, maar we zijn er nog niet.”* En: *“Het blijkt best lastig om met veel verschillende partijen op dezelfde lijn te komen en te blijven.”*

Het verloop laat zien dat partijen bekend met elkaar zijn geraakt, en dat de aanwezigheid van middelen en van ieders betrokkenheid bij de resultaten de uitvoering bevorderen. Zowel bij de start als tegen het einde ziet iedereen de noodzaak van een gezamenlijke aanpak om de doelen te kunnen behalen. Deelnemers aan de proeftuin oordelen bij de start overwegend positief over de onderlinge samenwerking. Dit verschuift in de loop der tijd en wordt iets minder. Deelnemers lijken zich nog steeds (te willen) committeren aan BUURbook en aan het erbij betrekken van inwoners. Wel ligt er een verschil in visie waarover een deelnemer in mei 2017 schrijft: *“het verschil in visie tussen de regio en de individuele gemeenten stagneert het proces.”*

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is bij de start ruim voldoende (7) en neemt later af (6).

Effecten voor inwoners

Over het algemeen zijn de inwoners en professionals positief over de toegankelijkheid van de activiteiten in het BUURbook. Door het BUURbook kunnen buurtbewoners zelf activiteiten opzetten en voorzieningen vinden. Vooral de eigen regie en het aanbod op maat van activiteiten op het BUURbook verdienen verdere aandacht.

De inwoners zijn overigens beduidend positiever over de toegankelijkheid van het BUURbook dan de inschatting die professionals maken over de toegankelijkheid. Door het BUURbook hebben inwoners meer kennis van de buurtactiviteiten en maken hier ook meer gebruik van. Verder helpt het BUURbook bij het maken van een keuze in buurtactiviteiten, waarmee initiatieven gerealiseerd en potentiële samenwerking vergemakkelijkt kunnen worden.

Een deel van de inwoners vindt wel dat het aanbod aan activiteiten niet voldoende aansluit bij hun behoeften, terwijl professionals aangeven dat inwoners aanbod op maat kunnen vinden via het BUURbook. De meningen van de professionals over de overzichtelijkheid van de voorzieningen en ondersteuning op de website en het vergemakkelijken van de samenwerking onder professionals door de website zijn evenmin eenduidig.

Samenwerken in de wijk aan positieve gezondheid van ouderen

Opdrachtgever(s)

Gemeente Dordrecht

JSO-adviseur

Lydia Meijerink, l.meijerink@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Dordrecht-Oost

Met wie wordt samengewerkt?

Twee zorginstellingen, MEE, professionals waaronder casemanagers dementie /huisartsen/sociale teams (op wijkniveau), vrijwilligers, mantelzorgers/informele zorg, ouderen, gemeente als ook sportbeweging en culturele instellingen.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Door middel van gesprekken en bijeenkomsten met actieve bewoners, professionals en mantelzorgers in de wijk hebben de partijen ideeën ontwikkeld om samen aan de slag te gaan. Bij alle bijeenkomsten worden mantelzorgers en actieve bewoners/vrijwilligers uitgenodigd.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel is dat ouderen met beginnende dementie prettig langer thuis kunnen wonen (zo vitaal mogelijk, met zingeving en netwerk in de wijk). De aanpak bestaat uit het leggen van nieuwe verbindingen tussen professionals onderling, en tussen professionals en informele netwerken in de wijk. Dit gebeurt door 1) vanuit positieve gezondheid van ouderen die zelfstandig wonen te werken, onder andere via het bevorderen van samenwerking en afstemming met betrokken organisaties (formeel en informeel); 2) door het verbinden van 'sterke' met 'kwetsbare' burgers, bijv. met inzet van vrijwilligers en mantelzorgers in de wijk (alle wijkbewoners).

De doelgroepen zijn: ouderen met beginnende dementie, hun mantelzorgers en betrokken professionals.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Zowel de verschillende beleidsvelden zoals zorg en welzijn binnen de gemeente, als organisaties die actief zijn in de verlengde keten in de wijk kennen elkaar en weten elkaar nu te vinden. Koplopers zijn twee zorgorganisaties en MEE die in verschillende sessies (co-creatie) een gezamenlijke werkagenda maken voor de volgende processtappen. De acties zijn zowel gericht op verbetering van bestaande samenwerking als het leggen van nieuwe verbindingen met bijvoorbeeld culturele instellingen of sportverenigingen. De verlengde ketenzorg voor de beginnend dementerende ouderen is verbeterd. Er zijn

twee initiatieven gestart gericht op cognitief bewegen/wandelen in de wijk en één initiatief gericht op activering van Turkse ouderen. In de tweede helft van 2017 wordt gewerkt aan cross-over samenwerking tussen zorg/welzijn en culturele instellingen zoals musea, st.4hetleven, bibliotheek en een actieve dansvereniging uit de wijk. Doel is dat deze partijen hun aanbod actief openstellen voor meer kwetsbare doelgroepen en nieuwe initiatieven stimuleren die aansluiten bij de behoeften van kwetsbare ouderen en mantelzorgers.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Het versterken en verbinden van 'sterke' met 'kwetsbare' burgers en maatschappelijke instellingen die iets kunnen betekenen voor oudere wijkbewoners, waarbij de initiatieven en ideeën van vrijwilligers(organisaties), mantelzorgers en bewoners uit de wijk komen.
- De veranderende rollen van overheid, burger en professional: onderlinge relaties en samenwerking zijn op gelijkwaardige basis.

Quotes

"Het is een proces van creatief samen zoeken en bewegen, openstaan voor wat gaat volgen. Het is geen blauwdruk, we betrekken partijen, mensen, kijken waar de energie zit, waar behoefte aan is, volgen en faciliteren waar behoefte is. Wij faciliteren, betrekken breder partijen vanuit transformatievisie (netwerken, zelf/samen doen waar mogelijk en ondersteunen waar nodig)."

Onderzoeksresultaten

Aansturing

De gemeente Dordrecht is initiatiefnemer van de proeftuin. Zij denkt mee over de doelstelling en werkwijze. De beslissingen hierover worden samen met JSO en andere deelnemers genomen. De praktische uitvoering ligt bij de samenwerkingspartners en JSO. De gemeente voelt zich verantwoordelijk voor het stellen van kaders, zodat de plannen van de proeftuin binnen het gemeentelijk beleid passen. De gemeente ziet er verder op toe dat JSO en betrokken partners verantwoording afleggen over de resultaten en maken hier tevoren afspraken over. De gemeente voelt zich verantwoordelijk ervoor te zorgen dat de uitkomsten van de proeftuin niet de veiligheid/

belangen van inwoners schaden, en resultaten duurzaam gebruikt worden.

Burgerparticipatie

De gemeente voelt zich verantwoordelijk voor het betrekken van relevante groepen inwoners bij de proeftuin. Inwoners/cliënten worden erbij betrokken door samen met hen te handelen (coproduceren). De gemeente draagt bij aan het betrekken van inwoners door het *"eigen netwerk en het netwerk van collega's te gebruiken en vervolgens een sneeuwbal effect te gebruiken."* Het hielp dat collega's uit de wijken veel inwoners kennen. Twee deelnemers laten weten dat mantelzorgers in de startfase niet zijn betrokken. Zij waren uitgenodigd voor de bijeenkomst, maar

konden niet aanwezig zijn. Bij het vervolg waren zij actief betrokken. In de latere fase oordelen twee (van de drie) deelnemers positief over werving van inwoners/cliënten, de mogelijkheid tot inbreng van ervaringen, realisatie van ideeën en meewerken aan de uitvoering van de proeftuin. Over meedenken en meebeslissen wordt wisselend gedacht.

Samenwerking

De gemeente voelt zich verantwoordelijk voor een goede samenwerking in het algemeen en specifiek voor het gebruiken van elkaars kennis en ervaring binnen de proeftuin, het betrekken van de juiste partners/organisaties, de samenwerking tussen formele en informele ondersteuning, het helpen overbruggen van tegenstrijdige ideeën/inzichten/belangen van de verschillende partners en organisaties binnen de proeftuin en voor het samenbrengen van verschillende initiatieven binnen de gemeente zodat integrale activiteiten ontstaan. Ook stimuleert de gemeente het voortbestaan van de samenwerking tussen de verschillende organisaties/deelnemers na afloop van de proeftuin.

De samenwerking in een kleine startgroep was zeer goed. De organisatie was gericht op: *“de basis op orde brengen, prioriteit en veel winst behalen uit elkaar kennen, samenwerken, weten wat ieders rol is.”* Hieraan werd gewerkt met 15 professionals. De betrokkenheid van deelnemers was groot: *“Actief verbinden van informele en formele netwerken is een mooie uitdaging en een boeiende ervaring met elkaar.”*

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin is en blijft hoog gedurende deze proeftuin (in beide vragenlijsten 8,0).

Effecten voor inwoners

De aanpak in Dordrecht richt zich op het verbeteren van de verlengde keten en samenwerking tussen professionals en formele en informele netwerken, en op het bevorderen van kennis in het omgaan met en herkennen van dementie bij zowel formele organisaties als informele netwerken. We hebben de betrokkenen in het eindgesprek gevraagd of vrijwilligersorganisaties en informele netwerken betrokken bij ouderen met beginnende dementie beter in beeld zijn bij de zorg- en welzijnsorganisaties. Volgens de respondenten is dat inderdaad het geval. Ze geven aan dat vrijwilligers hebben deelgenomen aan bijeenkomsten met professionals van zorg en welzijn. Maar ze geven ook aan dat formele en informele organisaties/vrijwilligers elkaar niet vanzelf vinden: *“Dit moet worden georganiseerd, en er moet een bewustwording ontstaan dat samenwerking voor beide partijen wat oplevert.”*

We hebben in de eindmeting ook gevraagd of de aanpak bijdraagt aan dienstverlening passend bij de vraag van mantelzorgers van ouderen met beginnende dementie en of de samenwerking tussen organisaties (voor welzijn en zorg) en het informele netwerk is bevorderd. De betrokkenen geven aan dat dat het geval is. Zij zien nu al dat er meer contact is tussen professionele organisaties en het informele netwerk. Ook komt er versterking vanuit MEE en biedt een speciale medewerker van Parkhuis/Spectrum praktische ondersteuning aan vrijwilligers en informele netwerken. Er wordt de komende maanden een laagdrempelig inloopspreekuur ingericht, dat zich gaat richten op zowel ontmoeting als voorlichting. Tot slot hebben we de betrokkenen gevraagd of ze vinden dat door de nieuwe aanpak mantelzorgers straks meer het gevoel hebben dat zij passende ondersteuning kunnen krijgen. Respondenten geven aan dat dit inderdaad het geval is. Mantelzorgers hebben in een bijeenkomst hun wensen op tafel gelegd en daar zal de komende maanden verder mee aan de slag worden gegaan, bijvoorbeeld door het opzetten van inlooppunten en een wandelgroep voor mantelzorgers.

Jong ouderschap en onbedoeld zwangerschap (JOOZ)

Opdrachtgever(s)

Siriz, Ministerie van VWS

JSO-adviseur

José Huzen, Geeske Hoogenboezem, g.hoogenboezem@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Landelijk met een TaskForce bestaande uit Altra, FIOM, Gemeente Gouda, GGD Hollands Noorden, Leger des Heils, MEE Plus, Moviera, NCJ, NJi, Siriz, en Timon

Met wie wordt samengewerkt?

Ervaringsdeskundigen, professionals, vrijwilligers, gemeenten, hulpverleningsorganisaties.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Door het inzetten op en van ervaringsdeskundigheid.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel is optimale preventie van en begeleiding bij jong ouderschap en/of onbedoelde zwangerschap. Dit vergt agendering, kennisdelen en samenwerking door veel partijen en op verschillende niveaus. Twee pijlers in de proeftuin zijn de inzet van ervaringsdeskundigheid en de ontwikkeling en inzet van effectieve methoden. A: Inzet van ervaringsdeskundigheid. De ervaringsdeskundigen zijn geschoold en daardoor toegerust met adequate kennis, vaardigheden en houding om andere jongeren, die in een vergelijkbare situatie te maken krijgen met zwangerschap, te informeren en te ondersteunen. Vanuit hun ervaring adviseren zij gemeenten en organisaties.

Doelgroepen zijn vrouwen en mannen die te maken krijgen met een onbedoelde zwangerschap, jonge ouders (< 25 jaar), ervaringsdeskundigen, professionals, vrijwilligers, gemeenten, hulpverleningsorganisaties.

B: Ontwikkeling en inzet van effectieve methoden. Inventarisatie, omschrijving en beschikbaarheid van effectieve methodieken en werkzame elementen in opvang, ambulante ondersteuning en preventie. Vrijwilligers en professionals hebben een set van goed beschreven effectieve methoden tot hun beschikking voor de juiste ondersteuning en begeleiding van jonge (aanstaande) ouders.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er is meer kennis over hoe jonge zwangeren en jonge ouders beter ondersteund kunnen worden. Effectieve methoden zijn ontwikkeld en toegankelijk gemaakt voor gemeenten, organisaties, vrijwilligers en professionals via de Kennisnetten van NJi en van JOOZ. Een klankbordgroep van ervaringsdeskundigen was betrokken bij de doorontwikkeling en selectie van methodieken. Er zijn scholingsplannen en trainingen ontwikkeld en uitgevoerd voor zowel professionals als voor vrijwilligers en ervaringsdeskundigen. In de Taskforce Jong Ouderschap nemen meer dan tien organisaties deel en is draagvlak voor samenwerking. De noodzaak van investering, samenwerking en inzet van effectieve methodieken voor deze doelgroep heeft veel aandacht gekregen in (landelijke) media, op twee landelijke congressen en in de politiek.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Agendering op (inter-)gemeentelijk beleids- en bestuursniveau van de noodzaak van een effectieve aanpak bij en ter voorkoming van jong ouderschap en/of onbedoelde zwangerschap.
- Een hybride aanpak waarin preventie, systeemgericht werken, informele en formele ondersteuning ingezet worden voor een veilige en zelfstandige toekomst voor deze doelgroepen, in plaats van aparte interventies per niveau van preventie (primaire, secundaire en tertiaire preventie).
- Uitwisselen van aanwezige expertise bij organisaties en gemeenten, waardoor kennis en kunde van professionals op operationeel, tactisch en strategisch niveau wordt versterkt.
- Versterking lokale expertise doordat kennis bij specialistische organisaties op het gebied van preventie, ondersteuning en zorg wordt verspreid en gedeeld t.b.v. lokale ondersteunings- en zorg(toewijzings)structuren (zoals huisartsen, wijk- en jeugdteams) en gemeenten.
- Inzet van ervaringsdeskundige jonge ouders op alle niveaus, zoals bij agendering, op congressen, en geïntegreerd in primaire werkprocessen binnen organisaties.
- Een richtlijn voor het werken met onbedoeld zwangeren en jonge ouders in wijk- en jeugdteams.

Quotes van betrokkenen

"Het liefst wil ik weer aan het werk, maar zolang ik geen adres heb, kan ik mijn kind niet aanmelden voor de kinderopvang en kan ik geen opvangtoeslag aanvragen."

"Ik begin de regie over mijn leven te krijgen, en dat voelt heel goed."

"De training heeft me laten inzien dat ik de bron ben, dat ik een stabiele basis moet creëren. En dat ik dus heel goed voor mezelf moet zorgen."

"De TaskForce wil geen vergaderclub zijn van bestuurders. We willen echt iets veranderen voor de doelgroep."

Onderzoeksresultaten

In deze proeftuin zijn de onderdelen Ervaringsdeskundigheid en Effectieve methoden afzonderlijk onderzocht.

Aansturing

Siriz, een organisatie die preventie, ondersteuning en zorg biedt bij onbedoelde zwangerschap, is de initiatiefnemer van de proeftuin. De vertegenwoordiger van Siriz denkt mee over de doelstelling, de werkwijze en de praktische uitvoering van activiteiten binnen de proeftuin, maar beslissingen hierover worden samen met JSO en andere deelnemers genomen. Siriz ziet het als haar verantwoordelijkheid om een heldere koers te bieden en bij te dragen aan de gewenste cultuurverandering (meer lokale samenwerking, gericht naar de cliënt toe gaan en ondernemerschap). Verder ziet Siriz erop toe dat JSO en partners verantwoording afleggen over de resultaten.

Burgerparticipatie

De betrokkenheid van jonge moeders bij de proeftuin is volgens Siriz goed. Door met ervaringsdeskundigen te werken geef je de (minder mondige) doelgroep een stem. Het hielp om hen een cursus aan te bieden waarbij zij leerden het belang van de doelgroep te vertegenwoordigen.

Ervaringsdeskundigheid

Bij de start zijn alle deelnemers positief tot zeer positief over alle aspecten rond burgerparticipatie. De tweede vragenlijst is door weinig deelnemers ingevuld. De waardering voor de betrokkenheid van ervaringsdeskundigen is iets afgenomen en twee deelnemers weten niet of jonge ouders hun eigen ideeën binnen JOOZ kunnen uitvoeren. Het mét jonge ouders praten in plaats van over hen, en de problemen van jonge ouders oplossen door ervaringsdeskundigen mee te laten denken, zien de deelnemers als het belangrijkste doel.

Effectieve methoden

Uit de interviews blijkt dat binnen Siriz zelf ervaringskennis structureel wordt ingebracht via de cliëntenraad. Als gevolg van de proeftuin onderzoekt Siriz hoe ervaringsdeskundigheid meer kan worden ingezet. Er zijn incidentele initiatieven opgestart en deelnemers zijn zeker van plan dit verder uit te werken. In het kader van 'Effectieve methoden' is onderzocht welke effectieve methoden bekend zijn en is, in overleg met de cliëntenraad, een keuze gemaakt voor de methode Krachtwerk die in pilots wordt getest en geïmplementeerd. Cliënten

en ervaringsdeskundigen zijn gevraagd naar hun ervaringen met de Krachtwerk. Binnen de gekozen methode hebben cliënten meer eigen regie.

Samenwerking

Siriz richt zich in de proeftuin op integrale samenwerking en ontkokering. Hierbij is het van belang om verbinding te blijven zoeken met verschillende partners en daarvoor de tijd te nemen. Een onafhankelijke voorzitter (van JSO) hielp om het onderlinge vertrouwen te winnen. Dit droeg bij om gedeeld eigenaarschap te realiseren en niet de belangen van de eigen organisatie voorop te zetten. Daarnaast was er de bereidheid om kennis uit te wisselen en laat de proeftuin zien dat samenwerken uiteindelijk een meerwaarde oplevert voor iedereen.

Ervaringsdeskundigheid

De onderlinge samenwerking en de eigen betrokkenheid scoren over het geheel genomen positief. Een enkele deelnemer is kritisch over de beschikbare tijd en informatie. Opvallend is dat geen van de deelnemers zegt te weten wat precies de doelen zijn van de proeftuin of wat er moet gebeuren om de doelen te halen. Uit de vragenlijsten en interviews komt naar voren dat ook de ervaringsdeskundigen de manier van samenwerken waarderen. Jonge ouders leren van elkaar en hebben het gevoel dat zij op hun waarde worden geschat: *"Het onderlinge vertrouwen en daarmee het gevoel van veiligheid tussen ervaringsdeskundigen onderling en tussen ervaringsdeskundigen en begeleiding is groot."*

De waardering met een rapportcijfer voor Ervaringsdeskundigheid was bij de start erg hoog (8,6) en neemt later iets af maar blijft hoog (8).

Effectieve methoden

Bij de start was het voor veel deelnemers nog zoeken naar wat precies de bedoeling was van de proeftuin en wat er van hen werd verwacht. Deelnemers kennen meestal wel de achterliggende vraag (effectieve methoden implementeren), maar weten niet hoe dit is georganiseerd of wat er van hen wordt verwacht. Enkele maanden later blijkt dat de knelpunten zijn opgepakt. Deelnemers oordelen dan ook duidelijk positiever over de organisatie van de proeftuin, de eigen betrokkenheid en de onderlinge samenwerking.

De waardering met een rapportcijfer voor Effectieve methoden was bij de start laag (5,5) en is aanzienlijk toegenomen (7,1).

Effecten voor inwoners

Ervaringsdeskundigheid

We hebben de eindmeting gedaan op basis van individuele, telefonische interviews met zes jonge ouders die bij JOOZ als ervaringsdeskundige (zullen) worden ingezet. In de eindmeting ontbreekt daardoor het perspectief van de organisatoren van de inzet van ervaringsdeskundigheid. De conclusies baseren wij hier alleen op de inbreng van de ervaringsdeskundigen. De meerwaarde van de inzet van ervaringsdeskundigheid staat voor de ervaringsdeskundigen zelf als een paal boven water. De vraag naar het vergroten van de regie van de jonge ouders en onbedoeld zwangeren is (nog) niet te beantwoorden, aangezien de inzet van ervaringsdeskundigen door JOOZ nog maar net is begonnen. Bovendien staat nog helemaal niet vast hoe die inzet er precies uit zal gaan zien. De interviews met de ervaringsdeskundigen bieden wel verschillende aanknopingspunten die JOOZ kunnen helpen om bepaalde taken te kiezen, scherper te omschrijven en qua kwaliteit te bewaken.

Effectieve methoden

We hebben de eindmeting gedaan op basis van een gesprek met een focusgroep, bestaande uit drie medewerkers van Siriz. Ze representeren elk een andere afdeling: ambulante zorg, preventie en woonbegeleiding. We hebben de drie deelnemers gevraagd naar de bruikbaarheid in de praktijk van de methodieken en werkzame elementen die door de inventarisatie van JSO zijn geselecteerd (met name de Krachtwerkmethode en de Basistraining Sociale Netwerk Versterking). Uit dit gesprek blijkt dat de implementatie van de Krachtwerkmethode duidelijk gaande is in het werk van Siriz, en voor zover medewerkers van Siriz er in de praktijk mee werken, vinden ze het een waardevolle verbetering van hun werkwijze. Dit geldt niet voor de Basistraining Sociale Netwerk Versterking. De medewerkers hebben een aantal kritiekpunten, en opteren voor een duidelijke keuze voor de Krachtwerkmethode.

Verbetercyclus jeugd Haaglanden

Opdrachtgever(s)

10 Gemeenten in Haaglanden (H 10) vertegenwoordigd in het Programma team Jeugd (PTJ)

JSO-adviseur

Jeanette van der Meer, j.vd.meer@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

3 gemeenten in Haaglanden

Met wie wordt samengewerkt?

Ouders en jeugdigen, verwijzers, professionals, maatschappelijke organisaties en beleidsmakers, gemeenten. Het betreft verschillende functionarissen/op verschillende niveaus van gemeenten en organisaties. Deels regionaal werkende organisaties (JGZ, GGD, Jeugdhulp, JGGZ, Maatschappelijk werk, Onderwijs enz.) en deels lokale partijen.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Door middel van (groeps)gesprekken met inwoners: zowel ouders als jeugdigen.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Door inzet van de Verbetercyclus Jeugd bijdragen aan betere ondersteuning en (jeugd)hulp aansluitend op de behoefte van jongeren en ouders met inbreng van jongeren, ouders, professionals en andere betrokkenen. De Verbetercyclus bestaat uit vier fasen; voorbereiding, ophalen van verhalen, keuzes maken en vullen van de gezamenlijke werkagenda, uitvoeren en monitoren. De focus bij de Verbetercyclus ligt op het ophalen van kwalitatieve informatie, ter aanvulling op kwantitatieve data. In Rijswijk en stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg in Den Haag zijn de eerste fasen van de methodiek Verbetercyclus uitgevoerd.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Gemeente en organisaties hebben inzicht in wat ervaringen en inzichten zijn van enerzijds ouders/jongeren, anderzijds sleutelfiguren onder vrijwilligers/professionals. In Den Haag lag de focus op het opvoeden en opgroeien in de wijk, in Rijswijk op de aansluiting tussen gespecialiseerde jeugdhulp en basis- en preventieve voorzieningen resp. de aansluiting tussen zorg en onderwijs. Er is een concept werkagenda opgesteld om met de diverse betrokkenen samen uit te werken en vast te stellen. Er is ervaring opgedaan in het ophalen van kwalitatieve informatie en er is draagvlak om ouders/jongeren en sleutelfiguren blijvend te betrekken.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- een doorlopende cyclus van 360 graden feedback over aansluitende ondersteuning en hulp op de behoeften en vragen van ouders en jeugdigen
- waarin kwalitatieve informatie nadrukkelijk aanvullend is op beschikbare kwantitatieve data
- welke aansluit op de beleidscycli van de gemeenten en input levert voor subsidiering en inkoop.
- waarbij ouders en jeugdigen, verwijzers, professionals, vrijwilligers, maatschappelijke organisaties en beleidsmakers een rol hebben.

Quotes

“Het werken met de verbetercyclus heeft me geholpen om met elkaar te gaan werken aan waar partners, ouders en jongeren last van hebben”.

“Door de verbetercyclus zit onze energie weer bij de ouders en jongeren in plaats van alleen bij organisatorische zaken”.

“Ik zou elke beleidsadviseur, al mijn collega's, het gunnen om mee te gaan in de gesprekken met ouders en jongeren. Zo waardevol”.

Onderzoeksresultaten

De proeftuin richt zich op de gemeenten Delft, Rijswijk en Den Haag. Het onderzoek heeft betrekking op de gemeente Rijswijk.

Aansturing

De gemeente heeft een sturende rol ten aanzien van de doelstelling en de praktische uitvoering van de proeftuin, maar niet ten aanzien van de werkwijze. Zij denkt mee over de doelstelling, werkwijze en praktische uitvoering, maar beslissingen hierover worden samen met JSO en andere deelnemers genomen. De gemeente ziet erop toe dat JSO en partners verantwoording afleggen over de resultaten, die van tevoren zijn afgesproken met de gemeente. De gezamenlijke verantwoordelijkheid wordt benadrukt: *“alles is in gezamenlijkheid gedaan waarbij gemeente stuurt en JSO ondersteunt.”*

De gemeente voelt zich er verantwoordelijk voor dat de uitkomsten de veiligheid/belangen van inwoners niet schaden. Ze voelt zich ook verantwoordelijk voor het monitoren van resultaten op lange termijn, en het duurzaam gebruiken ervan.

De gemeente committeert zich aan de uitkomsten van de proeftuin, ook als extra financiering nodig is.

Burgerparticipatie

De gemeente betreft inwoners door hen te raadplegen en door individuele initiatieven te steunen. Ze voelt zich verantwoordelijk dat relevante groepen inwoners erbij betrokken worden, en dat zij voldoende geïnformeerd en ondersteund worden zodat zij kunnen meedenken, meebeslissen en mee uitvoeren. De gemeente: *“Ik vind wel dat de gemeente echt een centrale rol heeft naar haar inwoners.”*

Maar ook partners horen hun cliënten te betrekken.” Inwoners erbij betrekken kan volgens de gemeente verder worden bevorderd door “naar vindplaatsen toe te gaan en outreachend werken.”

Bij de eerste meting geven deelnemers aan dat er voornemens zijn om cliënten te laten participeren en bij voorkeur “volledig te laten meedraaien in de proeftuin”. Bij de tweede vragenlijst zijn de reacties wisselend, volgens een deelnemer is dit gelukt: *“ouders en jongeren worden bevraagd over wat zij anders/beter willen hebben met betrekking tot ondersteuning en zorg. Jongeren denken, beslissen en voeren mede uit (jongerenbijeenkomst). Ouders zijn minder actief maar worden wel bevraagd.”*

Samenwerking

De gemeente voelt zich verantwoordelijk voor het betrekken van juiste partners, helpen overbruggen van tegenstrijdige ideeën/belangen van partners en samenbrengen van verschillende initiatieven zodat integrale activiteiten ontstaan. Tijd was één van de voornaamste uitdagingen bij het realiseren van samenwerking. Om samenwerking te bewerkstelligen hielp het om het gezamenlijke doel te benoemen en positief te denken in termen van oplossingen in plaats van problemen.

Over de betrokkenheid van deelnemers en de organisatie van de proeftuin oordelen deelnemers erg positief, zowel bij de start als verder in de loop van de proeftuin. De deelnemers oordelen op beide momenten eveneens positief over aspecten met betrekking tot samenwerking, al is één deelnemer van mening dat de mate van invloed niet goed is verdeeld onder de deelnemers.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is bij de tweede vragenlijst een onvoldoende (5), en is afgenomen ten opzichte van de eerste vragenlijst (6,8). Dit komt met name door één kritische deelnemer bij de tweede vragenlijst.

Effecten voor inwoners

Het betrekken van de doelgroep is een belangrijke stap in de Verbetercyclus. De deelnemers aan het eindgesprek zijn daarom ook tevreden dat in de proeftuin de vraag van ouders en jongeren echt centraal heeft gestaan. Vanuit de bijeenkomst met jongeren en de gesprekken met ouders hebben alle partijen veel geleerd over de ervaringen van ouders en jongeren en de problematiek die speelt. De gemeente heeft zich voorgenomen de methodiek in te bedden in de beleidscyclus. De gemeente weet zo veel beter wat er speelt en kan zo een kanteling maken van systeemwereld naar leefwereld. Daar is in de gemeente bestuurlijk draagvlak voor, want de betrokken wethouder hecht veel aan de vraag van ouders en jongeren. Na de ronde gesprekken met netwerkpartners blijkt dat ook bij hen het draagvlak hiervoor aanwezig is. In de toekomst zal wel moeten blijken in hoeverre de netwerkpartners hun verantwoordelijkheid ook echt gaan nemen en in hoeverre ze bereid zijn om hun werkwijze aan te passen en de onderlinge samenwerking te verstevigen.

Interactief preventief jeugdbeleid middels de Transitiearena

Opdrachtgever(s)

Gemeente Pijnacker-Nootdorp

JSO-adviseur

Bea Houwers, b.houwers@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Gemeente Pijnacker-Nootdorp

Met wie wordt samengewerkt?

Gemeente, inwoners (ouders en jongeren), vrijwilligers, maatschappelijke organisaties en professionals.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Inwoners (volwassenen en jongeren) zijn onderdeel van de interactieve beleidsontwikkeling en -uitvoering.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

De gemeente wil dat jongeren veilig, gezond en kansrijk opgroeien en dit via interactieve beleidsvorming (nader) vormgeven. Het doel is om het beleidskader samen met inwoners (waaronder ouders en jeugdigen) te vertalen naar een uitvoeringsplan, waarbij inwoners niet alleen meedenken maar ook meedoen. Daarvoor wordt er geëxperimenteerd met de transitiearena.

Wat zijn de bereikte resultaten?

In de aanloopfase is er bewust gezocht naar een gemêleerde groep deelnemers aan de transitiearena. Daarbij is gezocht naar mensen die aangemerkt kunnen worden als koploper of frisdenker.

Met deze groep zijn in verschillende creatieve bijeenkomsten volgens de stappen in het arenaproces plannen gemaakt: van initiatief naar co-creëren, lanceren en activeren. Parallel aan de bijeenkomsten met volwassenen hebben bijeenkomsten met jongeren plaatsgevonden. Op een aantal manieren en momenten zijn er verbindingen gelegd tussen de plannen van de volwassenen en die van de jongeren en zijn de gemaakte plannen met input van iedereen aangescherpt. Alle plannen zijn gepresenteerd in aansprekende cartoons. De resultaten (op inhoud en proces) zijn vastgelegd in een magazine en onderdeel geworden van het uitvoeringsplan preventief jeugdbeleid. Dit plan is goedgekeurd door het college en de raad en de uitvoering is gaande.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Gemeente heeft op een vernieuwende manier invulling gegeven aan de totstandkoming en uitvoering van het uitvoeringsplan preventief jeugdbeleid door ouders, jongeren, vrijwilligers, maatschappelijke organisaties en professionals hier een actieve rol in te geven.
- De Transitiearena is leidend geweest, waarmee participatie op een duurzame manier wordt vormgegeven, zodat deelnemers zich blijvend betrokken en verantwoordelijk voelen.
- Er is bewust gezocht naar een vernieuwende groep deelnemers, de zogeheten koplopers en frisdenkers.
- In de aanpak wordt een appel gedaan op zowel ervaringen (buik), kennis (brein) als nieuwe ideeën (beeld).
- Uitdagend traject voor jongeren, volwassenen en de gemeente als opdrachtgever.

Quotes vanuit de betrokken partijen

“Je kunt je problemen bij de gemeente neerleggen, maar je hebt zelf ook een rol in de maatschappij.”

“We hebben van het college de vrijheid gekregen deze nieuwe manier van werken uit te proberen.”

“Dat vraagt om lef.”

“Ik dacht: ze luisteren naar je, pak nu je moment.”

Onderzoeksresultaten

Aansturing

De gemeente is initiatiefnemer van de proeftuin en heeft een sturende rol t.a.v. de doelstelling, maar niet in de praktische uitvoering. De gemeente denkt daar wel mee over mee: *“Het ‘wat’ staat vast, het ‘hoe’ laten we als gemeente deels los.”* De gemeente is verantwoordelijk voor het behalen van de uitkomsten en resultaten en ziet erop toe dat JSO en betrokken partners hierover verantwoording afleggen. De gemeente zorgt ervoor dat de plannen van de proeftuin binnen het beleid van de gemeente Pijnacker-Nootdorp passen. Daarbij is het de verantwoordelijkheid van de gemeente dat de resultaten van de proeftuin de veiligheid of belangen van betrokken inwoners niet schaden en dat de resultaten op lange termijn worden gemonitord. De gemeente Pijnacker-Nootdorp zal zich committeren

aan de resultaten van de proeftuin, ook wanneer er extra financiering of een wijziging van de regelgeving voor nodig zou zijn.

Burgerparticipatie

Het was de bedoeling van de proeftuin dat inwoners worden betrokken door inspraak, raadpleging en samen handelen. Werving van volwassen inwoners ging goed. Bij jongeren was dit lastiger, omdat er geen vaste groep jongeren was en de belevingswereld van jongeren niet goed aansloot bij die van de gemeente. Inmiddels heeft de gemeente de plannen opgepakt en gaat deze uitwerken.

Deelnemers aan de proeftuin beoordelen de betrokkenheid van inwoners aan de start zeer positief. Dit wordt bekrachtigd door inwoners zelf:

“Ik voel mij uitgenodigd om mee te participeren.” Niet voor alle deelnemers waren de verwachtingen vooraf helder, blijkt uit de vragenlijsten en de interviews. Het doel van de proeftuin was om toe te werken naar een eigen plan van de deelnemers. Een aantal deelnemers voelde zich erdoor overvallen dat ze ineens ook eigenaar waren van het plan waarover zij hadden meegedacht: *“Van een rol van meedenken rust er nu een morele verplichting om zelf tot actie te komen.”*

De jongeren, vooral betrokken via aan de proeftuin deelnemende jongerenwerkers, hadden een eigen traject met eigen bijeenkomsten. De resultaten zijn gebundeld en teruggekoppeld aan de andere deelnemers en vice versa.

Samenwerking

Deelnemers ervaren de samenwerking vanaf de start als goed. Een aantal deelnemers vindt het wel lastig om daar in een pril stadium al iets over te kunnen zeggen. Na verloop van tijd is een ruime meerderheid positief tot zeer positief over de samenwerking.

Als één van de kanttekeningen noemt een aantal deelnemers het maken van duidelijke afspraken over wie waarvoor verantwoordelijk is. Daarnaast is het belangrijk om iedereen betrokken te houden en ‘de flow’ erin te houden.

De samenwerking betreft een brede samenstelling van veel betrokkenen, inclusief nadrukkelijk inwoners en jongeren. Dat is goed gelukt, blijkt ook uit de interviews. Daaruit blijkt echter ook dat het niet voor iedereen helder is wat de vervolgstappen zijn en evenmin wat de rol van de gemeente daarin is. Er ligt een duidelijke wens dat het nieuw vorm gegeven beleid verder opgepakt en uitgerold wordt, maar daarbij is facilitering en een regiefunctie wel noodzakelijk.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is afgenomen, maar nog steeds voldoende (7,7 resp. 6,6).

Effecten voor inwoners

In deze proeftuin is er succesvolle beleidsparticipatie uitgevoerd en burgers voelden zich verantwoordelijk voor de uitvoering van het jeugdbeleid. Wel waren er verschillen in verwachtingen (bij burgers en gemeente) ten aanzien van de co-creatie in de proeftuin.

Doorontwikkeling WWZ in de Hoeksche Waard

Opdrachtgever(s)

Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard (SOHW)

JSO-adviseur

Marije Zijlstra, m.zijlstra@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Regio Hoeksche Waard

Met wie wordt samengewerkt?

De diverse organisaties (Wonen, Welzijn en Zorg) in de regio en de gemeenten.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Inwoners worden geïnformeerd over hoe zij veilig ouder kunnen worden in hun eigen woning.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel is dat WWZ partijen goed samenwerken. In een nieuw Pact staat het kerngericht werken centraal. De omslag wordt gemaakt van de gemeente als trekker van WWZ naar het maatschappelijk middenveld als trekker van de transformatie. Een aantal regionale initiatieven zijn gestart. Eén van de initiatieven is het opplussen: het aanjagen van particuliere investeringen in de levensloopbestendigheid van de eigen woning. Bijvoorbeeld het aanpassen van de woning om deze veiliger en comfortabeler te maken en daarmee ongevallen in huis te voorkomen. De primaire doelgroep betreft jonge ouderen van 55 tot 70 jaar. Pas in tweede instantie gaat het om oudere senioren van 70+. Bij de primaire doelgroep is onderscheid gemaakt in segmenten: de behoudende, de zorgzame, de afwachende, de stoere prijsbewuste, de jongere ruimdenkers en de vrijgevochten voorlopers. Dit regionale initiatief is onderzocht.

Wat zijn de bereikte resultaten?

- Er is een Pact ondertekend door alle partijen.
- Er zijn drie inspiratietafels, twee kerngroep WWZ-bijeenkomsten en één reizend symposium georganiseerd.
- Er hebben twaalf bijeenkomsten met de denktank WWZ plaatsgevonden.
- Er is een gedragen innovatievoorstel gemaakt voor een dementievriendelijke samenleving.
- Er is een projectleider Woonzorgwijzer aangesteld.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

De maatschappelijke partners van de gemeenten hebben het stokje overgenomen in het trekkerschap op WWZ. JSO ondersteunt hen om initiatieven rondom wonen, welzijn en zorg te monitoren en sturen – en helpt ze om deze van onderaf aan te pakken.

Quotes

“Fijne samenwerking tussen alle partijen. De issues werden besproken. De insteek werd tussentijds gewijzigd t.b.v. meerwaarde voor het totaal.”

“JSO is een motortje dat ervoor zorgt dat het blijft lopen.”

“Eigen kracht, je woning aanpassen op de manier die je zelf wilt. Het opplussen bestaande woningvoorraad kan bijdragen aan een samenleving waarin iedereen naar vermogen kan bijdragen, doordat bewoners langer in hun bestaande woonomgeving kunnen blijven wonen. Hiermee wordt een dure en voor de bewoners intensieve verhuizing enige tijd uitgesteld.”

Onderzoeksresultaten onderdeel ‘Campagne opplussen’

Aansturing

De gemeenten Hoeksche Waard, Binnenmaas, Oud-Beijerland, Strijen, Cromstrijen en Korendijk zijn via het SOHW betrokken bij deze proeftuin. Zij zijn initiatiefnemer en hebben een sturende rol t.a.v. de doelstelling van de proeftuin. De gemeenten geven de vrijheid aan JSO en andere deelnemers om de doelstelling en de praktische uitvoering ervan te bepalen. Daarnaast voelen zij de verantwoordelijkheid voor het stellen van kaders, zodat de plannen van de proeftuin binnen het beleid van de gemeenten passen (faciliteren, bijsturen, bewaken van de haalbaarheid, voortgang/planning en zorgen dat de gestelde doelen en resultaten worden behaald). Wat betreft de resultaten, voelen zij zich er verantwoordelijk voor dat afspraken worden

gemaakt met betrokken deelnemers over gewenste resultaten, dat resultaten gemonitord en duurzaam gebruikt worden, en dat de resultaten de veiligheid of belangen van betrokken inwoners niet schaden. Zij committeren zich aan de resultaten zolang deze binnen bestaande kaders en regelingen passen, ook als hiervoor extra financiering nodig is.

Burgerparticipatie

Het is de bedoeling inwoners/cliënten te betrekken bij de proeftuin door hen te informeren, te raadplegen, inspraak te geven, samen te handelen en door individuele initiatieven in de gemeente te steunen. Het betrekken van inwoners had wel even tijd nodig, omdat er vijf gemeenten met verschillende platforms waren. Wat hielp bij het betrekken van inwoners/

cliënten was verwachtingen helder maken en indien nodig extra overleggen. *“De betrokkenheid van inwoners moet nog gestalte krijgen,”* schrijft één van de deelnemers: *“De intenties zijn opgenomen in het plan van aanpak.”* Wat betreft uitvoering zijn er nog geen activiteiten met inwoners uitgevoerd, omdat de uitvoering van de proeftuin vertraging heeft opgelopen en pas in de zomer 2017 daadwerkelijk van start ging.

Samenwerking

Deelnemers waarderen de onderlinge samenwerking tussen de verschillende partijen en hechten belang aan de gezamenlijke aanpak. Zij plaatsen ook vraagtekens bij de samenwerking en vooral bij de wijze waarop de proeftuin is georganiseerd. Er bestaat onduidelijkheid over afspraken en concrete vervolgacties, deelnemers twijfelen of alle nodige kennis, vaardigheden, tijd en middelen wel aanwezig zijn en niet alle deelnemers weten wie nog meer deelnemen, wat de bedoeling is en wat er van hen wordt verwacht.

Bestuurlijke processen, zeker in een samenwerkingsverband van gemeenten, verlopen traag en in een eigen tempo. Er is groot bestuurlijk draagvlak voor het project, maar de ambtelijke uitvoering verloopt tot op heden moeizaam. Uit de toelichting blijkt dat de proeftuin in maart 2017 een nieuwe fase is ingegaan met een nieuwe gemeentelijke projectleider. Dit verklaart wellicht waarom meer dan de helft van de deelnemers aangeeft niet op de stellingen te kunnen reageren, omdat zij niet over de informatie beschikken en de respons dus laag is.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is voldoende (6,8).

Effecten voor inwoners

Een eindmeting was niet mogelijk. De proeftuin is binnen de meettermijn niet tot uitvoering gekomen. Op het moment van schrijven is te melden dat in augustus 2017 een projectleider is aangesteld. Op 1 november aanstaande wordt het startschot voor de inmiddels omgedoopte campagne ‘lang leve thuis’ gegeven.

De Kracht van Krimpen vanuit autisme bekeken

Opdrachtgever(s)

Gemeente Krimpen aan den IJssel

JSO-adviseur

Marlies de Kok, m.de.kok@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Rijnmondgebied/ Krimpenerwaard/ Gemeente Krimpen aan den IJssel

Met wie wordt samengewerkt?

Mensen met autisme en directbetrokkenen, onderwijsinstellingen, wijkteams, organisaties op het gebied van welzijn, zorg, opvoeden en opgroeien, werkgevers, sport- en cultuurorganisaties, sportverenigingen, woningbouwcoöperaties, ouderinitiatieven (autismenetwerkcafé, ouderinitiatief voor begeleid wonen), leerlingvervoer, autismedcoalitie, autismenetwerk Zuid-Holland Zuid.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

De ervaringsdeskundigen in het opgezette ambassadeursnetwerk van mensen met autisme zijn direct betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering. Met mensen met autisme en hun netwerk is door middel van inwonersreizen onderzocht op welke momenten in het leven van mensen met autisme welke ondersteuning nodig is en welke oplossingsrichtingen mogelijk zijn.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Doel is voor mensen met ASS (Autisme Spectrum Stoornis) en hun netwerk in de gemeente Krimpen aan den IJssel de zorg beter aan te sluiten bij de bestaande thuissituatie, waardoor het mogelijk is om beter te blijven participeren (werk, vrije tijd en sociaal) en meer de regie te voeren over het leven van hun kind, partner en hun eigen leven en over de ondersteuning die hierbij nodig is.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Gemeente en verschillende partijen hebben meer inzicht gekregen in wat het betekent om door een beperking niet mee te kunnen doen en op hoeveel terreinen en levensfasen men stuit op schotten en belemmerende regels. Er is een basis gelegd voor de ambitie om Krimpen toegankelijker te maken voor alle inwoners, waarbij de aanpak is om dit vooral vanaf het begin samen te doen met de betreffende inwoners. In de proeftuin is aan dit resultaat op verschillende manieren gewerkt.

In de vorm van inwonersreizen met mensen met autisme en hun netwerk zijn hun verhalen opgehaald over waar zij tegenaan zijn gelopen in de Krimpense praktijk om gewoon mee te kunnen doen aan de samenleving en hoe Krimpen aan den IJssel autismevriendelijker kan worden. Deze inzichten zijn besproken in breed verband, met professionals en gemeente.

Er is een ambassadeursnetwerk opgezet van mensen met autisme en zij zullen blijvend actief bijdragen aan het initiëren van acties om Krimpen aan den IJssel autisme-vriendelijk te maken. De landelijk ontwikkelde Maatschappelijke businesscase 'Levensbrede aanpak bij autisme' is vertaald naar een gemeente met de omvang van Krimpen aan den IJssel. Het vormt een basis voor

de ondernomen acties gericht op participatie, meer levensgeluk voor mensen met autisme en forse besparingen.

Er zijn concrete acties uitgevoerd, aansluitend bij de wensen en behoeften van de inwoners met autisme. De acties waren gericht op werk, onderwijs, vervoer, wonen, ontmoeting, sport en communicatie en informatie over autisme. Zo is een dialoog gestart gericht op autisme vriendelijker worden met verschillende partijen, zoals scholen en samenwerkingsverbanden, werkgevers, een ouderinitiatief voor begeleid wonen en partijen rondom leerlingvervoer. Er is een AutismeBelevingswandeling voor inwoners van Krimpen aan den IJssel georganiseerd en een AutismeBelevingsCircuit voor professionals en netwerk van mensen met autisme. Tot slot is een voorstel voor borging in de toekomst gemaakt.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- In alle fasen stond de inwoner met autisme en zijn directe netwerk centraal; in de voorbereiding, in de ontwikkeling, maar ook in de uitvoering van het project hadden zij een actieve rol.
- Vernieuwend is de voortdurende dialoog tussen de ervaringsdeskundige, bestuurder en professionals.

Quotes

"Mijn hoop is dat er op een gegeven moment binnen Krimpen een autisme-community gaat ontstaan, waarin mensen met ASS en betrokkenen het heft in eigen handen nemen, elkaar stimuleren naar een gelukkig en succesvol leven en waarin de gemeente een faciliterende rol speelt door knelpunten en schotten weg te nemen."

Onderzoekresultaten

Aansturing

De gemeente is initiatiefnemer van de proeftuin. Ervaringsdeskundigen worden actief betrokken en er wordt uitdrukkelijk met, in plaats van over inwoners gepraat. Er is geen vastliggend plan van aanpak, er worden ideeën opgehaald en in samenspraak met iedereen worden concrete oplossingen en acties bedacht. De gemeente is daar actief bij betrokken, zeker wanneer het over de langere termijn gaat. De rol van de gemeente in deze proeftuin is om

de behoefte van mensen met autisme in kaart te brengen, te achterhalen wat de kernvragen zijn en vervolgens (lokaal) de juiste partijen te verbinden.

Burgerparticipatie

Bij de proeftuin is een viertal ambassadeurs (drie inwoners van Krimpen met een autisme spectrum stoornis (ASS) en een ouder van een kind met ASS) betrokken. Er is expliciet geprobeerd om hen overal bij te betrekken, en te werken volgens het principe

“niet over de mens met autisme, maar met de mens met autisme”. Op basis van (gefingeerde) klantreizen is in kaart gebracht welke vraagstukken de deelnemers willen aanpakken in de proeftuin. Een klantreis is de reis langs organisaties en diensten die een persoon aflegt nadat hij een (levens)gebeurtenis heeft meegemaakt.

Uit de interviews blijkt dat de ambassadeurs bij veel overleggen, bijeenkomsten, en presentaties aanwezig en actief zijn geweest. Het is niet gelukt overal (op alle lijnen) ambassadeurs bij te betrekken. Achteraf gezien hadden ze de ambassadeurs graag vanaf het prille begin al betrokken, voorafgaande aan de uitvoering. De ambassadeurs hebben zelf veel geleerd in hun rol, zoals presenteren, een verhaal overbrengen, gesprekken aangaan et cetera. Het is belangrijk om ervaringsdeskundigen goed te begeleiden en te ondersteunen in hun rol; dit vraagt inspanning qua tijd en aandacht.

Inwoners (die geen ambassadeur zijn) zijn vooral geïnformeerd via een artikel in de krant, de website en via (bijeenkomsten van) het autismenterkafé. Deelnemers aan de vragenlijst geven vooral aan dat inwoners kunnen meedenken en meewerken. Dat zij ook kunnen meebeslissen wordt minder ervaren. Inwoners kunnen volgens de deelnemers hun ervaringen goed inbrengen in de proeftuin.

Samenwerking

Deelnemers oordelen overwegend positief over de samenwerking binnen de proeftuin. Zij ervaren een open manier van communiceren en weten goed waar zij terecht kunnen met vragen. Er is onder deelnemers wel een diffuus beeld over hun betrokkenheid: zij geven aan een waardevolle bijdrage te kunnen leveren, maar de van hen verwachte betrokkenheid is niet voor iedereen helder. Er is gebruik gemaakt van en aangesloten bij bestaande netwerken en initiatieven in Krimpen, zoals het autismenterkafé, een ondernemersvereniging en er zijn korte lijnen met het landelijke programma ‘vanuit autisme bekeken’. Een kwartiermakers rol wordt als onmisbaar ervaren. Echt duurzame samenwerking tussen partijen is nog mondjesmaat tot stand gekomen; het beperkt zich veeleer tot winst op casusniveau. Dit vormt echter wel de basis om toe te werken naar verbreding, verdere verbinding met en betrokkenheid van meer organisaties/partijen.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel bij de eerste vragenlijst is een 7,7. Er is geen tweede vragenlijst verzonden.

Effecten voor inwoners

De proeftuin in Krimpen aan den IJssel was gericht op het ontwikkelen van een levensbrede aanpak voor mensen met een autismestoornis. De eerste concrete uitwerkingen daarvoor zijn gemaakt, maar wel in de vorm van een eerste aanzet. De uitkomsten van deze proeftuin zijn vooral van belang voor de ambassadeurs/ervaringsdeskundigen die hebben geparticipeerd en daarvan veel hebben geleerd. Het is nog niet duidelijk welke vervolgstappen precies gezet gaan worden. De ambitie van het ontwikkelen van een levensbrede aanpak voor mensen met een autismestoornis is in de praktijk (nog) te groot gebleken.

Duurzaam versterken van eigen kracht: Het begint bij mij!

Opdrachtgever(s)

Stichting Het begint bij mij!

JSO-adviseur

Geeske Hoogenboezem, g.hoogenboezem@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Goeree-Overflakkee en Drechtsteden, uitvoering in twee pilots, te weten zorgprogramma Diabolo en basisschool Het Startblok

Met wie wordt samengewerkt?

Ouders van leerlingen/ouders van chronisch zieke kinderen, basisschoolleerlingen (Het Startblok), leerkrachten en intern begeleider school voor basisonderwijs, hulpverleners Diabolo-TriviumLindenhof. Diabolo is een zorgprogramma van TriviumLindenhof, aanvullend op zorg aan chronisch zieke kinderen in het ziekenhuis.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Jeugdigen en ouders en mede-opvoeders nemen deel aan de training Het begint bij mij!. Hun ervaringen (in ieder geval van de ouders) zijn verwerkt in de aanpak.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel van Het begint bij mij! is empowerment van jeugdigen, hun ouders en mede-opvoeders (bijvoorbeeld leerkrachten of begeleiders). Dit gebeurt door het benutten van hun eigen kracht, opvoedvaardigheden en sociale netwerken, zodat ze regie over hun eigen leven hebben en houden en de normale uitdagingen die bij het opgroeien en opvoeden horen, zelf aankunnen. Concreter geformuleerd betekent dit:

1. Versterken van sociale vaardigheden van kinderen en jongeren.
2. Versterken van het opvoedklimaat en de eigen kracht van ouders.
3. Samenhang in benadering van de kinderen door mede-opvoeders op school en in de instelling en ouders er samen bij te betrekken.
4. Verbeteren van opvoedklimaat op school en binnen de instelling.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Het begint bij mij! is een beproefd programma voor kwetsbare jeugd en ouders met opvoedvragen of -problemen dat in het kader van de proeftuin is geïmplementeerd in twee pilots: op een school voor basisonderwijs en binnen het programma Diabolo. Leerkrachten en hulpverleners zijn getraind in het programma en benaderen ouders en kinderen met focus op hun eigen kracht.

Ouders van chronisch zieke kinderen zijn getraind en versterkt in hun eigen kracht en hebben daarmee hun regie om opvoeduitdagingen aan te kunnen, vergroot. Er is een klankbordgroep van ouders en kinderen geformeerd en een werkboek gemaakt. Kinderen, ouders en leerkrachten op basisschool Het Startblok in Goeree-Overflakkee zijn parallel getraind, waardoor ouders en leerkrachten dezelfde opvoedtaal spreken en de kinderen zowel thuis als op school eenduidige normen krijgen aangeleerd. Zo is een veiliger opvoedklimaat gerealiseerd, zowel thuis als op school. De trainingen zijn geëvalueerd en bijgesteld.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- De methodiek voorziet gemeenten en instellingen van een concreet instrument om (beleids)doelen passende bij de transformatie te verwezenlijken, namelijk dat mensen (weer) in hun eigen kracht gaan staan en regie nemen over hun leven. Zelfbewuste en in hun kracht staande volwassenen met een goed functionerend netwerk zijn cruciaal voor het opgroeien van kinderen tot actieve en zelfstandige burgers.
- Uitgangspunt is een community-based programma waarin jeugd, ouders en mede-opvoeders hun eigen kracht, opvoedvaardigheden en sociale netwerken weten te benutten, zodat ze regie over hun eigen leven hebben en houden en de normale uitdagingen die bij het opgroeien en opvoeden horen, zelf aankunnen.
- Borging van het veranderproces doordat men na de training van vijf groepssessies verder gaat in een supportgroep met een vrijwillige begeleider.
- Langetermijnperspectief: de kinderen van gisteren worden verantwoordelijke ouders van morgen.

Quotes van betrokkenen

“Ik zie de toekomst positiever dan vóór ik aan de training begon.”

“Veel geleerd. Waardevolle cursus.” (ouders)

“Waardevolle training waarbij je veel naar jezelf kijkt en naar wat je nog kan veranderen.” (leerkrachten)

“De training is goed voor je zelfvertrouwen. Je gaat meer in jezelf geloven”(leerling groep 7)

“Ik lieg niet meer tegen mijn moeder, maar ik moet nog wel beter leren luisteren.” (leerling groep 6)

Onderzoekresultaten

In deze proeftuin zijn de onderdelen Het begint bij mij! Diabolo en Het begint bij mij! Het Startblok afzonderlijk onderzocht.

Aansturing

Opdrachtgever van de proeftuin is de stichting Het begint bij mij!. Zij voerde met kinderen, ouders,

leerkrachten en hulpverleners in de rol als opvoeders twee projecten uit. Het eerste project bestaat uit trainingen voor ouders van chronisch zieke kinderen bij Diabolo en hulpverleningsorganisatie TriviumLindenhof. Het tweede project van Het begint bij mij! bestaat uit trainingen op basisschool Het Startblok in Goeree-Overflakkee. Op de school

worden parallelle trainingen voor kinderen, ouders en professionals gegeven. De aansturing is in handen van de stichting.

Burgerparticipatie

Diabolo

De deelnemers aan de proeftuin beoordelen de betrokkenheid van ouders als overwegend positief (eerste meting). Zo geeft iedereen aan dat er actief gewerkt is aan het werven van ouders en dat zij meebeslissen over de aanpak en uitvoering. Niet iedereen kan beoordelen of zij ook voldoende ondersteund worden om volwaardig deel uit te maken van de proeftuin. Eén deelnemer zet vraagtekens bij de mate waarin cliënten/inwoners zijn betrokken bij het meedenken en meebeslissen over de aanpak en uitvoering van de proeftuin. In grote lijnen is de beoordeling van de betrokkenheid van opvoeders hetzelfde bij de tweede vragenlijst. Voor één deelnemer is duidelijk dat meebeslissen van opvoeders niet aan de orde is.

Het Startblok

De gemeente geeft aan dat de proeftuin zich richt op specifieke doelgroepen en niet op inwoners in het algemeen. Het gaat hier om een aanbod van trainingen. De trainers zijn verantwoordelijk voor de interactie met de deelnemers in de trainingsgroepen. De drie deelnemers geven in de eerste vragenlijst aan dat ouders, leerlingen en leerkrachten sterk zijn betrokken. Het meedenken en meebeslissen is nog minder goed ontwikkeld: *“Ik denk dat de ouders en leerlingen van school voldoende betrokken worden in ‘werken aan’ en ‘mee beslissen met’ de aanpak en uitvoering. En dat geldt ook voor de leerkrachten. Maar ‘mee denken over’ de aanpak/ uitvoering (...) daar hebben we mogelijk te weinig mee gedaan.”* Het punt van het ‘meedenken’ was bij de tweede vragenlijst aanzienlijk verbeterd: *“alles was bespreekbaar.”* Meebeslissen blijkt nog niet een heel sterk punt.

Samenwerking

Diabolo

De organisatie van de proeftuin is duidelijk voor de deelnemers. Tijd en middelen vinden zij beperkt, maar de betrokkenheid is groot. De deelnemers hebben duidelijk behoefte aan voldoende middelen, waaronder ondersteuning om de activiteiten uit te voeren. Eén deelnemer antwoordt in lijn met de anderen: *“Prachtige samenwerking tussen Diabolo en stichting Het Begint Bij Mij. Door het delen, combineren en toepassen van expertise zijn de evaluaties (van de deelnemers) indrukwekkend! Geweldig ook hoe dit werd gedeeld door de trainers.”* Bij de tweede vragenlijst

beoordelen de twee deelnemers de organisatie van de proeftuin over het geheel nog positiever dan de eerste keer. De betrokkenheid blijkt vergroot: *“De deelnemers zijn erg positief over de training. Sommigen geven aan dat de training hun leven heeft veranderd.”*

De proeftuin leidt duidelijk tot een vernieuwende aanpak. Een deelnemer licht toe: *“De training geeft de ouders de inzichten, motivatie en tools om hun leven goed op de rit te krijgen. Zij worden veel minder afhankelijk van hulpverlening. Daarbij inspireren en steunen zij elkaar. Ook na afloop van de training, want zij blijven elkaar ontmoeten in de supportgroep.”*

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is bij de start al hoog (8,0) en neemt nog toe (8,5).

Het Startblok

De deelnemers zijn positief over de samenwerking en deze is in de loop van het project ook sterk verbeterd: *“Wij vormen een goed team. De samenwerking met ouders en kinderen was open en transparant.”* Ook de organisatie van de proeftuin wordt positief beoordeeld. De betrokkenheid bij de proeftuin neemt aanzienlijk toe en is zeer positief: *“een sprong in het diepe en ik heb er geen moment spijt van gehad. Een waardevolle reis en bijzondere ontmoetingen. De training kan veel los maken.”* De proeftuin brengt volgens deelnemers duidelijk vernieuwing.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is aanzienlijk toegenomen (van 6,3 naar 7,5).

Effecten voor inwoners

Diabolo

Uitgangspunt van de methodiek Het begint bij mij! is dat jeugd, ouders en mede-opvoeders hun eigen kracht, opvoedvaardigheden en sociale netwerken weten te benutten, zodat ze regie over hun eigen leven hebben en houden en de normale uitdagingen die bij het opgroeien en opvoeden horen, zelf aankunnen. Uit het onderzoek blijkt dat over het algemeen ouders na de training een stuk positiever zijn over hun zelfbeeld, zelfwaardering en hun verantwoordelijkheid als opvoeder. Dit wordt sterk bevestigd door de zelfrapportage uit de eindvragenlijst. Wat betreft de verantwoordelijkheid ten aanzien van hun gezin was er na de training ook een duidelijke verbetering merkbaar. Hun visie en houding ten opzichte van gezin en opvoeding verbeterde eveneens. Tot slot gaven de ouders aan dat de communicatie en interactie met hun kind(eren)

verbeterd was. Al met al laat de Diabolo groep van ouders een positief resultaat zien en een duidelijke vooruitgang ten opzichte van vóór de training.

Het Startblok

Uitgangspunt van de methodiek Het begint bij mij! is dat jeugd, ouders en mede-opvoeders (in dit geval leerkrachten) hun eigen kracht, opvoedvaardigheden en sociale netwerken weten te benutten, zodat ze regie over hun eigen leven hebben en houden en de normale uitdagingen die bij het opgroeien en opvoeden horen, zelf aankunnen. Uit het onderzoek blijkt dat ouders een positief tot groot positief effect ervaren na afloop van de training. Dit ligt op aspecten als 'steviger in de schoenen staan' en 'meer verantwoordelijkheid willen nemen voor het eigen leven'. Uit een vergelijking tussen begin- en eindmeting blijkt dat over het algemeen ouders na de training iets positiever zijn over hun

zelfbeeld, verantwoordelijkheid ten aanzien van hun gezin en opvoeding dan aan het begin van de training. Dit komt vooral doordat de meeste ouders die hebben meegedaan aan de training bij het begin van de training ook al behoorlijk positief scoorden. De verschuivingen zijn hierdoor gering en beperkt meetbaar. Wel kunnen we vaststellen dat de verschuiving die er is positief is. De leerkrachten geven aan dat 24 van de 39 leerlingen baat hebben gehad bij de training. Zij zagen met name een positief effect bij die kinderen waarvan één van de ouders ook aan de training heeft deelgenomen. In gesprekjes met de leerlingen is gevraagd wat ze over zichzelf hebben geleerd. Een aantal leerlingen geeft aan dat hun zelfvertrouwen is verbeterd, een deel vindt dat ze beter luisteren of meer over problemen praten en een deel antwoordt dat er niets is veranderd.

Kleuters in Delfshaven (KID)

Opdrachtgever(s)

Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs Rotterdam (PPO Rotterdam)

JSO-adviseur

Jeanne van Berkel, Bea Houwers, b.houwers@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Rotterdam-Delfshaven

Met wie wordt samengewerkt?

Acht basisscholen in de wijk ((onderbouw) leerkrachten, IB-ers, directie en ouders), STEK jeugdhulp, Onderwijs Arrangeer Team (OAT) Delfshaven (vanuit PPO Rotterdam) en ketenpartners in de wijk (voorschoolse voorzieningen, CJG, smw en wijkteam).

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Ouders zijn betrokken binnen het KID-traject dat hun eigen kind betreft en participeerden in het opstellen van een Plan van aanpak rond hun eigen kind. Kleuters werden begeleid.

Uitvoering

2016-2017 (de proeftuin vindt plaats in de context van een driejarig project).

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

De proeftuin is onderdeel van een driejarige pilot waarin de omslag naar meer preventie, integraal samenwerken en vroegsignaleren centraal staat. Leerkrachten in primair onderwijs worden ondersteund om kleuters met gedragsvraagstukken extra te begeleiden, zodat uitval wordt voorkomen en kinderen een goede start maken in het basisonderwijs. Het vertrekpunt is de onderwijsbehoefte van het kind, gecombineerd met de ondersteuningsvraag van de leerkracht, en als randvoorwaarde de betrokkenheid van de ouder(s) hierbij. De pilot omvat het opzetten van gecombineerde onderwijs- en zorgarrangementen voor kleuters, en het vaststellen of deze arrangementen werken. De randvoorwaarden en de consequenties van de integrale aanpak op de eigen organisatie en hoe dit te verduurzamen vormt tevens een onderdeel van deze doelstelling.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er is een werkstructuur voor de pilot opgezet, met draagvlak bij partners. Vanuit een driekoppig KID-team bestaande uit jeugdzorgwerker, ambulante begeleider en een leerkracht, is aan leerkrachten en ouders in het eerste pilotjaar aan 56 kleuters ondersteuning op maat geboden op de basisschool soms gecombineerd met een aanbod in een bovenscholings ingerichte groep. Onderwijssteun en Jeugdhulp werd naar school, kind en zo nodig naar ouder(s) gebracht.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Samenwerking tussen acht basisscholen in Delfshaven, PPO Rotterdam en STEK Jeugdhulp.
- Preventieve werkwijze door inzet van verschillende expertise om snel en laagdrempelig ondersteuning en advies op maat te bieden op de reguliere basisschool voor leerkrachten, jonge kinderen en hun ouders. Gedeelde expertise vanuit de verschillende invalshoeken.
- Het in praktijk toepassen van de intenties van passend onderwijs en de transitie van de jeugdzorg (1 gezin – 1 plan – 1 aanpak) en het versterken van vroegsignalering. Dit is een proces van samenwerken, versnellen en bijsturen, aanhaken bij elkaar en loslaten. Schotten doorbreken tussen systemen die integrale hulp aan kinderen en gezinnen belemmeren. Door dit kleinschalig en steeds op individueel kind/leerling/gezinsniveau te doen, wordt de transformatie naar meer integraal werken stap voor stap versterkt, in samenwerking met ouders en evt. andere partners in de wijk.

Quotes

“We hadden een gezamenlijke ambitie bij de start, er was al urgentie en verlangen in het veld om aan de slag te gaan. Dit is een goede basis om een project te starten.”

“Door de inzet van Jeanne als ervaren en deskundig projectleider is het idee van een groepje enthousiaste en gedreven mensen opgetild naar een project dat duurzaam wordt op bestuurlijk, management en uitvoerend niveau.”

Onderzoeksresultaten

Aansturing

Passend Primair Onderwijs (PPO) Rotterdam is een samenwerkingsverband voor passend onderwijs. Acht basisscholen in Delfshaven waren de initiatiefnemer van KID. KID ondersteunt leerkrachten in de omgang met kleuters met (potentieel) risicovol gedrag. PPO Rotterdam is wat betreft de doelstelling en werkwijze van de proeftuin soms kaderstellend, maar uiteindelijke beslissingen over doelstelling, werkwijze en praktische uitvoering worden genomen door de stuurgroep, waarin scholen, STEK jeugdhulp en PPO Rotterdam vertegenwoordigd zijn. Het plan van aanpak is gedurende het project steeds

aangepast om het karakter van een lerend project te waarborgen. Door de stuurgroep KID wordt de bedoeling van KID bewaakt en zo nodig bijgestuurd. Ook ziet PPO Rotterdam het als verantwoordelijkheid *“een onderwijs-zorgarrangement te ontwikkelen dat breder inzetbaar is in Rotterdam.”*

Burgerparticipatie

De betrokkenheid van ouders en hun kinderen (kleuters) betreft het individuele ondersteuningstraject van kinderen. Daar zijn zij altijd nauw bij betrokken. Uit de interviews blijkt dat ouders bij uitvoering van de proeftuin nauw

betrokken worden bij het opstellen van een plan van aanpak van hun kind op school, en waar nodig of mogelijk ook met doorwerking naar thuis. Ouders zijn niet bij de opzet en uitvoering van de proeftuin als zodanig betrokken. Ook zijn ouders geen onderdeel van de stuurgroep en dachten in die zin niet mee met de ontwikkeling van de proeftuin.

Samenwerking

De deelnemers aan de proeftuin beoordelen de organisatie van KID bij de eerste vragenlijst al heel positief en bij de tweede nog positiever, blijkt uit de cijfers (de respons en het rapportcijfer) en de toelichting bij de antwoorden: *“Enorm veel drive en toewijding bij eenieder.”* en: *“Het KID-team bereikt in korte tijd een grote groep leerkrachten (...) een prima resultaat. De flexibele inzet van de KID-groep is een bijzonder middel, dat we niet vaak tegenkomen in het onderwijs.”* Dit geldt ook voor de betrokkenheid al bij de start: *“Heel prettig om de kennis te delen in een multidisciplinair team. Het vergroot je expertise (...) zorgt ervoor dat je ook kritisch naar je eigen handelen blijft kijken.”*

De deelnemers geven ook aan dat goede basisondersteuning en zorgstructuur op elke

school voorwaarden zijn, zodat KID *“systematisch kan bijdragen en niet voor ad hoc oplossingen zorgt”*. Verder vraagt afstemming om alle partijen even goed geïnformeerd en betrokken te houden de nodige aandacht. Er is ruimte voor reflectie hierover. Deze proeftuin verheldert de transformatiegedachte duidelijk. Financiering op termijn is nog niet gerealiseerd.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is bij de start al hoog (7,7) en neemt nog toe (8,0).

Effecten voor inwoners

De opzet en uitvoering van KID hebben positieve effecten voor de leerkrachten, de kleuters en de opvoeders. De kracht zit vooral in de aanwezigheid van verschillende professionele expertise in de klas. Dit leidt tot snel en adequaat handelen. De professionele bagage van leerkrachten wordt groter door dit leren in de praktijk, en door het betrekken van opvoeders heeft het ook effecten in andere situaties.

Sociale netwerken en (digitaal) buurtplatform BUUV

Opdrachtgever(s)

Libertas Leiden

JSO-adviseur

Vincent Kokke, v.kokke@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Gemeenten Leiden en Leiderdorp

Met wie wordt samengewerkt?

Libertas Leiden, professionals in het opbouw- en buurtwerk en buurtambassadeurs (dit zijn actieve buurtbewoners).

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Actieve inwoners kunnen BUUV-ambassadeur worden en alle inwoners kunnen gebruik maken van het buurtplatform BUUV voor het plaatsen van oproepen of het aanbieden van hulp.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Door het buurtplatform BUUV komen sociale steunnetwerken en ontmoetingen tussen inwoners van Leiden en Leiderdorp tot stand en wordt buurt hulp gemobiliseerd. De zelfredzaamheid van inwoners wordt hiermee vergroot. Ambassadeurs zijn goed toegerust (houding, kennis en vaardigheden) voor het vergroten van de sociale steunnetwerken van inwoners en voor het doorbreken van de vraagverlegenheid van inwoners. Doelgroep zijn (actieve) inwoners en professionals.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Het online platform BUUV, een soort marktplaats waar diensten kunnen worden gevraagd en aangeboden, functioneert en ontving in de periode van de proeftuin 550 deelnemers op de vraag/aanbod website en 650 'likes' op facebook. Daarnaast is BUUV offline geïmplementeerd, met prikborden vraag/aanbod op 17 locaties. In vier netwerkbijskomsten is gestart met verkenning van het draagvlak onder bewoners(groepen) en met de ontwikkeling van een ambassadeursnetwerk.

In introductiebijskomsten en met coaching zijn ambassadeurs opgeleid, die de communicatie over BUUV combineren met praktische ondersteuning gericht op het verminderen van vraagverlegenheid. Daarnaast is een netwerk van hulp- en

ondersteuningsprofessionals gevormd die BUUV kunnen benutten. Hiertoe is een verandertraject uitgevoerd met opbouwwerkers die de ondersteuning en coaching van BUUV-ambassadeurs voortzetten. De Hoge School Leiden heeft onderzoek gedaan naar de motivatie van deelname aan BUUV, de promotiekansen in de wijk en de waarde van BUUV voor sociale netwerken. Er is een communicatieplan beschikbaar en er heeft een oriëntatie plaatsgevonden voor een (promotie) video over BUUV.

Wat is vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Het organiseren van zelforganisatie van BUUV-ambassadeurs via netwerkvorming, opleiding, training en ervaringsuitwisseling.
- Door zelforganisatie van inwoners weet men elkaar in de buurt te vinden voor burenhulp en ontstaan er duurzame sociale netwerken, die duurdere hulpvragen (ondersteuning en begeleiding) kunnen voorkomen.

Quotes vanuit betrokkenen

"BUUV is ontstaan vanuit de vraag van Leidse inwoners om een online platform van vraag en aanbod op het sociale vlak."

"Gesprekken aangaan met bewoners: wat werkt er wel en wat werkt er niet."

Onderzoeksresultaten

Aansturing

Libertas is initiatiefnemer van de proeftuin en omschrijft haar rol als volgt: *"Libertas Leiden heeft de eindverantwoordelijkheid over de proeftuin en qua inhoud en uitvoering wordt volledig in co-creatie samengewerkt ten einde een gewenst eindresultaat te realiseren."* De vertegenwoordiger van Libertas heeft enerzijds een sturende rol ten aanzien van de doelstelling en werkwijze van de proeftuin, maar geeft ook vrijheid aan JSO en andere deelnemers om deze te bepalen. De behoefte van de wijkbewoner is het uitgangspunt. Libertas faciliteert deze behoefte, maar daarbij borgt en bewaakt zij wel de 'route'. Zij ziet erop toe dat JSO en betrokken partners verantwoording afleggen over de resultaten en committeert zich aan uitkomsten van de proeftuin, ook als extra financiering of een wijziging van regelgeving nodig is.

Burgerparticipatie

De offline BUUV-ontmoetingsplekken waar vraag en aanbod van inwoners elkaar vinden, worden gefaciliteerd door professionals. Een wijkopbouwwerker onderhoudt de netwerken in de wijk en zorgt voor de professionalisering van het BUUV-systeem in de wijk. Per wijk verschilt de mate van participatie. Vraagverlegenheid vanuit inwoners kan participatie belemmeren. Wijkbewoners zelf kunnen BUUV bevorderen door succesverhalen te delen. Wijken leren zodoende van elkaar. Deelnemers (21 deelnemers hebben de vragenlijst ingevuld) zijn het eens dat BUUV van en voor bewoners is. De geënquêteerde deelnemers geven veelal aan dat inwoners kunnen meedenken en meewerken bij de aanpak en uitvoering van de proeftuin. Deelnemers zien minder ruimte voor het meebeslissen. Het verschilt per buurt in hoeverre

bewoners betrokken en actief zijn. Uit de interviews blijkt dat er behoefte is aan bijvoorbeeld een stuurgroep van ambassadeurs. Idealiter wordt BUUV gedragen door de ambassadeurs. Er is een wens naar meer informatie, communicatie en afstemming ('kader') met inwoners en vrijwilligers. Tegelijkertijd vraagt een aantal deelnemers zich af in hoeverre ondersteuning door beroepskrachten nodig is of zou moeten zijn. Dit is een spanningsveld om zorgvuldig mee om te gaan.

Samenwerking

De beweging om meer integraal samen te werken, is in gang gezet. De samenwerking tussen Libertas en de gemeente loopt goed, BUUV heeft meer samenhang en vertrouwen gebracht tussen de verschillende organisaties en ook het besef dat zij gezamenlijke doelen hebben. Zij vinden elkaar nu makkelijker. Deelnemers zijn ook overtuigd van de waarde van BUUV en zien het graag slagen. Een meerderheid geeft aan dat duidelijk is wat het resultaat van de activiteiten moet zijn. Desondanks geeft een aantal deelnemers aan meer informatie en afstemming tussen de organisaties te wensen, naast middelen voor ondersteuning, om de activiteiten te kunnen uitvoeren.

Bij de tweede vragenlijst zijn meer deelnemers kritisch over het voldoende waarderen en horen van de inbreng van de deelnemers en het maken van duidelijke afspraken dan bij de start. Dit gaat, zo blijkt ook uit de interviews, zowel over afstemming tussen bewoners en organisaties als over afstemming tussen organisaties onderling. Wie heeft welke rol en voelt zich daar ook verantwoordelijk voor? Wie is waarop aanspreekbaar? Communicatie en afstemming blijken belangrijke factoren te zijn, die soms nog beter kunnen: *"Met alleen 'kennen' ben je er nog niet. Het kost meer tijd en aandacht om het echt bij iedereen, zowel inwoners als ondersteuners, te borgen en het eigen te maken."*

De uitdaging ligt ook in het betrekken van deelnemers en ondersteuners op een zodanige manier dat het niet wordt opgelegd (niet te veel top-down).

De bedoeling van de proeftuin veranderde gedurende het proces. JSO droeg hieraan bij door vanuit helicopterview dit telkens scherp te stellen. Ook droeg het netwerk van JSO bij aan een versnelling van BUUV.

De geringe betrokkenheid van de leverancier van de website was een belemmering om de website up-to-date te houden. Tegelijkertijd zorgde dit er ook voor dat de zelfredzaamheid van deelnemers werd aangesproken (ze moesten het immers zelf oplossen)

en daardoor is het resultaat wel bestendiger. Voor het succesvol uitrollen van BUUV is meer communicatie en PR wenselijk.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is iets afgenomen, maar nog steeds voldoende (7,5 resp. 6,7).

Effecten voor inwoners

De vijf geïnterviewde ambassadeurs geloven dat BUUV veel potentie heeft om de onderlinge steun door burgers te laten toenemen en zo bij te dragen aan een meer inclusieve wijk. Wel vinden ze dat er meer bekendheid aan gegeven moet worden. De ambassadeurs hechten veel waarde aan een goede profilering van BUUV. Volgens hen is dit nog onvoldoende gebeurd en is dit de reden dat BUUV niet goed gaat functioneren. Het doorbreken van de vraagverlegenheid vinden de ambassadeurs nog niet goed op gang komen. Veel mensen willen wel helpen, maar het ontbreekt aan mensen die geholpen willen worden. Het bereiken van mensen die het moeilijk vinden om hulp te vragen, zou speciale aandacht moeten hebben. Schriftelijke publiciteit via folders, brochures enz. is onvoldoende; een direct persoonlijke benadering is effectiever. Een huis-aan-huis benadering is erg tijdsintensief, maar wel adequaat. Daarnaast kan de eerstelijnszorg wellicht ingeschakeld worden, zoals huisartsen, thuiszorg, fysiotherapeuten, wijkverpleging enz. Ook kan gedacht worden aan een actieve rol van de Wmo- en Wwb-medewerkers die direct contact hebben met burgers.

De ambassadeurs willen daar wel aan meewerken, maar voor een deel van hen is niet duidelijk hoe. Meerdere ambassadeurs geven aan dat zij niet helder hebben wat hun taken zijn; de professionals laten te veel aan hen over. Ook is er geen training georganiseerd om de ambassadeurs voor te bereiden op hun werk en is er in de praktijk weinig begeleiding. Om van BUUV een goed functionerend burgerinitiatief te maken, zou aan training, taakverdeling, en feedback meer aandacht besteed moeten worden. De ambassadeurs zien overigens ook dat het tijd kost om BUUV goed te laten draaien: *"Het heeft grote potentie, maar het vraagt om cultuurverandering, en cultuurverandering kost tijd."*

Inzet ervaringsdeskundigheid (ExpEx) Midden-Holland

Opdrachtgever(s)

Gemeente Gouda, Kwintes, Stek jeugdhulp en Jeugdbescherming West

JSO-adviseur

Thijs Janssen, t.janssen@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Gemeente Gouda/regio Midden-Holland

Met wie wordt samengewerkt?

Getrainde ervaringsdeskundige jongeren, Zorgvragers Organisatie GGZ Midden-Holland, Kwintes (begeleid/beschermd wonen), Stek jeugdhulp, Jeugdbescherming West en de gemeente Gouda.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Jongeren die cliënt zijn (geweest) in de jeugdhulp worden getraind tot ervaringsdeskundigen. Er wordt (deels) samengewerkt met een (eerder) getrainde groep jongeren.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Jongeren die in de jeugdhulp zitten (preventief) ondersteunen richting participatie en zelfredzaamheid door de inzet van ervaringsdeskundigheid. Een ervaringsdeskundige kan een belangrijke rol vervullen in het verbinden van de leefwereld van de jongere met de systeemwereld van de hulpverlening. Ervaringsdeskundigen worden getraind en ingezet op drie manieren:

1. Voorlichting geven tijdens informatieavonden met uiteenlopende onderwerpen. Denk hierbij aan voorlichting aan jongeren tijdens themabijeenkomsten (huisvesting, omgaan met geld, voorbereiden op zelfstandigheid, etc.).
2. Casuïstiekbesprekingen voeren met professionals en hen adviseren in aanpak.
3. In maatjesprojecten ondersteunen en begeleiden van andere jongeren.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er is voorlichting gegeven en daarmee draagvlak gecreëerd bij gemeente en organisaties voor de inzet van ervaringsdeskundigheid. Een nieuwe groep jongeren is geworven, getraind en ingezet bij gemeenten en jeugdhulpinstellingen. Samen met eerder getrainde jongeren vormen zij de flexpool van ervaringsdeskundigen voor Midden-Holland. ExpEx zijn ingezet als ervaringsmaatjes voor jongeren die hulp krijgen. Er is een WhatsApp-dienst opgericht, zodat jongeren laagdrempelig kunnen appen met een ervaringsdeskundige. Er is een ExpEx-team aanwezig op de groepen van instellingen, waaraan jongeren én hulpverleners vragen kunnen stellen en hulp kunnen krijgen bij casuïstiek. ExpEx namen deel aan en leverden input bij de innovatietafel JB/JR, anti-stigma-bijeenkomst, cliëntenparticipatiebijeenkomsten, Jongeren onder Dak project, projectgroep 18-/18+ en andere

gemeentelijke bijeenkomsten. Hulpverleners en beleidsmedewerkers zijn anders gaan werken/denken doordat zij vanuit het perspectief van de jongeren tips en adviezen hebben gekregen van de ExpEx tijdens Kraak de casus. De ExpEx hebben een themabijeenkomst georganiseerd over eenzaamheid. Een jongere met autisme heeft deelgenomen aan de training en is ExpEx geworden. Na de training is deze jongere zichtbaar gegroeid, waardoor de ondersteuning die zij kreeg vanuit Kwintes kon worden gehalveerd, en de ondersteuning van haar jobcoach is teruggebracht van twee keer per week een gesprek, naar één keer per week WhatsApp-contact.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Inzet van getrainde ervaringsdeskundige jongeren in verschillende rollen in de jeugdhulp bij de gemeente Gouda en bij jeugdhulporganisaties.
- Overbrugging van de kloof tussen systeem- en leefwereld.
- Eigen kracht van jongeren is versterkt.

Quotes van betrokkenen

“Sinds ik de ExpEx-cursus heb gevolgd, luisteren mensen ook echt naar me. Hiervoor kon ik wel vertellen wat ik had meegemaakt, maar nu ik dat papiertje heb, staan mensen ineens veel meer open voor mijn verhaal.”

“Ervaringsdeskundigheid is een term die vaak wordt gebruikt, maar je bent wat ons betreft pas een ervaringsdeskundige als je hebt geleerd je eigen ervaring functioneel in te zetten én hebt geleerd van de ervaringen van anderen. Daar raakt het de deskundigheid.”

Onderzoekresultaten

Aansturing

De organisaties Stek Jeugdhulp en Kwintes hebben geen sturende rol ten aanzien van doelstelling en werkwijze van de proeftuin. De organisaties denken beide mee over de doelstelling, werkwijze en praktische uitvoering van de proeftuin, maar beslissingen hierover worden samen met JSO en andere deelnemers genomen. Ze zien er beide op toe dat JSO en betrokken partners verantwoording

afleggen over de resultaten van de proeftuin. Ze committeren zich aan de uitkomsten/resultaten, zolang deze binnen bestaande kaders en regelingen passen. Kwintes beschrijft haar rol als *“Zorgen dat de randvoorwaarden in orde zijn en borgen van de ontwikkelingen die uit de proeftuin naar voren komen.”* Stek Jeugdhulp beschrijft haar rol als: *“Zorgen dat ExpEx een positie krijgen in het systeem van hulpverleners aan de jongeren en hun ouders.”*

Burgerparticipatie

De ervaringsdeskundige jongeren worden getraind en vervolgens op verschillende manieren ingezet (als maatje, als adviseur of met het geven van voorlichting, bijvoorbeeld). Zij krijgen nadrukkelijk ook zelf een stem in de manier waarop zij worden ingezet en kunnen hun wensen hierin kenbaar maken. Bij de eerste vragenlijst geeft een deelnemer aan hoezeer er sprake is van betrokkenheid van jongeren bij de proeftuin: *“De proeftuin gaat over de inzet van ervaringsdeskundigheid. Bij uitstek worden cliënten betrokken bij de proeftuin.”* Vier van de zeven deelnemers vinden dat jongeren kunnen meedenken, meewerken en meebeslissen over de aanpak en uitvoering. Bij de tweede vragenlijst is het beeld over de betrokkenheid van jongeren ongeveer gelijk. Wel zijn deelnemers iets kritischer over hoe actief er is gewerkt aan de werving van jongeren. Er zijn uiteindelijk minder jongeren getraind en nu inzetbaar dan oorspronkelijk beoogd, maar de training is ook een behoorlijk intensief traject.

Niet in iedere organisatie verloopt de inzet van ervaringsdeskundigen hetzelfde. Bij de ene organisatie is deze inzet groter dan bij de andere, vanwege andere prioriteiten of vanwege omstandigheden als verhuizing en personeelwisselingen. Dit maakt dat de daadwerkelijke inzet van de ExpEx soms nog beperkt is. En ervaringsdeskundigen ervaren soms ook dat het nog *“best lastig is om gewaardeerd te worden door professionals”*. Bovendien zouden zij graag meer weten van en betrokken worden bij wat er ‘achter de schermen’ gebeurt binnen de proeftuin en de organisatie daarvan.

Samenwerking

Stek Jeugdhulp en Kwintes voelen zich verantwoordelijk voor goede samenwerking tussen organisatie en deelnemers van de proeftuin. De samenwerking wordt door de deelnemers bij de eerste meting wisselend beoordeeld. Dit komt mede doordat het een alternatieve aanpak betreft, waarin niet zozeer het samenwerken een doel is, maar de betrokkenen samen gebruik (willen) maken van ervaringsdeskundigen en daar allen in investeren. Tegelijkertijd vraagt het werken aan het inzetten van ervaringsdeskundigen ook (gezamenlijke) coördinatie en afstemming.

Bij de tweede meting blijkt dat de manier waarop de verschillende organisaties aan de slag gaan met de inzet van ervaringsdeskundigheid binnen de eigen organisatie divers is en niet overal al ver ontwikkeld is: *“De beweging echt bij alle deelnemers op gang brengen, kan nog beter, en kost ook meer tijd.”*

Uit de tweede meting blijkt ook dat niet van iedere deelnemer de bijdrage zichtbaar is. Deelnemende organisaties geven aan zoekend te zijn naar de manier waarop de inzet van ervaringsdeskundigen vorm kan krijgen in de eigen organisatie, en hoe het aansluit bij de doelgroep. Dit betekent ook dat in iedere betrokken organisatie maatwerk moet worden geleverd. De inzet van ervaringsdeskundigheid is daarmee afhankelijk van de prioriteit die eraan wordt gegeven.

In het kader van bestending is het zeer wenselijk dat er verbreding naar meer organisaties plaats vindt. Hiertoe worden inspanningen verricht om te komen tot een convenant met meer partners dan momenteel in de proeftuin aanwezig.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is ruim voldoende (7,6) en blijft gelijk.

Effecten voor inwoners

We hebben de eindmeting gedaan op basis van een beknopte vragenlijst onder de deelnemers van de training. Ze hebben de vragenlijst ingevuld na afloop van de training. Zes ervaringsdeskundige jongeren hebben in februari/april 2017 de training gevolgd en allemaal hebben ze vragen beantwoord.

We hebben aan de ervaringsdeskundige jongeren gevraagd of hun expertise drempels wegneemt voor 18+ jongeren om gebruik te maken van gemeentelijke voorzieningen/regelingen (te denken valt aan Wmo-voorzieningen, bijstand, werk en huisvesting). Twee ervaringsdeskundigen geven aan dat dit inderdaad het geval is, één van de ervaringsdeskundigen is het niet eens met de vraag en drie zijn het niet eens en niet oneens. Dit komt waarschijnlijk omdat ze hun kennis nog niet hebben hoeven toepassen.

We hebben de ervaringsdeskundigen gevraagd of door hun ondersteuning de jongeren beter in staat zijn om hun problemen op te lossen en of ze beter in staat zijn belangrijke dingen in hun leven te veranderen. Vijf van de zes ervaringsdeskundigen zijn het hiermee eens en één is het niet eens en niet oneens. We hebben de ervaringsdeskundigen ook gevraagd of ze door hun ondersteuning de jongeren meer het gevoel kunnen geven dat ze zelf invloed hebben op hun toekomst. Hierop antwoordt de helft van de ervaringsdeskundigen dat ze het ermee eens zijn, de andere helft is het niet eens en niet oneens. We hebben de ervaringsdeskundigen gevraagd of hun ondersteuning ervoor zorgt dat 18+ jongeren eerder hulp gaan zoeken. Vier van de zes ervaringsdeskundigen denken dat dat zeker helpt, twee zijn het niet eens en niet oneens met deze vraag. Tot slot hebben we de ervaringsdeskundigen

gevraagd of de ondersteuning ervoor zorgt dat ergere problemen bij jongeren worden voorkomen. Twee zijn het hiermee eens, vier antwoorden niet eens/niet oneens.

De jongeren hebben tijdens de training geleerd om de eigen ervaring en ervaringen van anderen functioneel in te zetten. Ze verwachten dat hun eigen ervaring anderen kan helpen bij de aanpak en het voorkomen van hun problemen. De ervaringsdeskundigen zijn vrij positief over de bijdragen die hun ondersteuning kan leveren aan het versterken van de eigen regie van de 18+ jongeren. Ze zijn iets gematigder positief over of zij als ervaringsdeskundigen kunnen bijdragen aan preventie van problemen. Dit hangt ook samen met het feit dat ze nog niet allemaal in de praktijk werkzaam zijn.

Aanpak overlast gevende jeugd in de wijk door het jeugd preventieteam

Opdrachtgever(s)

GGD Holland-Midden

JSO-adviseur

Bernice Kobes, b.kobes@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Gouda

Met wie wordt samengewerkt?

Jeugdpreventieteam (JPT), gemeente, CJG, CCV, jongerenwerk, politie.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

In de opzet van de proeftuin zijn inwoners niet betrokken.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel van de proeftuin is tweeledig: het JPT sterker en centraler positioneren in de wijk en de huidige individueel gerichte groepsaanpak optimaliseren en doorontwikkelen, met specifieke aandacht voor het altijd betrekken van de omgeving: ouders, jeugd en buurt. Daarnaast de uitwisseling tussen ouders van overlastgevende jeugd faciliteren, en ouders trainen in de omgang met hun kinderen, zodat zij zich meer bewust worden van hun eigen rol en aangespoord worden deze op te pakken.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Het programma en de materialen voor ouderbijeenkomsten zijn uitgewerkt en beschreven. Er is door het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) een theoretisch kader over wijkgerichte aanpak overlastgevende groepen gemaakt: waarom is het effectief om de bredere omgeving, inclusief ouders, te betrekken bij overlastgevende jongeren? Er is een ouderbijeenkomst georganiseerd in Gouda

in nauwe samenwerking met netwerkpartners in de wijk (CJG, jongerenwerk, politie) met als thema 'zicht houden'. Er is inzicht verkregen in overtuiging, draagvlak en behoefte van gemeenten in het werkgebied ten aanzien van JPT en overlastgevende groepen. Het JPT-team is geïnformeerd en (deels) betrokken.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- De unieke positie van het JPT, vanuit de politie op het snijvlak van justitie en zorg, in de wijk benutten en hen positioneren als 'experts van de preventieve aanpak jeugdcriminaliteit en jeugdgroepen'.
- Ruimte creëren voor ouders die zich vaak machteloos voelen en het gevoel hebben te falen als hun kind lid is van een (risicovolle) jeugdgroep.
- Professionals in het JPT bewustmaken van hun houding en manier van werken en waar dit belemmerend of juist activerend uitpakt voor ouders.

Onderzoeksresultaten

Aansturing

De GGD Hollands Midden was initiatiefnemer van deze proeftuin. Zij stelden de kaders en bewaakten de kwaliteit van de activiteiten. Beslissingen over de doelstelling, werkwijze en praktische uitvoering binnen de proeftuin werden samen met JSO en andere deelnemers/organisaties genomen.

Burgerparticipatie

In de proeftuin is veel aandacht geweest voor het erbij betrekken van inwoners. GGD Hollands Midden: *"Bewoners worden actief verzocht deel te nemen aan proeftuin. Hebben invloed op resultaten omdat het met name doel is om ouders en bewoners meer in positie te zetten ten opzichte van overlast gevende jeugdgroepen."* Het feit dat er maar één moeder op de georganiseerde bijeenkomst kwam, was een grote teleurstelling en daarna hebben de GGD en JSO besloten geen bijeenkomsten voor ouders meer te organiseren. De materialen en draaiboeken voor deze bijeenkomsten zijn wel beschikbaar en kunnen op een later moment worden ingezet.

Samenwerking

De samenwerking tussen de GGD, de JSO-adviseur en twee leden van het Jeugdpreventieteam

(JPT) verliep goed. De samenwerking met andere betrokken partijen, zoals andere JPT-leden, politie, gemeenten en zorgprofessionals bleek lastiger. Er was in een aantal gemeenten al een start gemaakt met de aanpak van overlastgevende groepen en de betrokken partijen hadden al concrete afspraken. De vraag kwam op wie waarover de regie had. Afspraken hierover waren lastig te maken, werden uitgesteld of gingen niet door. GGD Hollands Midden: *"In de proeftuin heeft de GGD een regierol in de aanpak van jeugdgroepen. Het gaat daarbij met name om regie in te beleggen bijeenkomsten voor direct betrokkenen, ouders et cetera. Met name samenwerking met politie en gemeenten is cruciaal en vergt investeringen. Ook de samenwerking met zorgprofessionals in het sociale domein blijkt soms lastig. Wie gaat nu over wat en wie heeft nu regie? In de proeftuin is dit een belangrijk item waar actief de samenwerking en afstemming wordt gezocht."*

JSO heeft in samenwerking met netwerkpartners in de wijk (CJG, jongerenwerk, politie) één bijeenkomst voor ouders georganiseerd in Gouda. Deze samenwerking liep goed en de partijen waren enthousiast. Helaas kwam maar één moeder op de bijeenkomst af. Volgens de GGD Hollands Midden

hangt dit samen met het wantrouwen dat inwoners hebben richting GGD en gemeenten. Tijdens de proeftuin is gebleken hoe belangrijk het is om eerst draagvlak binnen het JPT en de gemeenten te hebben voor een nieuwe aanpak rond overlastgevende jeugd. Waar is het JPT van en hoe wil je daar in de praktijk invulling aan geven? Pas als dit helder is en alle leden achter dezelfde missie en visie staan, kun je richting ouders en partners gaan communiceren.

CCV heeft binnen de proeftuin een toepasbaar theoretisch kader opgesteld over een wijkgerichte aanpak rond overlastgevende groepen. Deze onderbouwing kan het JPT gebruiken richting gemeenten en netwerkpartners.

Effecten voor inwoners

Uiteindelijk is in de proeftuin maar één moeder bereikt, dus we kunnen geen uitspraken doen over de gehanteerde indicatoren. De proeftuin heeft wel opgeleverd dat leden van het JPT en gemeenten door de proeftuin meer zijn gaan denken over de rol van het JPT en de manier waarop ouders er actiever bij betrokken kunnen worden. Maar de GGD Hollands Midden geeft aan dat hiermee niet aan de verwachtingen van de proeftuin is voldaan: *“te weinig input en te weinig gemeenten, zodat we niet goed hebben kunnen handelen en doorontwikkelen”*.

Transformatie Mantelzorgondersteuning Leidschendam-Voorburg

Opdrachtgever(s)

Gemeente Leidschendam-Voorburg

JSO-adviseur

Monique Postma, m.postma@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Gemeente Leidschendam-Voorburg

Met wie wordt samengewerkt?

MEE, WZH, Florence, Woej, Middin, Kwadraad, Lijn 1, Plicare, GGZ Rivierduinen, Parnassia en diverse afdelingen vanuit de gemeente (Wmo, Jeugd en Werk & Inkomen).

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

De vragen van mantelzorgers en hun omgeving staan centraal. Dit gebeurt via gesprekken en bijeenkomsten met betrokken organisaties om de verschillende ideeën en perspectieven rond mantelzorgondersteuning op te halen. JSO organiseert ook gesprekken met mantelzorgers om de vragen en behoeften van mantelzorgers scherper in beeld te krijgen. Dit is input voor de organisaties om (beter) aan te sluiten op de vragen van mantelzorgers zelf.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Een dekkend ondersteuningsnetwerk voor alle mantelzorgers van 0–100 jaar, zodat zij hun naasten met een langdurige of intensieve zorgvraag optimaal kunnen ondersteunen zonder zelf overbelast te raken.

Doel is de dialoog te organiseren met en tussen de mantelzorger en de partijen die ondersteuning (kunnen) bieden en/of toeleiden naar ondersteuning. De mantelzorger en zijn/haar behoefte staan centraal.

Subdoelen zijn:

1. In kaart brengen van leemtes en overlappingen in de lokale mantelzorgondersteuning.
2. Versterken, afstemmen en innoveren van het mantelzorgaanbod, zodat het beter aansluit bij de veranderingen in het sociale domein (mensen langer thuis, meer nadruk op zelfredzaamheid etc.).
3. Vergroten van het draagvlak onder professionals om meer samen te werken in netwerkverband (met andere professionals, vrijwilligers, de mantelzorgers en de steunvragers).
4. Het opstellen van een innovatieprogramma in de vorm van een Toekomstagenda waarmee de gemeente en de organisaties na medio 2017 verder kunnen.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er hebben bijeenkomsten plaatsgevonden, er zijn interviews uitgevoerd en Wmo-consulenten en medewerkers van de Sociale Servicepunten zijn getraind. Er is stapsgewijs gewerkt aan het vormgeven van de netwerkstructuur en het opstellen van een gemeenschappelijke transformatieagenda mantelzorgondersteuning. De transformatieagenda is in concrete acties uitgewerkt met netwerkpartners.

Dit actieve netwerk gaat aan de slag met het in de komende jaren uitvoeren en verder

invulling geven aan de agenda transformatie mantelzorgondersteuning.

De mantelzorger staat centraal. Er is een groep betrokken mantelzorgers die meedenken met beleid en vernieuwing van de mantelzorgondersteuning.

Er is een website voor mantelzorgers met informatie waar zij terecht kunnen met vragen in hun gemeente.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

Vorming van een breed netwerk mantelzorgondersteuning. Dit gebeurt door:

- Betrekken mantelzorger. De mantelzorger en zijn/haar behoeften staan centraal voor transformatie van ondersteuning.
- In gesprek gaan met mantelzorgers, onder meer door gebruik van een zogenoemde empathy map.
- Opzetten van een digitaal platform voor mantelzorgers.
- Het opstellen van een vernieuwingsagenda.
- Het opstellen van een actieplan samen met het netwerk, om zo meer samenwerking en verbinding te realiseren.

Quotes

“Het samenbrengen en ervaringen uitwisselen van collega’s uit andere werkvelden is zeer nuttig. Het ‘elkaar vinden’ ook. Fijn dat JSO hier het voortouw in neemt en dingen weer terugkoppelt.”

“Zeer verhelderend om met collega’s van andere organisaties te sparren, die ik voorheen niet kende of alleen van naam. Het geeft energie als je merkt dat iedereen hetzelfde doel voor ogen heeft, op dezelfde manier naar mantelzorgers kijkt en we echt met elkaar verschil kunnen gaan maken.”

Onderzoeksresultaten

Aansturing

De gemeente Leidschendam-Voorburg is initiatiefnemer van de proeftuin en heeft een sturende rol ten aanzien van de doelstelling van de proeftuin. De gemeente denkt mee over de doelstelling, werkwijze en uitvoering, maar beslissingen worden samen met JSO en andere

deelnemers/organisaties binnen de proeftuin genomen. Daarnaast wordt ook vrijheid gegeven aan JSO en andere deelnemers om de doelstelling, werkwijze en praktische uitvoering te bepalen.

De gemeente beschrijft haar rol zelf als volgt: *“Opdrachtgeverschap, faciliteren en ondersteunen*

van hetgeen uit de werkgroep/het veld komt (inclusief ervaringsdeskundigen). Ideeën moeten vanuit de werkgroep komen, facilitering daarvan wordt door JSO grotendeels uitgevoerd, waar nodig met middelen en ondersteuning van de gemeente.”

Burgerparticipatie

Inwoners worden betrokken door hen te informeren, te raadplegen, door inspraak, samen handelen en individuele initiatieven in de gemeenschap te steunen. Gemeente betreft inwoners via een participatieraad, en doordat een aantal mantelzorgers diverse keren heeft meegepraat over bijvoorbeeld toekomstbeeld en de website. Ongeveer de helft van de deelnemers aan de proeftuin vindt dat mantelzorgers in de proeftuin kunnen meedenken, meewerken en meebeslissen. Of mantelzorgers hun eigen ideeën of plannen ook kunnen realiseren, wordt door minder deelnemers bevestigd. Ook kan de informatie en ondersteuning (bijvoorbeeld in de vorm van terugkoppelingen) volgens een aantal deelnemers beter. Uit de open antwoorden blijkt dat er gesprekken met mantelzorgers zijn gevoerd en dat er sprake is van een panel. Deelnemers weten dus wel dat mantelzorgers betrokken zijn, maar vinden het lastig hierover eensluidend te oordelen.

Samenwerking

In de proeftuin is gewerkt met verschillende werkgroepen. Dat is voor sommige deelnemers goed bevallen, voor anderen minder goed. Een deelnemer mist nadrukkelijk de inbreng van mantelzorgers zelf in de bijeenkomsten. Het ‘elkaar vinden en uitwisselen’ wordt als zeer nuttig ervaren; dit mag tegelijkertijd nog meer plaatsvinden. Een ander aandachtspunt is dat niet iedere deelnemer een helder beeld heeft van wat er van hem verwacht wordt en voor sommigen ontbreekt informatie om de activiteiten te kunnen uitvoeren. Enkele deelnemers zien graag meer concrete doelen en acties. Ondanks de overwegend positieve beoordeling van bijvoorbeeld kennis delen, inbreng en open communicatie, is er een aantal punten waar deelnemers onderling erg verschillend over oordelen. Aandachtspunten lijken vooral te liggen bij het maken van duidelijke afspraken over verantwoordelijkheden en overeenstemming over doelen en activiteiten. Bovendien is niet iedereen overtuigd dat de samenwerking leidt tot een innovatieve aanpak.

De waardering voor de proeftuin als geheel met een rapportcijfer is ruim voldoende (6,9). De vragenlijst is alleen aan het einde van de proeftuin voorgelegd.

Effecten voor inwoners

De gemeente Leidschendam-Voorburg is het afgelopen jaar hard aan de slag gegaan met het betrekken van mantelzorgers bij het opzetten van mantelzorgondersteuning. Ook is een agenda voor de toekomst gemaakt en een website gericht op mantelzorgers waar veel informatie over ondersteuning te vinden is. De belangrijkste vraag voor nu is hoe het de komende periode verder gaat. De aanwezige mantelzorgers hopen dat de gemeente en de netwerkpartners stappen gaan zetten die nodig zijn. De gemeente heeft in elk geval veel aandacht voor borging van het mantelzorgbeleid en de uitvoering, onder meer door het instellen van een projectondersteuner. De netwerkorganisaties willen gaan werken met mantelzorgambassadeurs. Ook willen ze een innovatielab instellen, gericht op het bespreken van casuïstiek (door professionals). Het komende jaar zal moeten blijken of doelen die gesteld zijn in de uitvoeringsagenda ook daadwerkelijk worden gehaald. De gemeente is tevreden met de opbrengsten van de proeftuin, omdat deze aansluiten bij de gewenste transformatie.

KICK Vroegsignalering door verbinding Pak Je Kans en wijkteams

Opdrachtgever(s)

Gemeente Vlaardingen

JSO-adviseur

Rob Rutten, r.rutten@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Vlaardingen-Oost

Met wie wordt samengewerkt?

Gemeente Vlaardingen, wijkteam en Pak Je Kans/KICK (uitgevoerd door jongerencoaches van FlexusJeugdplein in nauwe samenwerking met politie).

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

In de uitvoering/begeleiding waren 15 kinderen/jongeren en hun ouders betrokken. In een tussentijdse evaluatie zijn ook ouders en jongeren betrokken.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

In de aanpak Pak Je Kans werken politie en jeugdhulp intensief samen om schooluitval, jeugdcriminaliteit en overlast te voorkomen. Gemeente en partners in Vlaardingen willen onderzoeken of deze begeleiding ook eerder kan worden gestart, zonder de politie en met het jongerenwerk en de wijkteams. Deze nieuwe aanpak noemt men KICK. Het doel van de proeftuin is om de impact van de interventie Pak Je Kans/KICK te vergroten door de interventie te verbinden aan het wijkteam. Dit gebeurt door bij wijze van pilot één van de coaches uit PJK/KICK voor 0,5 fte in het wijkteam in te zetten. Met deze combifunctie wordt de ondersteuning aan de jongere en het gezin volgens de uitgangspunten van het wijkteam (1Gezin, 1Plan, registratie in Rondom) uitgevoerd, terwijl de verbinding met de politie intact blijft en er tijdig ingegrepen kan worden bij nieuwe risicosignalen vanuit de politie of vanuit het wijkteam.

De pilot richt zich op jongeren van 6 tot 18 jaar met risicogedrag/licht grensoverschrijdend gedrag en hun gezinnen waarbij nog géén sprake is van contacten met politie of justitie, maar waarbij ook nog géén hulpvraag aan het wijkteam is. Kinderen/jongeren die (mogelijk) tot de doelgroep behoren, worden rechtstreeks (door scholen, jongeren en wijknetwerk) aangemeld bij coach PJK/KICK in het wijkteam via een aanmeldformulier.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er is een overzicht gemaakt van de zorgvragen die terechtkomen bij het wijkteam, gericht op de doelgroep. De Pak Je Kans medewerker is gecoacht door middel van gesprekken en aanwezigheid van de coach bij overleggen. Er zijn vier bijeenkomsten georganiseerd gedurende de uitvoering, waarin knelpunten zijn benoemd en de aanpak is bijgesteld. Tussentijds heeft een evaluatie plaatsgevonden met alle betrokkenen en stakeholders, waaronder ook ouders en jongeren. JSO heeft als onderzoeker de methode KICK geëvalueerd en beschreven wat de meerwaarde van KICK is, vergeleken met andere methoden. De organisaties en de gemeente hebben inzicht gekregen in de methode en de toepassing in deze eerste fase.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Jongeren met risicogedrag/licht grensoverschrijdend gedrag die nog niet in contact zijn geweest met politie of justitie zijn eerder in beeld bij het wijkteam, waardoor problemen preventief en tijdig kunnen worden aangepakt.

Quotes

“Door de vroegsignalering en outreachende aanpak is de kans op een positieve verandering groter.”

Onderzoeksresultaten

Aansturing

De gemeente Vlaardingen is de initiatiefnemer van de proeftuin en heeft een sturende rol in de praktische uitvoering ervan. Ze denken mee over de doelstelling, werkwijze en praktische uitvoering, maar beslissingen hierover worden samen met JSO en andere deelnemers/organisaties genomen. De rol is: *“Het leveren van expertise en mankracht om het nu aanwezige gat tussen het Pak Je Kans team en het wijkteam te dichten.”*

Burgerparticipatie

Cliënten worden betrokken bij de proeftuin door hen te informeren, te ondersteunen en actief te werven. Voornaamste belemmering hierbij was *“korte tijd, weinig casussen, niet iedereen bereid om mee te werken”*. Cliënten zelf merken ook niet meteen het resultaat. Later zal moeten blijken of ze door de

nieuwe, op vroegsignalering gerichte, manier van werken eerder in beeld waren en of die vroege inzet verdere escalatie heeft voorkomen.

Samenwerking

De proeftuin is een samenwerking tussen wijkteam, Pak Je Kans, KICK en de gemeente. De direct betrokken mensen waren zeer gemotiveerd, en het was een prettige samenwerking. De voornaamste belemmering was de onduidelijkheid over verantwoordelijkheden: *“We hadden het wijkteam nodig om te faciliteren, lang was niet duidelijk wie verantwoordelijk was. Toen dat wel duidelijk was, is het zeer voortvarend opgepakt.”*

De deelnemers zijn positief over vrijwel alle aspecten die met de eigen betrokkenheid te maken hebben en reageren positief over organisatie en samenwerking.

De positieve samenwerking lijkt direct gerelateerd te zijn aan directe samenwerking over casuïstiek.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is hoog (7,5).

Effecten voor inwoners

De deelnemers aan de proeftuin geven aan dat met de interventie de toegang tot de benodigde hulp voor de jongeren is verbeterd. De interventie KICK is onderdeel van het wijkteam. Hierdoor heeft de professional gemakkelijk toegang tot de sociale kaart binnen het wijkteam. Er zijn korte lijnen tussen de jongere en de KICK-hulverlener, en tussen de KICK-medewerker en het wijkteam. Hierdoor kan er snel een beroep worden gedaan op andere professionals uit het wijkteam. De proeftuin is echter laat gestart. Daardoor zijn nog weinig casussen van jongeren onderdeel van de proeftuin en is het moeilijk om definitieve uitspraken te doen over de effecten.

Duurzame formule voor (thuisloze) jonge moeders en andere jongeren

Opdrachtgever(s)

B&A B.V.

JSO-adviseur

Bea Rinke de Wit, Geeske Hoogenboezem, g.hoogenboezem@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Rotterdam-IJsselmonde

Met wie wordt samengewerkt?

Futuro

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Jonge moeders is vanaf de start van het project gevraagd waar zij tegenaan lopen. Dit vormt de kern waaruit de acties met samenwerkingspartners volgen. De jonge moeders kunnen binnen het project een rol vervullen als vrijwilliger.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het realiseren van een goede en integrale aanpak voor jonge (aanstaande) moeders bij de opvanglocatie en het Jongeren Service Punt van Futuro en het creëren van (bestuurlijk) draagvlak bij andere partners in de stad.

Wat zijn de bereikte resultaten?

In interviews en diverse bijeenkomsten zoals Mama Denktanks en brown paper sessies zijn de ervaringen en inzichten van moeders, vrijwilligers, buurt, maatschappelijke organisaties en gemeente opgehaald. Het draagvlak is versterkt en er zijn samenwerkingspartners gevonden, een programma van eisen en huishoudelijk reglement zijn gereed, een sociale kaart van voorzieningen is gemaakt. Medewerkers van het Jongeren Servicepunt begeleiden de jonge moeders die op de opvanglocatie verblijven. In de begeleiding wordt gebruikt gemaakt van een integrale aanpak die acht leefgebieden betreft: scholing, arbeid, gezondheid, vrije tijd, gezin/familie, sociale omgeving, wonen en criminaliteit.

Er ligt een advies met betrekking tot de beheersstructuur van het tuincafé en er ligt een advies met betrekking tot de beheerstructuur van het totale concept waardoor het concept duurzaam kan worden. Het tuincafé is ontwikkeld en opgeleverd.

De formule is uitgetest op een locatie in Rotterdam IJsselmonde en aangepast om duurzaam te worden, en te worden toegepast in de nieuwe locatie. De buurt is betrokken bij het initiatief. Er is een open dag gehouden en vrijwilligers zijn geworven ten behoeve van het opknappen van de tuin en de locatie.

Er is draagvlak bij de netwerkpartners in Rotterdam. Aan de hand van netwerkbijeenkomsten (bijgewoond en georganiseerd) en tien interviews is inzicht in de huisvestingsproblematiek ontstaan

en is een sociale kaart opgeleverd. Er zijn samenwerkingspartners gevonden.

Door het uittesten van de formule is het inzicht ontstaan dat het werken met een derde partij als exploitant van de locatie te veel kwetsbaarheid oplevert. Aanbevolen is om een zelfstandige entiteit te creëren, bijvoorbeeld in de vorm van een stichting voor de borging van een duurzame woonvorm.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

Er is onvoldoende huisvesting en goede integrale ondersteuning in Rotterdam voor jonge (aanstaande) moeders. Het aanbod van vrouwenopvang is niet ingericht op deze doelgroep. Deze proeftuin springt in dit gat. Door allereerst huisvesting aan te bieden aan jonge moeders ontstaat rust om aan de slag te gaan met andere problemen. Door middel van een integrale aanpak wordt gewerkt aan het vergroten van de zelfredzaamheid van de moeders en worden zij gestimuleerd om weer de eigen regie te voeren over hun leven.

Quotes

“Ja ik voel mij nu gelukkig nu ook mijn bewindvoering is geregeld.”

“Ik zie nu het voordeel van het gebruik van mijn netwerk.”

Opdrachtgever: “Door het combineren van strategisch inzicht vanuit JSO, ideeën en visie over doorontwikkeling, een strategie voor het benaderen van de wijk en de organisatie voor huisvesting te combineren met het bestaande initiatief van Futuro, is een coproductie ontstaan. In de evaluatie van Movisie hebben de deelnemers aan dit initiatief deze proeftuin met een 8,7 beoordeeld. Wij zijn verder gekomen dan vooraf gedacht.”

Onderzoeksresultaten

Aansturing

Futuro was initiatiefnemer van de proeftuin. Futuro stelde de kaders en was verantwoordelijk voor het faciliteren, bijsturen, het bewaken van de haalbaarheid en voortgang en voor het behalen van gestelde doelen. Zij bewaakten met andere woorden ‘het concept’. De precieze doelen, werkwijze

en praktische invulling van de proeftuin werden in samenwerking met JSO vormgegeven. Rollen en verantwoordelijkheden in de proeftuin waren helder en de doelen en gewenste resultaten pasten goed binnen het beleid van Futuro. Dit zorgde voor commitment en enthousiasme bij de betrokkenen.

Burgerparticipatie

De inbreng van jonge moeders in de proeftuin is onder andere georganiseerd via 'denktanks'. In deze bijeenkomsten vroegen Futuro en JSO naar hun meningen en ervaringen. Aan deze signalen werden acties verbonden, zoals in het voorbeeld waar gekozen is voor een nieuwe opvanglocatie.

Samenwerking

In de proeftuin hebben Futuro en JSO nauw samengewerkt. Futuro was enthousiast over de inbreng van de JSO-adviseur: *"Een zeer goede adviseur en zij heeft goed inzicht in mijn organisatie en de complexiteit waarin wij moeten werken en oog voor de belangen."*

Bij de start oordelen deelnemers zeer positief over zowel de samenwerking binnen de proeftuin, de eigen betrokkenheid en de organisatie van de proeftuin. Onduidelijk blijft in hoeverre de positieve oordelen zich ook uitstrekken tot de netwerkpartners die – zo lijkt - niet als (directe) deelnemer worden gezien. Er lijkt in het kader van de proeftuin geen sprake te zijn van samenwerking tussen meerdere organisaties. Op alle fronten stijgt de waardering in de loop van het traject. In de tweede meting noemen de deelnemers de samenwerking met de andere netwerkpartners goed. Wel benoemt een deelnemer de organisatiebelangen als risico.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is hoog (8) en wordt nog hoger (8.7).

Effecten voor inwoners

We hebben twee van de drie moeders gesproken die in 't Krekeltje werden opgevangen. Eén van hen was al behoorlijk zelfredzaam en zocht alleen een tijdelijke plek om te wonen. De ondersteuning van het Jongeren Service Punt (JSP) heeft dan ook weinig effect gehad op haar dagbesteding (ze volgde al een opleiding voordat ze er kwam) en de mate waarin ze de regie heeft in haar leven. De andere moeder geeft wel aan dat het JSP heeft geholpen met het vinden van een vervolgstudie. Daarnaast vertelt ze dat ze door de ondersteuning meer controle heeft over de dingen die haar overkomen, beter haar problemen kan oplossen, meer kan doen om belangrijke dingen in haar leven te veranderen en dat ze door de ondersteuning meer het gevoel heeft dat ze invloed heeft op haar toekomst.

Verder hebben in totaal 19 jongeren een korte vragenlijst ingevuld over de mate waarin het JSP invloed heeft gehad op hun toekomstperspectief. Veruit de meesten (16) geven aan dat ze door de ondersteuning van het JSP beter weten wat ze in de toekomst willen; drie jongeren zijn het niet eens, maar ook niet oneens met deze stelling. Hetzelfde beeld zien we bij de stellingen 'door de ondersteuning van het JSP zijn mijn vaardigheden vergroot om plannen voor de toekomst te maken' en 'door de ondersteuning van het JSP heb ik meer vertrouwen in de toekomst'. Bij beide stellingen gaat het om twee jongeren die aangeven het niet eens, maar ook niet oneens te zijn met de stelling. De rest is het er juist (helemaal) mee eens.

Al met al heeft de proeftuin aan de verwachtingen van Futuro voldaan en is deze initiatiefnemer tevreden met de opbrengsten. Futuro wil het project nu gaan 'vergroten en uitbouwen'. Het is echter nog onduidelijk of de proeftuin structureel gefinancierd kan worden.

Inwoners aan zet in eigen kern of buurt

Opdrachtgever(s)

Participe

JSO-adviseur

Monique Postma, m.postma@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Alphen aan den Rijn (Hazerswoude-Rijndijk en Ridderveld (Horstenbuurt))

Met wie wordt samengewerkt?

Participe, inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties (verenigd in TOM in de buurt), Actief Rijnwoude en gebiedsmanagers.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Sleutelfiguren (reeds actieve inwoners in Hazerswoude-Rijndijk en inwoners die zijn geworven via een droombus in Ridderveld) participeren vanaf het begin.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

In twee pilotgebieden start een interactief proces met inwoners en andere actieve betrokkenen in de buurt of kern, waarmee nieuwe inwonerinitiatieven ontwikkeld, uitgewerkt en in gang gezet worden.

In een kerngroep wordt gereflecteerd op de leerervaringen en wat nodig is om de beweging verder voort te zetten. Uiteindelijk doel is:

1. Netwerkvorming op kleine schaal (een fijnmazig netwerk tussen bewoners en kleinschalige initiatieven per wijk/kern).
2. Verbindingen tussen vergelijkbare initiatieven die elkaar kunnen ondersteunen met hun opgedane ervaring en expertise.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Per gebied is een plan van aanpak op maat gemaakt samen met betrokkenen.

In de Horstenbuurt is gewerkt met de zogeheten droombus. Op vier haltes in de wijk zijn in gesprek met inwoners 20 ideeën opgehaald voor een leukere/mooiere wijk. Eén idee is inmiddels gerealiseerd. De inwoner is gefaciliteerd om draagvlak voor het idee in de buurt te verwerven, het idee verder handen en voeten te geven en om verbindingen te leggen met organisaties/mensen die aan de realisatie van het idee konden meewerken.

Voor de kern Hazerswoude-Rijndijk is gewerkt met inzet van (elementen van) de methodiek Transitiearena. Dit heeft een proces in gang gezet dat intuïtief begint en gaandeweg gerationaliseerd wordt. Er zijn gesprekken gevoerd met zogeheten koplopers en frisdenkende, inwoners die vanuit eigen drijfveren iets willen betekenen voor de woonkern. In drie co-creatieve bijeenkomsten zijn in de kern Hazerswoude-Rijndijk met 15 deelnemers ideeën opgehaald en verder uitgewerkt. In een vierde bijeenkomst zijn deze ideeën gedeeld met een grote groep andere inwoners en betrokkenen bij de kern.

In twee reflectiebijeenkomsten heeft men voor het eigen gebied (verschillend in infrastructuur, netwerken, inwoners) gereflecteerd op het eigen proces, en leerde men van de werkwijze, het proces en de resultaten in het andere pilotgebied. Het samenwerkingsverband TOM in de buurt heeft handvatten gekregen voor een verdere uitwerking van het stimuleren en ondersteunen van inwonerinitiatieven. Er is zicht op elementen die goed werken en uitdagingen voor de TOM-teams in het stimuleren en ondersteunen van inwonerinitiatieven.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Een transformatieve werkwijze met elementen van de transitiearena:
  - Gemengde groep van koplopers, persoonlijke benadering, diepere lagen aanboren (drijfveren, motivatie).
  - Opgave formuleren per woonkern/buurt.
  - Destilleren van rode draden/lijnen waarlangs concrete initiatieven en acties kunnen groeien.
- Parallel proces van samen doen en leren van professionals uit verschillende organisaties.
- Nieuwe manier van zichtbaar zijn en in gesprek gaan in de buurt (droombus).
- Nieuwe rollen voor professionals.

Quotes van betrokkenen

“Het is leuk om te ervaren dat de inwoner niet alleen kijkt naar haar eigen belang, maar breder kan kijken. Ook voor meerdere burenen!”

“We hebben een dame die hard werkt voor haar initiatief.”

“Inwoners zijn wanneer het doel gehaald is tevreden, gemeente is blij met een netjes ingerichte wijk en Tom in de buurt heeft partijen bij elkaar kunnen brengen en het netwerk kunnen verbreden. Voelt aan als een goede olievlek!”

Onderzoeksresultaten

Aansturing

Tom in de buurt (TOM) was de initiatiefnemer van deze proeftuin. TOM is een samenwerkingsverband van verschillende organisaties met een gemeenschappelijk budget. De gemeente Alphen aan den Rijn zat niet in de projectgroep en stuurde niet op inhoud, alleen op effecten. TOM stuurde aan

op de doelstelling en werkwijze van de proeftuin, maar de praktische uitvoering werd overgelaten aan de leden van de zelforganiserende wijkteams in de gemeente. Vertegenwoordiger TOM: *“Het gaat om zelforganiserende teams; daardoor moest ik het laten gebeuren, wat goed is, maar het was de worsteling hoe pak ik mijn rol vanuit het kernteam/opdrachtgever Tom.”*

Burgerparticipatie

Binnen de proeftuin werd in twee wijken gewerkt aan het bouwen van een netwerk met buurtbewoners. In één van de wijken was al een bestaand netwerk waarop het wijkteam kon voortbouwen. Daar zijn (al actieve) inwoners dan ook met verschillende initiatieven voor de wijk gekomen. In de andere, meer stadse, wijk moest het wijkteam vanaf nul beginnen. Daar heeft de samenwerking geleid tot kennismaken met buurtbewoners en is één van de ideeën van de droombus uitgevoerd.

De initiatieven van inwoners uit de eerste wijk zijn nog in de ideeënfase en moeten nog worden uitgevoerd. Het is de vraag in hoeverre de inwoners de initiatieven doorzetten wanneer professionele ondersteuning wegvalt. Het meenemen en activeren van inwoners is een kantelproces dat veel tijd kost. TOM heeft de proeftuin ervaren als een leer- en ontwikkeltraject voor haar eigen rol in het realiseren van burgerparticipatie: *“Wat is de beweging die we maken? Wat gaat goed en wat kan beter? Wat is er nodig om het stimuleren, faciliteren en ondersteunen van inwonersactiviteiten vanuit TOM in de buurt en betrokkenen verder te brengen en te verduurzamen? Wat is de rol daarin voor ons?”*

Samenwerking

TOM is een integraal samenwerkingsverband van meerdere organisaties. TOM werkt samen met vrijwilligersorganisatie Actief Rijnwoude en ook met inwoners. Als belemmerende factor voor de samenwerking noemen enkelen de wisseling van leden van de wijkteams. Dat ging ten koste van de continuïteit en maakte het soms lastig het doel scherp voor ogen te houden.

De partijen waarderen de samenwerking gemiddeld met een 7,4; zowel in de beginfase als later in het proces.

Effecten voor inwoners

We hebben onder acht deelnemende inwoners een vragenlijst afgenomen. De meerderheid gaf aan dat de pilot hun kennis over wat er in de wijk gebeurt, heeft vergroot en de al aanwezige interesse ervoor nog heeft versterkt, omdat ze het inspirerend vonden om ook de ideeën van anderen te horen. Zeven van de acht betrokkenen willen blijven nadenken over initiatieven in de wijk, waarvan er vier door willen gaan met het starten van hun eigen initiatief en twee dat misschien willen. Alle betrokkenen vinden een ondersteunend netwerk van andere inwoners een belangrijke voorwaarde om initiatieven op wijkniveau van de grond te tillen.

Het contact met mensen in de wijk is volgens de acht inwoners door de pilot niet frequenter geworden dan het al was. Slechts twee deelnemers voelen zich door hun deelname meer ‘deel van de maatschappij’. Een meerderheid (zes personen) vindt niet dat de pilot iets heeft bijgedragen aan hun vermogen om de weg naar maatschappelijke activiteiten te vinden, omdat dit al bekend terrein voor hen was.

Pact Goeree-Overflakkee 2.0

Opdrachtgever(s)

Gemeente Goeree-Overflakkee en het REZO (Regionaal Zorgoverleg Goeree-Overflakkee)

JSO-adviseur

Ines Pruijt, i.pruijt@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Goeree-Overflakkee

Met wie wordt samengewerkt?

Gemeente, leden Regionaal Zorgoverleg (REZO) Goeree-Overflakkee, zorgondernemers, betrokkenen.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Inwoners zijn nog niet direct betrokken, maar wel via platforms, ondernemers, netwerken, vertegenwoordiging huisartsengroep enz..

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Doel van REZO en de gemeente is een levensloopbestendige regio/gemeente, waarin inwoners meedoen en voor elkaar zorgen. De aanpak is een dialoog te organiseren over Wonen, Welzijn en Zorg op Goeree-Overflakkee en te zoeken naar verbindende en inspirerende maatschappelijke kwaliteiten. In het nieuwe Pact 2.0 wil men het bestaande pact actualiseren en nieuwe concrete voornemens formuleren in verband met te bereiken prestaties en ontwikkelingen in het sociaal domein (decentralisaties, structuurvisie en visiedocument levensloopbestendig wonen).

Wat zijn de gerealiseerde resultaten?

Samenwerking en afstemming is versterkt tussen woningbouwcorporaties, zorginstellingen, welzijnsinstelling en gemeente. In een aantal conferenties en netwerkbijeenkomsten is het draagvlak voor gezamenlijke verantwoordelijkheid verbeterd. In een analyse zijn de huidige situatie en plannen met de toekomstige demografische sociale en economische ontwikkelingen vergeleken. In de vorm van een nieuw Pact 2.0 zijn de intenties en afspraken gezamenlijk vastgelegd en getoetst aan de woonvisie, het woonbehoefteonderzoek, de visie sociaal domein en de Structuurvisie. In het proces zijn ervaringsdeskundigen en inwoners betrokken via platforms en netwerken zoals bijvoorbeeld gehandicaptenplatform, Alzheimernetwerk, workshops en deelname aan Part-Up. Een inwonersbijeenkomst wordt nog georganiseerd.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- REZO als regionale tafel voor vernieuwing en verbinding resulteert in een 'eilandelijk' bewustzijn, met de bereidheid tot samenwerken en afstemmen om in kleinschalige omstandigheden in kwalitatieve welzijn en zorg te kunnen voorzien.
- Maatschappelijke organisaties in de regio experimenteren met vernieuwende activiteiten gericht op ontmoeting en opvang van burgers die in isolement dreigen te raken.
- In de gezondheidszorg werkt men aan arrangementen waarbij herstel in de eigen woonomgeving wordt mogelijk gemaakt met zorg aan huis.
- Mensen doen (weer) mee in een duurzame sociale samenleving waarin wordt omgezien naar elkaar.
- De verbindende kwaliteit van een nieuw Pact van Goeree-Overflakkee ligt vooral ook in de inspiratie en de kennis van een breder gebiedsperspectief waarbij de eigen professionaliteit wordt gelinkt aan die van anderen.
- Voor de borging van het Pact is geëxperimenteerd met Part-Up.

Quotes

"Op Goeree-Overflakkee is er van nature gemeenschapszin, door het geloof en het eilandgevoel. Toch is participatie geen vanzelfsprekendheid."

"We gaan regelmatig met leden en belangstellenden in een busje op tournee om projecten te bezoeken buiten Goeree-Overflakkee. Dat levert altijd veel nieuwe ideeën op."

Onderzoeksresultaten

Aansturing

De gemeente Goeree-Overflakkee denkt mee over de doelstelling, werkwijze/praktische uitvoering van de proeftuin, maar beslissingen worden samen met JSO en andere deelnemers genomen. JSO en deelnemers hebben vrijheid wat betreft de werkwijze en praktische uitvoering (dit is uitbesteed aan REZO/JSO). De gemeente ziet erop toe dat JSO en partners verantwoording afleggen over de resultaten van de proeftuin en is (mede) verantwoordelijk voor het bewaken van de kwaliteit van de activiteiten, de haalbaarheid en voortgang. Ook is de gemeente

(mede) verantwoordelijk voor het monitoren van de resultaten op lange termijn, en het duurzaam gebruiken ervan. De gemeente geeft wel aan dat zij niet de enige verantwoordelijke is: *"Gemeentelijke rol is in praktijk niet anders dan die van andere deelnemers in het proces."*

Burgerparticipatie

De rol om inwoners te betrekken, ligt bij REZO en JSO. Ouderen kwamen op de bijeenkomsten over Pact 1.0 en 2.0 via de ouderenbonden. Bij de eerste vragenlijst geven deelnemers (n=14) deels aan niet te

weten hoe de betrokkenheid van inwoners eruit gaat zien. Hoewel één van de deelnemers aangeeft dat burgersnetwerken/-organisaties zijn betrokken bij het Pact, geeft een andere deelnemer aan dat inwoners en cliënten nog meer direct betrokken moeten worden. Ook verder in de loop van de proeftuin blijft dit een aandachtspunt en wordt nog steeds wisselend geoordeeld over de betrokkenheid van inwoners. Het lijkt nog niet goed van de grond te zijn gekomen en is volgens een enkele deelnemer ook niet van toepassing: *“Er zijn op dit moment cliënten/ inwoners via organisaties betrokken. Het betrekken van inwoners vindt nog plaats.”* Om te voorkomen dat de proeftuin een product blijft van organisaties en de gemeente is het wenselijk om inwoners/cliënten meer actief te betrekken bij de vormgeving van het nieuwe Pact. REZO organiseert nog op korte termijn een burgerbijeenkomst, waarvoor zij gericht betrokken mensen gaat uitnodigen. Er gaat nog geen uitnodiging naar de dorpsraden, omdat sommige door hun korte bestaan nog geen vruchtbaar forum vormen. Via allerlei kanalen schuiven steeds nieuwe mensen aan.

Samenwerking

De samenwerking van gemeente, JSO-adviseur en andere betrokkenen verliep goed. De vertegenwoordiger van de gemeente geeft aan dat de gemeentelijke doelen en doelen van andere deelnemende partijen serieus worden genomen, en direct worden verwerkt in een praktische aanpak. Het REZO-netwerk heeft een bijzondere organisatievorm. Het is een vereniging, met leden en statuten die het netwerk verplichten om zich aan de afspraken te houden, en waarin de jaarlijkse activiteiten staan. Het verenigt 30 zeer uiteenlopende organisaties, waaronder zes grote. Het gaat bijvoorbeeld om de gemeente, woningbouwcoöperaties, zorginstellingen en burgerinitiatieven. Het REZO heeft uitgezocht wat elk lid van het netwerk belangrijk vindt door met alle organisaties apart te brainstormen. Deze persoonlijke

en zorgvuldige aanpak werpt duidelijk zijn vruchten af wat betreft de betrokkenheid van de organisaties. In tegenstelling tot een gangbare top-down benadering waarin een gemeente of grote organisatie via het houden van vergaderingen over uitwisseling en afstemming een netwerk opbouwt, ligt hier de nadruk op het concreet verbinden van mensen onderling, door mensen aan de hand van de praktijk met elkaar in gesprek te brengen. In plaats van eerst te vergaderen om tot een gezamenlijke visie te komen, wat veel tijd kost, gaat het REZO ervan uit dat zo'n visie vanzelf, op een meer organische manier, zal groeien in het proces van contact leggen en uitwisselen. Omdat de deelnemende partijen zo enorm verschillend zijn, lijkt dit een heel productieve aanpak te zijn om tot een gemeenschappelijke inzet te komen.

Enkele deelnemers geven als verbeterpunt: het maken van duidelijke afspraken over wie waarvoor verantwoordelijk is. Daarnaast vindt een aantal deelnemers dat er voor henzelf onvoldoende tijd beschikbaar is om de activiteiten uit te voeren die van hen worden verwacht.

Het succes van de aanpak hangt wel sterk op personen, in dit geval het goed op elkaar ingespeelde team van de secretaris van het REZO en de adviseur van JSO. Het is daarom verstandig om de aanpak grondig te documenteren.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is in beide metingen ruim voldoende en gelijk gebleven (7,6).

Effecten voor inwoners

De korte werkperiode en de intensieve aanpak van de adviseur van JSO en de secretaris van het REZO vormen de reden dat het te vroeg is om de effectiviteit van het Pact 2.0 te meten. Het staat in grote lijnen op papier, maar de concrete uitwerking (wie gaat wat doen?) is nog gaande.

Aanpak kinderen en armoede Papendrecht

Opdrachtgever(s)

Gemeente Papendrecht

JSO-adviseur

Monique Postma, m.postma@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Gemeente Papendrecht

Met wie wordt samengewerkt?

Brede welzijnsinstelling Papendrecht, Sociaal Team Papendrecht, vrijwilligers, CJG, Sociale Dienst Drechtsteden, vrijwilligersorganisaties zoals Schuldhulpmaatje, de voedselbank, Stichting Present.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Gezinnen in armoede leveren input voor het beeldverhaal. In de nieuwe - te ontwikkelen - oplossingsgerichte activiteiten hebben de behoeften en ervaringen van gezinnen / kinderen in armoede een prominente plaats.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

De gemeente wil onderzoeken of er sprake is van een toename van armoedeproblematiek in gezinnen en of er extra maatregelen nodig zijn in samenwerking met andere organisaties. Er is behoefte om te werken aan een sluitende keten. Het doel is meer zicht krijgen op de problematiek en het samen ontwikkelen van een oplossingsgericht en integraal plan van aanpak door organisaties en mensen met armoede en/of schulden zelf. De verschillende organisaties werken samen (een sluitende keten).

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er is een 'startfoto' gemaakt van de situatie in Papendrecht, met de focus op kinderen/gezinnen in armoede. Onderdelen van de startfoto zijn:

- Papendrecht in cijfers (achtergrondkenmerken doelgroep, cijfers voorzieningengebruik).
- Het netwerk van ondersteuning rondom armoede (organisaties, aanbod en bereik).
- Beeldverhaal op basis van eigengemaakte foto's en verhalen van gezinnen in armoede.

In een interactieve bijeenkomst is gezamenlijk het wenselijk toekomstbeeld voor gezinnen in armoede opgesteld, met onderwerpen waarop actie zou moeten plaatsvinden. Deze zijn in werksessies met betrokken organisaties uitgewerkt tot concretere acties.

Op basis van alle informatie is een actieplan opgesteld, waarin de gemeente samen met betrokken organisaties een aantal acties en verbeterpunten gaat oppakken vanuit gedeeld

eigenaarschap. In de slotbijeenkomst is het actieplan aan alle betrokkenen gepresenteerd en is hierop commitment en medewerking gevraagd. Aandachtspunten in het plan zijn onder andere versterken vroegsignalering, informatie en voorlichting, laagdrempelige ondersteuning en samenwerking.

In het vervolg op de proeftuin gaat een kerngroep van Sociale Dienst Drechtsteden, de gemeente, Sociaal team, de brede welzijnsorganisatie en twee vrijwilligersorganisaties aan de slag om de actieagenda verder handen, voeten en uitvoering te geven. JSO biedt procesbegeleiding aan de kerngroep.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Betrekken van gezinnen in armoede / gezinnen met financiële problematiek.
- De ervaringen van deze gezinnen in woord en beeld weergeven.
- Het gezamenlijk opstellen van een vernieuwingsagenda.
- Inbrengen recente (wetenschappelijke) inzichten over aanpak van armoede bij gezinnen en kinderen.
- Gebruikmaken van aantal nieuwe instrumenten (five bold steps canvas).

Quotes van betrokkenen

"De weg naar de oplossing kan te lang duren. En de maatschappij houdt geen rekening met de gevolgen daarvan."

Onderzoeksresultaten

Aansturing

De gemeente Papendrecht is initiatiefnemer van de proeftuin en heeft een sturende rol ten aanzien van de doelstelling. De gemeente denkt mee over de werkwijze en praktische uitvoering, maar beslissingen hierover worden samen met JSO en andere deelnemers/organisaties genomen. Daarnaast geeft de gemeente ook de vrijheid aan JSO en andere deelnemers om de doelstelling, werkwijze en praktische uitvoering te bepalen.

Burgerparticipatie

Inwoners/cliënten worden betrokken bij de proeftuin door hen te raadplegen. Gemeente heeft geen rol in het betrekken van inwoners, maar voelt

zich wel verantwoordelijk, onder anderen voor de betrokkenheid van relevante groepen inwoners, dat zij hun wensen en ideeën kunnen inbrengen, tijdig kunnen meedenken, maar niet dat zij kunnen meebeslissen.

Het initiële plan van de proeftuin was om een nadrukkelijke rol aan inwoners te geven bij het maken van de 'startfoto' die onderdeel uitmaakte van de input voor het maken van een 'actieplan' rond de aanpak van kinderen in armoede in Papendrecht. Gewenste inbreng: punten waar zij tegenaan lopen, positieve en negatieve ervaringen en het peilen van draagvlak voor het inzetten van ervaringsdeskundigen. Via betrokken organisaties is geprobeerd om inwoners te werven, maar dit

bleek bijzonder lastig, mede gezien het onderwerp. Uiteindelijk is met vier mensen individueel gesproken over hun situatie. De methodiek daarvoor (met onder andere het gebruik van foto's) was behulpzaam in de gesprekken. De inwoners zijn niet bij de bijeenkomsten betrokken geweest en hebben de ontwikkelde actieplannen (nog) niet gezien.

Samenwerking

Er is vanaf de start contact gezocht met verschillende uitvoerende organisaties om aan deze proeftuin mee te werken. Bij de eerste bijeenkomst hebben enkele organisaties meegedacht over een toekomstbeeld in de vorm van een aantal thema's om actieplannen op te ontwikkelen. De samenstelling bij deze bijeenkomst was divers en de projectleider kan zich voorstellen dat deelnemers aan deze bijeenkomst zich niet per definitie ook deelnemer van de proeftuin voelden.

De vier bij deze bijeenkomst geformuleerde thema's zijn in kleinere groepen verder uitgewerkt

tot actieplannen waarvan de bedoeling was dat deelnemers zich hieraan zouden committeren om tot actie te komen. In het verdere verloop van de proeftuin wisselde de samenstelling van de betrokken organisaties, waardoor het commitment dat tijdens de laatste bijeenkomst werd gevraagd op de gepresenteerde actieplannen, een brug te ver bleek en het eigenaarschap onvoldoende werd gevoeld. De actieplannen werden kritisch ontvangen, met de wens om deze nog verder te concretiseren in kleiner verband. Dit wordt nog verder opgepakt. Het traject zelf heeft er wel mede voor gezorgd dat deelnemers elkaar beter hebben leren kennen en daardoor ook kritischer naar elkaar durven en kunnen zijn. In de proeftuin zijn de eerste stappen gezet naar meer verbinding tussen de organisaties.

Effecten voor inwoners

De actieplannen moeten nog verder uitgewerkt worden, dus op dit moment zijn er nog geen effecten voor inwoners.

JouwZorg Rotterdam - Een alternatief voor JeugdzorgPlus

Opdrachtgever(s)

iHUB

JSO-adviseur

Nita van Veluw, n.van.veluw@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Rotterdam Rijnmond

Met wie wordt samengewerkt?

iHUB is een samenwerkingsverband van vier jeugdhulporganisaties, jeugd-GGZ en onderwijsaanbieders die hun krachten hebben gebundeld om innovatie te bewerkstelligen. JouwZorg wordt uitgevoerd door Horizon Jeugdzorg en Onderwijs (Jeugdzorg aanbieder) waarbij nauw samengewerkt wordt met partners uit het werkveld zoals de Opvoedpoli (jeugd-GGZ).

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

In de proeftuin wordt samen met ouders, jeugd en professionals inhoud en vorm uitgedacht, uitgeprobeerd en uitgewerkt. Ouders maken onderdeel uit van de ontwikkelgroep die in co-creatie sessies reflecteert op het proces.

Uitvoering

2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel is om jongeren die vanuit een crisis middels een spoedprocedure in de gesloten jeugdzorg (huidige JeugdzorgPlus) worden geplaatst zo snel mogelijk weer te verenigen met hun eigen ouders. Er wordt onderzocht of het mogelijk is om ouders en jongeren direct na plaatsing de regie te geven door 1) het gezin zelf mee te laten bepalen (via Shared Decision Making) welke alternatieve zorg thuis beter gegeven kan worden, 2) de Jouw Ingebrachte Mentor (JIM) in te zetten om meer steun vanuit het eigen netwerk te realiseren, 3) de jeugdigen niet alleen te behandelen maar ouders hierin mee te nemen. Het resultaat is een zelfredzaam systeem met natuurlijke hulpbronnen (sociaal netwerk) en, zo nodig, adequate toegang tot ambulante en lokaal beschikbare vormen van (gespecialiseerde) zorg. De regie van de ouders en jeugdige(n) is versterkt, de eigen kracht weer gevonden.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er is een ontwikkelgroep met professionals en ouders die zelf de methodiek JouwZorg hebben ontworpen. Professionals van de betrokken jeugdzorgorganisaties zijn getraind in Shared Decision Making en JIM. Dit is een methode om uithuisplaatsing te voorkomen door te werken met een informele mentor. De werkwijze is doordacht en onderbouwd met wetenschappelijke inzichten. Deze nieuwe werkwijze wordt uitgevoerd met ca. 30 gezinnen. De ervaringen in de proeftuin leiden tot aanbevelingen en advies voor optimalisatie van de innovatieve methode JouwZorg en de voortgang daarvan in 2018.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Hulpverlening aan multiprobleem-gezinnen waarin niet risicobeheersing centraal staat maar een 'out of the box' plan voor het gezin op meerdere domeinen (wonen, werk/financiën, psychosociale problematiek, sociaal netwerk, vrije tijd en scholing).
- Echt geïnteresseerd contact van hulpverlener met gezin, zonder angst voor verlies van regie of 'professionele afstand' door de hulpverlener.
- Het gezin/de jongere heeft regie en kiest zelf uit alle passende alternatieven welk aanbod hen het beste 'past' waardoor een meer responsieve 'matching' tussen zorgvrager en zorgbieder ontstaat.
- Eigen gekozen hulp is effectiever dan (af)gedwongen hulp, ook omdat de verbinding met de (problemen én oplossingen in de) wijk kan worden gemaakt.

Quotes vanuit de betrokken partijen

"Behandelen zonder tralies."

"Korter behandelen door meer aandacht te geven aan wat jongeren en gezin zelf willen en zelf kunnen (met steun van eigen netwerk) en zelf kiezen."

Onderzoekresultaten

Aansturing

Projectleider van de proeftuin is Horizon met een JSO-adviseur als procesbegeleider. Daarnaast participeren de volgende partijen in dit initiatief: iHUB, De Opvoedpoli, de Care Express, De Nieuwe Kans, School2Care, Pameijer, ASVZ, de Viersprong, JIM, Jeugdbescherming West, Jeugdbescherming Rotterdam Rijnmond, Parnassia en Yulius. De projectleider vanuit Horizon heeft voornamelijk een faciliterende functie. Ze stelt kaders en vormt het 'geweten' door reflectieve vragen te stellen. Haar 'drive' is het humaniseren van de zorg waarbij gezamenlijke geïnformeerde besluitvorming centraal staat.

Burgerparticipatie

In de aanloop naar de JouwZorg-trajecten hebben twee moeders en een jongere vanuit hun ervaringen meegedacht. Eén van de moeders omschrijft haar rol als luis in de pels: de professionals op de realiteit wijzen door vanuit haar eigen ervaringen de mogelijke problemen te benoemen. Ook wijst zij professionals erop dat deze soms de neiging hebben om de positie van ouders over het hoofd te zien of hen zelfs opzij te zetten, door te veel vanuit de positie van de jongere te denken. Verder is het uitgangspunt van JouwZorg dat cliënten een actieve rol hebben in de uitvoering van hun eigen JouwZorg-traject.

Samenwerking

Aan de start van de proeftuin waren de samenwerkende partijen erg positief over de samenwerking; deze gaven ze gemiddeld een 8,3. Er was een duidelijk gemeenschappelijk doel, er was voldoende draagvlak en door de goede projectleiding en positief-kritische en actieve houding van de deelnemers kwam het JouwZorg-concept snel van de grond. Gaandeweg het proces ontstonden wat hobbels, zoals een verhuizing van de deelnemende jeugdinstelling naar een andere locatie. De verhuizing bracht ook teamwisselingen met zich mee. Om voor zowel medewerkers als cliënten duidelijkheid en rust te creëren, is toen besloten om met de aanmeldingen voor het JouwZorg-traject te wachten tot de verhuizing rond was. Ook de druk van aanbestedingen en gebrek aan vertrouwen werkten soms belemmerend. De samenwerking werd daarentegen bevorderd door helder te communiceren (een 'continue dialoog'), zich in elkaar te verplaatsen, af te stappen van de eigen vooroordelen, goed uit te leggen wat ieder doet en knelpunten te benoemen.

De samenwerking kreeg dan ook later in het traject nog een ruime voldoende, maar daalde wel van 8,3 naar een 7,3..

Effecten voor inwoners

Ten tijde van de eindmeting (juli 2017) deden slechts drie gezinnen mee aan de pilot. Geen van deze gezinnen heeft het gehele traject al doorlopen. De reden voor dit lage aantal is o.a. een verhuizing van de groep. Maar ook om praktische redenen konden jongeren soms niet deelnemen. Het was nog te vroeg in het traject om uitspraken te kunnen doen over de eindresultaten van JouwZorg voor de doelgroep, maar de eerste ervaringen wijzen uit dat JouwZorg inderdaad ruimte creëert voor eigen regie. Zo geven de uitvoerders aan dat het in de praktijk goed werkt om met Shared Decision Making (SDM) te werken. Ouders zijn volgens de uitvoerders ook blij met de ruimte voor eigen regie. Dit is vaak de reden dat ze voor JouwZorg kiezen.

Een belangrijk onderdeel van JouwZorg vormt de JIM (Jouw Ingebrachte Mentor). Jongeren kiezen zelf iemand uit het netwerk (dus geen hulpverlener) die hen ondersteunt tijdens het traject. De JIM wordt ondersteund door de betrokken hulpverleners en voelt zich daardoor aangesproken in zijn/haar rol. De bedoeling is dat de JIM naast de jongere blijft staan, ook als de hulpverleners klaar zijn. Deze persoon uit het netwerk is dus in ieder geval ondersteunend aanwezig. Tot nu toe hebben de drie jongeren voor kennissen gekozen (bijv. een vriendin van moeder) of iemand uit de familie.

Handelingsperspectieven LHBT beleid

Opdrachtgever(s)

Gemeente Schiedam

JSO-adviseur

Vincent Kokke, v.kokke@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Schiedam

Met wie wordt samengewerkt?

Er is samengewerkt met LHBT's in Schiedam, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en de gemeente.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

LHBT's zijn betrokken als ervaringsdeskundigen (koplopers).

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel is om de zelfredzaamheid en de sociale netwerken van LHBT's te versterken en wederzijds respect te vergroten. De gemeente Schiedam wil de dialoog aangaan met LHBT's en met betrokken maatschappelijke organisaties om te achterhalen hoe het deze groep vergaat in de Schiedamse gemeenschap. Ook wil ze kijken welke initiatieven er zijn op het snijvlak van LHBT's en de inclusieve wijk. Verder wil de gemeente de opbrengsten van de dialoog opnemen in het bestaande beleid. De primaire doelgroep van het project zijn LHBT's in Schiedam, circa 6 à 7 procent van het aantal inwoners. Andere doelgroepen zijn vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en de gemeente.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er zijn gesprekken gevoerd met koplopers vanuit LHBT's en andere geledingen van de Schiedamse samenleving. Samen is een visie ontwikkeld, waaraan de verschillende partijen zich committeren. De maatschappelijke initiatieven op het snijvlak van LHBT's en de inclusieve samenleving zijn geïnventariseerd, en de succes- en faalfactoren van de initiatieven zijn geanalyseerd. In interviews is inzicht verkregen in de vragen en behoeften. Vervolgens is een verdiepingsslag gemaakt in een bijeenkomst.

De koplopers hebben een verandertraject geformuleerd en vertaald in een plan van aanpak. Tot slot is een publicatie gemaakt van initiatieven op het snijvlak van LHBT's en de inclusieve wijk.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Het ontwikkelde perspectief is gebaseerd op de ontwikkeling van Schiedam als 'regenbooggemeente'.
- Er is verbinding ontstaan tussen diegenen die willen en kunnen bijdragen aan de verandering op het snijvlak van de inclusieve samenleving en ruimte voor LHBT's.
- Het is een aanzet tot een meer integrale benadering van het LHBT-beleid (in en buiten de gemeente) i.p.v. doelgroepenbeleid.
- Naast agendering en profilering is ingespeeld op kansen en mooie praktijkontwikkelingen.

Quotes van betrokkenen

"Het is belangrijk om (seksuele) diversiteit blijvend onder de aandacht te brengen vanaf de basisschool en dit op te schalen naar voortgezet onderwijs; alleen kennis bestrijdt onwetendheid."

"Non-acceptatie van LHBT wordt nu vooral gekoppeld aan het ontstaan van de multiculturele samenleving, maar er ligt eerder een duidelijk verband met geloof en de traditionele burgerij."

Onderzoeksresultaten

Aansturing

De gemeente is initiatiefnemer van de proeftuin. De gemeente denkt mee over doelstelling en werkwijze en praktische uitvoering, maar beslissingen hierover worden samen met JSO en andere deelnemers genomen. De gemeente ziet als belangrijkste rol: *"De gemeente Schiedam vindt het belangrijk om alle burgers erbij te betrekken en samen met hen het beleid te maken."*

Op de praktische uitvoering wordt niet gestuurd. De gemeente voelt zich wel verantwoordelijk voor het stellen van kaders, het bewaken van de kwaliteit en voortgang en het behalen van de tevoren afgesproken doelen en resultaten. Ook

het monitoren van resultaten en het duurzaam gebruik ervan valt volgens de gemeente onder hun verantwoordelijkheid.

Burgerparticipatie

Inwoners worden betrokken door hen te raadplegen en door individuele initiatieven in de gemeenschap te ondersteunen. De gemeente droeg hieraan bij door vooraf betrokkenen te vragen om mee te doen. De gemeente geeft aan open te staan voor alle initiatieven die vanuit de burgers naar voren worden gebracht en die ertoe bijdragen dat seksuele diversiteit breed bespreekbaar wordt gemaakt. De dialoog over seksuele diversiteit verliep in de praktijk moeizaam door etnische/religieuze gevoeligheden bij

bepaalde groepen in de gemeente. De voornaamste uitdaging bij de participatie was dat inwoners niet voldoende gemotiveerd waren en geen vrije tijd aan de proeftuin wilden besteden.

Bij de eerste meting zijn de deelnemers nog positief over de betrokkenheid van inwoners bij de proeftuin. Volgens de deelnemers is er actief geworven en de meeste deelnemers menen mee te kunnen denken over de aanpak en uitvoering. Het meewerken en meebeslissen wordt minder herkend. Deelnemers lichten toe dat er wordt gesproken met inwoners, ambassadeurs, koplopers en sleutelfiguren en dat er op een 'laagdrempelige' manier wordt gevraagd naar ideeën. Bij de tweede meting zijn deelnemers minder positief over de betrokkenheid van inwoners, maar dit kan komen doordat de vragenlijst maar door drie deelnemers is ingevuld.

Samenwerking

De samenwerking in de proeftuin wordt door de deelnemers wisselend ervaren. Waar één deelnemer spreekt over het ontbreken van echte samenwerking bij gebrek aan tussentijdse evaluatie, vindt een andere deelnemer de samenwerking naar wens verlopen. Enkele deelnemers zijn dan ook kritisch over het voldoende delen van kennis en ervaring en het bereiken van overeenstemming over activiteiten.

Kritische punten bij de tweede meting lijken vooral gelegen in onduidelijkheid over doelen, de te leveren bijdrage, wat de resultaten daarvan moeten zijn en het hebben van onvoldoende middelen, tijd en informatie. De deelnemers zijn wel overtuigd van de noodzaak van een gezamenlijke visie en aanpak om het doel te realiseren. Ook de gemeente noemt als aandachtspunten het ontbreken van een gedeelde visie van de proeftuindeelnemers en een onderling verschillende werkwijze.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is afgenomen (van een 7,8 naar een 5,3). Dit komt met name door het lage rapportcijfer van één deelnemer (op een totaal van drie gegeven cijfers).

Effecten voor inwoners

Gezien de late start van de proeftuin is van deze proeftuin geen eindmeting gemaakt.

Samenwerkings- en matchingsmodel Sociaal Domein

Opdrachtgever(s)

Cardea

JSO-adviseur

Jeanette van der Meer, j.vd.meer@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Leiden

Met wie wordt samengewerkt?

Organisaties en samenwerkingsverbanden die zich bezighouden met de groep 16-27-jarigen met meervoudige problemen (Cardea, De Binnenvest, De Haardstee, Jeugd- en Jongerenwerk MH, ExposeYour) en Pluscoach.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

De jongerenraad van Cardea heeft meegedacht.

Uitvoering

2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het ontwikkelen van een samenwerkings- en matchingsmodel voor het sociaal domein met inzet van commerciële klantvriendelijkheidsprincipes. Dit model uitwerken en toetsen voor de kwetsbare groep 16-27-jarigen met meervoudige problemen die nu moeilijk wordt bereikt.

Doelgroep is primair de 16-27-jarigen, vaak met jeugdhulpachtergrond, die uitvallen uit school en werk, geen perspectief en onvoldoende eigen netwerk hebben. Doel is ook een model dat sturend is op de samenwerking tussen organisaties.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Het model is ontwikkeld, geïnspireerd op de werkwijze van Pluscoach dat goede resultaten heeft in de regio Holland-Rijnland. Het model kenmerkt zich door commerciële principes, klantvriendelijkheid, vakkundige matching en samenwerking met behoud van eigenheid. In het model wordt het beeld van de supermarkt toegepast op de zorg. Meerdere aanbieders hebben expertise om in te zetten bij complexe casuïstiek. Inwoners, met ondersteuning van matchers, zoeken zelf uit wat zij nodig hebben. In een aantal sessies is het model uitgewerkt met de samenwerkingspartners voor de doelgroep

16-27-jarigen met multiproblematiek. Het model is met jongeren besproken en zij adviseren positief en willen betrokken zijn bij het vervolg. Het uitgewerkte model voor 16-27-jarigen is beschreven in een businesscase. Met gemeente Leiden is overlegd over aansluiting van het model op het beleid en de huidige structuren en een mogelijke financiële innovatie-impuls. Er is een stappenplan voor invoering gemaakt.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Toepassing van commerciële principes in de zorg: klant staat centraal en is leidend, heeft keuzevrijheid in hulpverlener en organisatie.
- Combinatie van digitale techniek met fysieke inzet.
- Onafhankelijke matcher: denkt mee, weet waar de behoefte van de klant ligt, optimale matching en zeer klantvriendelijk.
- Model stuurt gedrag: vergemakkelijkt samenwerking en neutraliseert concurrentie.

Quotes van betrokkenen

“Het is als een supermarkt: je hebt meerdere artikelen nodig voor je eerste levensbehoeften en in één winkel vind je wat je nodig hebt. Maakt niet uit wie precies allemaal de leveranciers zijn aan de winkel.”

Onderzoekresultaten

Aansturing

De initiatiefnemer van de proeftuin is Cardea Jeugdhulp. Zij heeft een sturende rol ten aanzien van de doelstelling, werkwijze en praktische uitvoering. Beslissingen worden samen met de JSO-adviseur en andere samenwerkingspartners genomen.

Burgerparticipatie

Bij de start zijn geen inwoners betrokken. De eerste stap was om partners (hulpverleners en zorgaanbieders) bij elkaar te brengen. Cardea Jeugdhulp en JSO hebben een eerste model opgesteld, wat vervolgens aan acht jongeren is voorgelegd voor feedback.

Samenwerking

De deelnemers zijn positief over de samenwerking binnen de proeftuin. Zij zijn het eens over de doelen die ze willen behalen en menen dat de aanwezige kennis, ervaring en expertise hiervoor aanwezig zijn. Een zorgpuntje vormt het korte tijdsbestek dat de

proeftuin tot haar beschikking heeft. Er ligt een plan, maar het is nog niet duidelijk of er ook een vervolg gaat komen.

De waardering voor de proeftuin als geheel was aan het begin al hoog (7,5) en nam naarmate de proeftuin vorderde toe (7,8).

Effecten voor inwoners

We waren aanwezig bij de bijeenkomst waarop het eerste concept van het model werd voorgelegd aan acht jongeren. Alle jongeren schatten in dat leeftijdgenoten uit de doelgroep door het JongerenMatchTeam geholpen zullen worden: ze zullen meer kunnen doen om belangrijke dingen in hun leven te veranderen, en meer voelen dat zij invloed hebben op hun toekomst. Zoals één van hen het verwoordde: *“Doordat je vooral snel om hulp kan vragen (en makkelijk), kunnen jongeren in noodsituaties beter terecht met hun problemen. Hierdoor hebben zij hun hulpvraag in eigen hand en is er een extra*

mogelijkheid belangrijke dingen in hun leven te veranderen (zoals huisvesting)." Vijf van de acht jongeren dachten ook dat jongeren uit de doelgroep door het JongerenMatchTeam beter hun eigen problemen kunnen oplossen. De andere drie waren hier neutraal over; ze waren het niet eens maar ook niet oneens met de stelling.

Alle acht jongeren dachten dat 16-27-jarigen door het JongerenMatchTeam beter zullen weten welke hulp voor hen mogelijk is en welke hulpverlener deze zou kunnen geven; makkelijker gebruik zullen kunnen maken van ondersteuning en hulp; en sneller de juiste hulp zullen krijgen. Dit blijkt ook uit de volgende citaten: *"Zo geef je de jongeren meer controle over hun eigen hulp. Jongeren weten zo ook meer info over hun hulp"* en *"Informerend en visueel overzichtelijk maken van verschillende hulpmogelijkheden zorgt voor laagdrempeligheid."*

Ouders aan zet in de Halt-straft

Opdrachtgever(s)

Halt (met financiering van Ministerie VenJ) en de gemeente Rotterdam (Directie Veilig)

JSO-adviseur

Nita van Veluw, n.van.veluw@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Gouda en Den Haag

Met wie wordt samengewerkt?

Halt, ouders.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Door middel van een focusgroep zijn ouders gevraagd om mee te denken.

Uitvoering

2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel van de proeftuin is een effectieve aanpak van jeugdcriminaliteit bevorderen en het bijdragen aan een veilige en leefbare samenleving, waarin jongeren die de grens over zijn gegaan, leren van hun fouten en zoveel mogelijk een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Ouders van deze jongeren krijgen de regie om hen het grensoverschrijdende gedrag recht te laten zetten, ervan te leren en gedragsalternatieven aan te leren. Hiertoe worden 'tools' ontwikkeld en ingezet waarmee ouders bij de uitvoering van een Halt-straft de mogelijkheid krijgen een plan te maken om herhaling van het strafbare gedrag van hun kind te voorkomen.

Wat zijn de bereikte resultaten?

De bestaande werkwijze van Halt is aangepast. Zo is gekeken naar de brieven die naar ouders gaan (meer gericht op regie), en ouders en kinderen moeten zelf een plan van aanpak gaan opstellen. In een focusgroep hebben ouders meegedacht. Vervolgens is een aantal Halt-medewerkers getraind in deze nieuwe manier van werken. Er is met 20 ouders en jongeren uitgeprobeerd hoe de nieuwe aanpak werkt. Hierbij zijn Halt-medewerkers begeleid met betrekking tot ouderbegeleiding

(motiveren, opvoedvaardigheden versterken) en het versterken van de eigen regie van ouders.

De opgedane kennis resulteert in werkdocumenten en materialen die zowel door Halt als partners zijn te gebruiken. Daarnaast is er een onderzoeks- en evaluatierapport gemaakt.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Het concreet maken van de rol van ouders als onmisbare partner bij het voorkomen van (herhaling van) strafbaar gedrag van jeugdigen.
- In praktijk brengen van wat in onderzoek al is aangetoond: een systeemgerichte aanpak en het versterken van opvoedvaardigheden van ouders zijn effectieve componenten bij het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag.
- Nieuwe werkwijze van Halt waarin ouders de ruimte voelen en gestimuleerd worden om de regierol te pakken. En toepassing hiervan op alle onderdelen, vanaf de eerste brief aan ouders tot aan de excuses die worden aangeboden aan het slachtoffer.

Quotes van betrokkenen

"Zo krijgen ouders echt de regie!"

Onderzoekresultaten

Aansturing

Stichting Halt is de initiatiefnemer van deze proeftuin. De doelstelling en de opzet zijn in nauwe samenwerking met de JSO-adviseur uitgewerkt.

Burgerparticipatie

Ouders zijn betrokken bij de proeftuin door hen te informeren, te raadplegen en door hen te laten reflecteren op de nieuwe aanpak bij Halt-straffen. Daarbij is extra aandacht besteed aan ouders die doorgaans minder makkelijk te bereiken zijn, door aan te sluiten bij bestaande overleggen/bijeenkomsten, zoals een koffie-ochtend op een 'zwarte school'. Verder staat de inbreng van ouders uiteraard centraal in de nieuwe werkwijze rond Halt-straffen binnen de proeftuin.

Samenwerking

De deelnemers waren vanaf de start lovend over de samenwerking. De organisatie was goed en ieders rol was duidelijk. Ook had iedereen hetzelfde doel voor ogen: het vergroten van de ouderbetrokkenheid.

De beoordeling van de samenwerking nam iets af na een aantal maanden (van een 7,8 bij de eerste meting naar een 7,3 bij de tweede meting), maar bleef ruim voldoende.

Effecten voor inwoners

De twee moeders die we voor de eindmeting spraken, hebben allebei tijdens het traject de ruimte ervaren om hun regierol te pakken. Dat begon al bij de eerste brief van bureau Halt. De brief was goed te begrijpen en er waren mogelijkheden om meer te lezen in een bijgevoegde folder en via een link naar de website. Het was voor de moeders heel helder wat er van hen werd verwacht, wat hun rol als ouder zou zijn in het proces. Ook het startgesprek werd door de moeders als prettig ervaren. Beiden geven aan dat er een prettige sfeer hing, waarbij niet 'met de vinger werd gewezen' naar hun kind.

Beide moeders hebben samen met hun kind het plan van aanpak opgesteld. Beide moeders geven aan dat de Halt-medewerker uiteindelijk de straf heeft

bepaald, maar dat dit in overeenstemming was met wat zij zelf hadden aangegeven en graag wilden. Beide moeders zijn ontzettend positief over de manier waarop zij betrokken zijn bij de Halt-straft van hun kind. Ze geven beiden aan dat de band met hun kind is versterkt en dat ze meer zijn gaan praten. Ze verwachten dan ook geen herhaling van het strafbare gedrag.

Buurtfunctie Zeeheldenbuurt

Opdrachtgever(s)

Gemeente Leiden

JSO-adviseur

Vincent Kokke, v.kokke@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Zeeheldenbuurt in Leiden

Met wie wordt samengewerkt?

Buurtnetwerk ZaZ, speeltuinvereniging, buurtvereniging, Radius, SPL en gemeente.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Via het buurtnetwerk ZaZ, de speeltuinvereniging en de buurtvereniging.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel van de proeftuin is het bijdragen aan en het creëren van draagvlak voor actief burgerschap in de Zeeheldenbuurt. Hierbij wordt de meest geschikte organisatiestructuur voor de buurtfunctie (activiteiten, voorziening, dienstverlening), het eigenaarschap, de exploitatie en het beheer van een kiosk in het buurtpark, evenals eventuele risico's en de haalbaarheid, uitgewerkt.

Wat zijn de bereikte resultaten?

In drie werkgroepen van mensen uit het buurtnetwerk ZaZ, buurtbewoners en lokale partners is hard gewerkt aan de (rand)voorwaarden voor de beheersvorm van de speeltuin en de kiosk. De werkgroepen hadden elk een eigen thema, te weten

- a) de buurtfunctie,
- b) exploitatie en beheer en
- c) vrijwilligers en participatietrajecten.

Er is voor alle drie thema's een klankbordgroep samengesteld met daarin: speeltuinvereniging, buurtvereniging, Radius, SPL en gemeente. Het volgende is inmiddels bereikt:

- Besluit van inwoners over omvang en technische vereisten van de te plaatsen kiosk. Er zijn voldoende middelen om, mocht er sprake zijn van eigenaarschap en bv. erfpacht, de lasten voor een groot aantal jaren te reserveren of af te kopen.

- Een plan over het opnemen van een peuterspeelzaal in het gebouw van de speeltuinvereniging.
- Voorbereidingen zijn getroffen om een definitief schetsontwerp vast te stellen.
- Er is overleg gaande met de afdeling Vastgoed van de gemeente over de uitvoering van het plan.
- Er is nog een laatste slag nodig om de voorwaarden die essentieel zijn voor een succesvolle buurtfunctie definitief klaar te hebben.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Het concreet maken van de ambitie waarin inwoners duurzaam onafhankelijk zijn door middel van het eigenaarschap van een buurtvoorziening en hun regievoering over de programmering.
- Een co-creatieve werkwijze om met de buurt en haar (maatschappelijke) organisaties en de gemeente Leiden te zoeken naar een vorm van zelforganisatie met betrekking tot de buurtfunctie in de Zeeheldenbuurt.

Quotes van betrokkenen

"Eigenaarschap moet wel duurzaam kunnen zijn."

Onderzoeksresultaten

Aansturing

De gemeente Leiden is de initiatiefnemer van deze proeftuin. De gemeente verwoordt haar eigen rol als volgt: *"De bewoners ondersteunen de buurtfunctie vorm te geven. De gemeente waakt er wel voor dat de exploitatie en het beheer haalbaar zijn, zodat de buurt en gemeente geen risico hierin lopen, en dat alles past binnen gemeentelijk beleid en af is gestemd met andere projecten uit de wijkvisie."*

Burgerparticipatie

De proeftuin vloeit voort uit een door buurtbewoners opgestelde wijkvisie, en is een initiatief dat door de buurt zelf wordt uitgevoerd. Dit sluit aan bij de visie van de gemeente dat bewoners zelf initiatieven in hun omgeving ontplooiën, waarbij de gemeente faciliteert. Uiteindelijk hebben

alleen inwoners meegedacht die al onderdeel vormden van een buurtnetwerk, buurtvereniging of speeltuinvereniging. Doordat aan de randvoorwaarden voor het speeltuingebouw en de kiosk nog niet is voldaan, is ook nog geen interactie gezocht met de overige inwoners van de Zeeheldenbuurt. Het voordeel van dit zoekproces naar de wijze waarop de buurtfunctie vorm en inhoud kan krijgen, is dat het zodanig randvoorwaarden creëert dat buurtbewoners niet worden 'opgezadeld' met een te omvangrijke exploitatie. Hierdoor kunnen zij vooral bezig zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van een inhoudelijke programmering.

Samenwerking

In drie werkgroepen werd de beheersvorm van de speeltuin en de kiosk verder uitgewerkt door mensen

uit het buurtnetwerk ZaZ en lokale partners, onder begeleiding van de JSO-adviseur. De werkgroepen hadden elk een eigen thema, te weten:

- a) buurtfunctie, b) exploitatie en beheer en
- c) vrijwilligers en participatietrajecten.

Voor alle drie thema's is een klankbordgroep samengesteld, met daarin mensen uit de speeltuinvereniging, buurtvereniging, Radius, SPL en de gemeente. Bij de start van de proeftuin gaven de meeste deelnemers aan dat de kennis, ervaring en vaardigheden van deelnemers aanvullend op elkaar waren en dat er helderheid was over wie deelnamen en wat de doelen waren. Deelnemers benoemden de samenwerking als 'constructief'. Gaandeweg is de afstemming tussen de buurtverenigingen en de gemeente echter een 'stroperig' proces geworden. Daardoor is de interactie met de buurt nog niet gezocht en dreigt de proeftuin, in de woorden van de JSO-adviseur, een 'klassiek proces' te worden. Het is lastig om iedereen te blijven motiveren en het enthousiasme neemt af.

Dit blijkt ook uit het feit dat de deelnemers de samenwerking bij de eerste meting een 7,7 gaven en bij de tweede meting gemiddeld een 6,8.

Effecten voor inwoners

In de werkgroepen is hard gewerkt aan het op orde krijgen van de randvoorwaarden. De werkgroepen zijn daar nog niet mee klaar. Uiterlijk na de zomervakantie moet het kostenplaatje van zowel de ontmoetingsplek in het park, als de verbouwing van de speeltuin duidelijk zijn. Kort na het zomerreces komen de werkgroepen hierop terug.

Omdat aan de randvoorwaarden voor het speeltuingebouw en de kiosk nog niet is voldaan, is lastig in te schatten of deze locaties er straks voor zullen zorgen dat inwoners van de Zeeheldenbuurt meer de regie over de buurt gaan voeren en meer actief deelnemen aan het sociale leven in de buurt.

Less is More

Opdrachtgever(s)

Stichting Welzijn Hillegom

JSO-adviseur

Vincent Kokke, v.kokke@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Hillegom

Met wie wordt samengewerkt?

Welzijn Hillegom, de Consuminderkring.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Inwoners zijn betrokken als leden van de consuminderkringen.

Deze inwoners met een diverse achtergrond kiezen soms vanuit duurzaamheidsoverwegingen om te consuminderen, of zijn daartoe genoodzaakt omdat ze minder te besteden hebben.

Uitvoering

2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het lange-termijndoel is om het ontmoetingscentrum 't Pluspunt in Hillegom te transformeren van een locatie voor vitale ouderen tot een ontmoetingscentrum voor iedereen, waaronder ouderen en (kwetsbare) bewoners, opdat de meest kwetsbare doelgroepen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen, werken en participeren. Het subdoel is: het opzetten van een 'consuminderkring', een kleine groep mensen die regelmatig bij elkaar komt om met en van elkaar te leren consuminderen (bewuster en zuiniger omgaan met geld, energie, spullen en het milieu). Professionals en inwoners ervaren de meerwaarde van het verbinden van verschillende groepen met een participatieve aanpak van 'armoedebestrijding', in combinatie met doelen op het terrein van duurzaamheid. De aanpak dient tevens als voorbeeld voor hoe 't Pluspunt zich tot ontmoetings- en participatiecentrum nieuwe stijl kan ontwikkelen. De doelgroep bestaat uit inwoners van Hillegom.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Op basis van interviews met zeven stakeholders is een analyse en een plan van aanpak gemaakt voor het formeren van een coalitie met een aantal maatschappelijke organisaties op uitvoerend en strategisch niveau. Bestaande initiatieven en organisaties op het snijvlak van welzijn, zorg, armoede en gezondheid zijn met elkaar verbonden, gericht op het ontwikkelen van een consuminderkring. Vervolgens zijn twee consuminderbijeenkomsten georganiseerd op basis

van een communicatieplan waarin dorpsbewoners zijn geïnformeerd over de kansen die consuminderen in zich draagt voor het dorp, voor de burger als individu en voor de community in zijn geheel. In een stakeholdersbijeenkomst is, op basis van de strategische verkenning, de ontwikkelingen van de consuminderkring en het plan van aanpak, gesproken over de transformatie van 't Pluspunt naar een ontmoetings- en participatiecentrum.

Er is een plan van aanpak gemaakt voor de transitie van 't Pluspunt naar een centrum voor ontmoeting, support en activering dat door Welzijnskompas Hillegom (met steun van de gemeente Hillegom) kan worden voorgelegd aan de stakeholders, waaronder Stek en HOZO.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- De vorming van een coalitie met een aantal maatschappelijke organisaties die kunnen en willen bijdragen met middelen, mensen of denkkraft.
- De werkwijze om aan de hand van een groep en behaalde resultaten, naast inspiratie ook een voorbeeldfunctie en/of versnellingsrol te vervullen met betrekking tot de aanpak van de combinatie van armoedebestrijding en duurzaamheid.
- De aanpak om een praktisch voorbeeldinitiatief te gebruiken om een trend in gang te zetten voor de ontwikkeling van 't Pluspunt naar een ontmoetings- en participatiecentrum.

Onderzoeksresultaten

Aansturing

De organisatie WelzijnsKompas Hillegom-Lisse is de initiatiefnemer van de proeftuin. Zij heeft een sturende rol t.a.v. de doelstelling, werkwijze en praktische uitvoering en geeft geen vrijheid aan JSO en andere deelnemers om deze (mede) te bepalen. De organisatie voelt zich verantwoordelijk voor het stellen van kaders zodat de plannen van de proeftuin binnen gemeentelijk beleid passen, het bewaken van de kwaliteit van de activiteiten, het faciliteren (middelen/ruimte), het bijsturen en het bewaken van de haalbaarheid, de voortgang en de planning. De organisatie beschrijft haar rol als volgt: "Sturen

op voortgang, samenwerking, betrekken bewoners, overstijgen doelgroepenbeleid, verenigen van belangen."

Burgerparticipatie

De deelnemers aan de proeftuin geven bij de eerste meting aan dat burgerparticipatie weliswaar is beoogd in de proeftuin, maar nog niet is gerealiseerd. Bij de tweede meting blijkt uit de antwoorden en uit de bijbehorende toelichting dat de participatie van inwoners binnen de zeer korte termijn die beschikbaar was, niet is gerealiseerd. Er zijn wel acties ondernomen om inwoners te werven en er liggen mogelijkheden voor inwoners om eigen

plannen te realiseren en ervaringen in te brengen. Inwoners kunnen op verschillende manieren participeren, alleen gebeurt het nog niet.

Samenwerking

Bij de start oordelen beide deelnemers overwegend positief over alle aspecten rond samenwerking. Bij de tweede meting zetten de (drie) deelnemers de meeste vraagtekens bij de organisatie van de proeftuin. Ze vragen zich af of er voldoende kennis en expertise aanwezig is, of voldoende duidelijk is wat er moet gebeuren en of de activiteiten onderling goed worden afgestemd. Uit de open antwoorden blijkt dat deelnemers de samenwerking waarderen; zij signaleren vooral het ontbreken van een stappenplan en concrete vervolgacties als probleem. Binnen de proeftuin lopen twee trajecten die onderling nog te weinig op elkaar zijn aangesloten. Daarnaast zorgen het krappe tijdsplan en de wisselingen in personeel voor knelpunten.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is hoog aan de start (8) en neemt bij de tweede meting af (6,7).

Effecten voor inwoners

Gezien de late start van de proeftuin is van deze proeftuin geen eindmeting gemaakt.

Nieuw Gasthuis-inclusief Wonen

Opdrachtgever(s)

Architectenbureau GAAGA

JSO-adviseur

Vincent Kokke, v.kokke@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Leiden

Met wie wordt samengewerkt?

Buurtbewoners, maatschappelijke organisaties, zorgpartners.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Inwoners/cliënten zijn in deze fase niet betrokken bij het proces.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

De algemene doelstelling is om beter inzicht te krijgen in bestaande concepten van een tijdelijke woonvoorziening voor kwetsbare mensen, met het idee om inclusief wonen te versterken. Een tijdelijke woonvoorziening is gericht op het eigen herstel en maakt gebruik van de eigen sociale omgeving van (georganiseerde) informele (zorg)netwerken in de wijk. In de proeftuin wordt het concept verkend van een tijdelijke woonvoorziening voor kwetsbare mensen, gericht op het eigen herstel en gebruik makend van de eigen sociale omgeving en van (georganiseerde) informele (zorg)netwerken in de wijk. Er worden instrumenten/tools aangedragen die bijdragen aan het tot stand komen van een inclusieve wijk.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Partners in zorg en welzijn zijn geïnterviewd en met hen is een netwerk gevormd. Een student van de Hogeschool Leiden is begeleid bij haar onderzoek naar de nieuwe rol van de professional in het licht van de ontwikkeling van 'inclusief wonen concepten'. Vervolgens is een sociaal programma van eisen opgesteld voor het Nieuw Gasthuis. Dit programma is inhoudelijk uitgewerkt, verbonden

met fysieke concepten en verwerkt in een publicatie 'Het Leidse Gasthuis'. Er zijn twee presentaties verzorgd voor zorgpartners en intern bij de gemeente Leiden, waar sociaal en fysiek elkaar ontmoet hebben.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Een werkwijze waarbij het principe 'vorm volgt functie' centraal staat.
- De verbinding van het sociale (zorg en welzijn) domein met het fysieke domein.
- Het realiseren van 'inclusief wonen' voor mensen die (recentelijk) sociaal zijn uitgesloten en proberen weer aan te haken.
- Het welzijn/zorgconcept gaat ervan uit dat de buurt een 'hulpbron' is voor het (persoonlijk) herstel. Dat vergt een gastvrije buurt, waarin mensen kansen krijgen om een 'sociale rol' te vervullen. http://www.jso.nl/wp-content/uploads/Het-Leidse-Gasthuis_-GaagaArchitectuur_.compressed.pdf

Quotes van betrokkenen

"Als de klant centraal staat, moet het ontwerpprincipe zijn: vorm volgt functie."

Onderzoekresultaten

Aansturing

De organisatie GAAGA verrichtte in het kader van de proeftuin een conceptuele studie getiteld Het Leidse Gasthuis. Wonen in een veranderd zorglandschap. Het concept is getoetst bij zorgpartners en ervaringsdeskundigen. De conceptuele studie biedt een uitleg over het concept 'Het Leidse Gasthuis', met verschillende scenario's, goede voorbeelden (koplopers) en aanbevelingen gericht op het concept 'inclusief wonen'.

Burgerparticipatie

Inwoners zijn niet betrokken bij de uitvoering van de conceptuele studie. Eén deelnemer geeft aan dat voor het gemaakte plan wel is onderzocht wat de randvoorwaarden zijn voor actieve participatie van inwoners. Een andere deelnemer legt uit dat de proeftuin nog in een beginfase is: *"De proeftuin moet nu, na de eerste publicatie, een vervolg krijgen. We zouden nu door moeten kunnen naar de ontwerp- en realisatiefase. Daar zouden cliënten ook bij betrokken kunnen worden."*

Samenwerking

De samenwerking met externe partners is een cruciaal onderdeel van het slagen van het concept van het (tijdelijk) wonen in het Leidse Gasthuis. Dit moet echter in een vervolgfase nog helemaal vorm krijgen.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is ruim voldoende (7).

Effecten voor inwoners

Het doel van het (tijdelijk) wonen in het Leidse Gasthuis is gericht op het ondersteunen van het eigen herstel van kwetsbare mensen en het versterken van hun participatie tot volwaardig burgerschap. De focus ligt op mensen die (recentelijk) sociaal zijn uitgesloten en proberen weer aan te haken. Het concept sluit goed aan bij recente ontwikkelingen in het sociale domein. Het is tot nu toe echter nog een concept en het is de vraag of het concept ook in de praktijk haalbaar is.

WIJ-coöperatie Vlaardingen

Opdrachtgever(s)

Gemeente Vlaardingen

JSO-adviseur

Vincent Kokke, v.kokke@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Vlaardingen (wijk Dreven)

Met wie wordt samengewerkt?

Gemeente, initiatiefnemers WIJ-coöperatie, bewonerscommissies en inwoners van de wijk Dreven.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Inwoners zijn betrokken via de WIJ-coöperatie en de bewonerscommissies. Inwoners in de wijk zijn rechtstreeks bevraagd in interviews en een enquête over hun behoeften, ideeën en draagvlak omtrent onderlinge ondersteuning.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

WIJ-coöperatie Vlaardingen heeft als algemeen doel om wederkerigheid tussen inwoners vorm te geven. Binnen de WIJ-coöperatie kunnen inwoners elkaar hulp en ondersteuning bieden op basis van ruilen van tijd, via (spaar)puntentoekenning, zodat ze minder afhankelijk worden van professionals. In de proeftuin wil de gemeente inzicht krijgen in de behoefte en het draagvlak voor de WIJ-coöperatie in de wijk Dreven, bestaand uit 1500 huishoudens. Er wordt een businesscase ontwikkeld over de haalbaarheid van een duurzame inrichting van de WIJ-coöperatie in Vlaardingen en een maatwerkplan gericht op implementatie in Dreven. Tot slot is het doel om inzicht te krijgen in mogelijkheden voor opschaling naar andere wijken in Vlaardingen.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Een inventarisatie is uitgevoerd met input van 82 bewoners en dit heeft 30 nieuwe aanmeldingen bij de WIJ-coöperatie opgeleverd van bewoners die ook een aanbod doen. Het is nog onvoldoende gelukt om de vraag van (kwetsbare) bewoners te achterhalen en bemiddelbaar te maken. De betrokkenheid van bewoners is vergroot en het eigenaarschap van de WIJ-coöperatie is gedeeld in twee bewonersavonden. De bestaande ambassadeursgroep is uitgebreid met negen bewoners, die actief gezamenlijk de marktplaats offline en online verder ontwikkelen. Bewoners hebben de aanpak van de WIJ-coöperatie met elkaar besproken en ideeën en suggesties gedaan over de mogelijkheden die de WIJ-coöperatie kan bieden.

Met de initiatiefgroep is een maatwerkplan opgesteld en is gestart met de implementatie in de wijk. Dit omvat onder andere het opzetten van een netwerkorganisatie, uitwerking van de rollen binnen de WIJ-coöperatie en communicatie via schriftelijke en online-kanalen, zoals de facebook pagina van Op Dreef. Er is een werksessie georganiseerd om in plaats van een businesscase een lightversie van een Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse te maken. Tot slot is een set van aanbevelingen gedaan voor de opschaling van de WIJ-coöperatie voor Vlaardingen en advies geboden over het doorbreken van de vraagverlegenheid.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- De burgers bepalen het beleid, bepalen het uitvoeringsprogramma en voeren het programma uit. De burger is het product, de consument en de distributeur. De WIJ-coöperatie is onafhankelijk.
- Een proces met de eigen kracht van de community als kern. Inwoners zijn zelf aan de slag met eigen initiatieven, er zijn momenten van reflectie georganiseerd en kennis en vaardigheden zijn toegevoegd door training en coaching.

Quotes van betrokkenen

"Het principe 'voor wat, hoort wat', uitgedrukt in tijdpunten, draagt bij aan het doorbreken van vraagverlegenheid."

Onderzoekresultaten

Aansturing

De proeftuin is een burgerinitiatief en geen initiatief van de gemeente. De gemeente heeft wel een faciliterende rol en neemt verantwoordelijkheid bij tegengestelde belangen van inwoners. De gemeente omschrijft haar rol als volgt: *"De verantwoordelijkheid voor de proeftuin ligt eerst en vooral bij de initiatiefnemers. De gemeente faciliteert, maar neemt de verantwoordelijkheid niet over. Alleen op het vlak van tegenstrijdige belangen is de rol van de gemeente sterker. Wie anders dan de gemeente kan daarin knopen doorhakken?"*

Burgerparticipatie

De betrokkenheid van inwoners laat aan de start van de proeftuin een wisselend beeld zien. De deelnemers geven aan dat het betrekken van meer buurtbewoners nog in ontwikkeling is. Naarmate de looptijd vordert, geven (de drie) deelnemers aan dat er sprake is van een zeer hoge mate van betrokkenheid van inwoners. Op alle stellingen over burgerbetrokkenheid wordt (zeer) positief gereageerd. Uit de toelichting blijkt echter wel dat het nog een pril project is. Er is een rondgang door een buurt gemaakt en de bewoners daar

zijn enthousiast. Over de manier waarop inwoners participeren, is verder geen informatie.

Samenwerking

Bij de start van de proeftuin is de samenwerking nog in ontwikkeling, maar deelnemers oordelen positief. Zij benadrukken in de open antwoorden de startende samenwerking, maar eveneens dat het *“prima”* en met een *“open karakter”* verloopt. Afspraken over verantwoordelijkheden moeten nog meer vorm krijgen. Deelnemers zijn betrokken, maar de precieze bijdragen die worden verwacht, zijn bij de start nog niet voor iedereen duidelijk. Bij de tweede meting zijn de deelnemers positief over de organisatie van de proeftuin en tevreden over de samenwerking. Wel wordt benadrukt dat veel nog *“van de grond moet komen”*. Eén deelnemer geeft daarbij aan dat de looptijd van de proeftuin eigenlijk te kort is.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is hoog, en neemt gedurende de looptijd van de proeftuin toe (van een 8 naar een 8,7).

Effecten voor inwoners

Gezien de late start van de proeftuin is van deze proeftuin geen eindmeting gemaakt.

Ervaringsdeskundigheid als schakel in het bereiken van jongeren

Opdrachtgever(s)

iHUB

JSO-adviseur

Thijs Janssen, t.janssen@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Rijnhove in Alphen aan den Rijn

Met wie wordt samengewerkt?

Medewerkers van Rijnhove en zeven ervaringsdeskundigen (waarvan zes zijn getraind tot ExpEx).

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Zes jongeren zijn geselecteerd om een training tot ervaringsdeskundige te volgen.

Uitvoering

2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel van de proeftuin is voorkomen dat jongeren tussen de 16 en 28 jaar die maatschappelijke problemen hebben of veroorzaken, zich onttrekken aan enige vorm van hulpverlening, terwijl professionals wel vinden dat ze die nodig hebben. Met de inzet van ervaringsdeskundigheid wil iHUB zorgmijding voorkomen, door de systeemwereld van de hulpverlening beter te verbinden met de leefwereld van de jongeren (in plaats van zorgmijders te 'dwingen' naar hulp). Het draagvlak voor ervaringsdeskundigen wordt verkend en vergroot en er wordt gekeken hoe ervaringsdeskundigen ingezet kunnen worden. Doelgroepen zijn de jongeren in (gesloten) jeugdhulp en hulpverleners.

Wat zijn de bereikte resultaten?

In alle teams bij Horizon locatie Rijnhove is voorlichting gegeven over ervaringsdeskundigheid en de meerwaarde van Experienced Experts (ExpEx). Er is apart voorlichting gegeven aan Pleegzorg, gedragswetenschappers en scholen. Hierdoor is draagvlak ontstaan binnen de organisatie. Er zijn jongeren geworven en getraind. Na de training kunnen ExpEx de volgende rollen vervullen:

1. Als maatje/ervaringscoach bij de cliënt. Een luisterend oor bieden, meegaan naar afspraken met instanties, maar ook een spiegel voorhouden en de cliënt ondersteunen en adviseren bij vraagstukken.
2. Als adviseur voor hulpverleners. Meedenken bij casuïstiek en adviseren rond bejegening en houding.

3. Als voorlichter en belangenbehartiger. In alle teams is met uitvoerend medewerkers en teamleiders een SWOT-analyse uitgevoerd rond de inzet van ervaringsdeskundigheid/ ExpEx. Er is een nulmeting en een effectanalyse uitgevoerd onder medewerkers van Horizon locatie Rijnhove aan de hand van een anonieme vragenlijst. Dit gaf een beeld hoe medewerkers kijken naar ervaringsdeskundigheid en hoe ze ExpEx zouden willen inzetten. De ExpEx zelf zijn gevraagd hoe zij ingezet willen worden. Alle input is geanalyseerd en verwerkt in een visie en plan hoe Horizon de ExpEx op Rijnhove kan inzetten.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Jongeren met ervaring in jeugdhulp komen in hun kracht door functionele inzet van hun ervaring. Ze kunnen reflecteren op deze ervaringen en zijn in staat de eigen ervaringen te overstijgen, de situatie los te laten en de leermomenten te benutten om anderen te helpen.
- (Niet gemotiveerde) jongeren in de jeugdhulp worden bereikt en ondersteund door leeftijdsgenoten.
- Professionals krijgen feedback van ex-cliënten en daarmee inzicht in de impact van hun handelen.
- Ervaringsdeskundige jongeren vormen een linking pin tussen systeem- en leefwereld.

Onderzoeksresultaten

Aansturing

De initiatiefnemer van deze proeftuin is iHUB.

Burgerparticipatie

Bij de start waren deelnemers niet eensgezind over de betrokkenheid van cliënten. Dit ligt waarschijnlijk aan de (start)fase waarin de proeftuin zich op dat moment nog bevond. Verder in de tijd zijn deelnemers over het algemeen te spreken over de wijze waarop cliënten participeren. Er is actief gewerkt aan de werving, en het merendeel van de deelnemers geeft aan dat zij kunnen meedenken en meewerken. Over de vraag of burgers mee kunnen beslissen, zijn de meningen verdeeld.

Samenwerking

In de proeftuin werkten iHUB en JSO samen met medewerkers van Rijnhove en zes (getrainde) ervaringsdeskundigen. Deelnemers zijn positief over hun eigen betrokkenheid en over de organisatie van de proeftuin. Ook over de samenwerking oordelen zij positief.

Deelnemers zijn het eens over de activiteiten die nodig zijn. Er is een open manier van communiceren en het merendeel vindt afspraken duidelijk. Het delen van kennis en ervaring door deelnemers en de mate waarin ieders inbreng wordt gewaardeerd en gehoord, kan volgens een enkele deelnemer beter.

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is hoog, en blijft gedurende de looptijd hetzelfde (8,3 resp. 8,2).

Effecten voor inwoners

Een meerderheid van de zeven ervaringsdeskundigen die onze vragenlijst hebben ingevuld, denkt cliënten goed van informatie te zullen kunnen voorzien, omdat zij die zelf goed bij de gemeenten en organisaties weten te vinden (6 eens, 1 oneens). Een meerderheid (6 eens, 1 onbeslist) denkt ook dat ze door hun expertise drempels zullen kunnen wegnemen voor jongeren om gebruik te maken van gemeentelijke voorzieningen en regelingen. Ook een grote meerderheid van de 17 geënquêteerde medewerkers van Rijnhove denkt dat de inzet van ervaringsdeskundigen drempels zal wegnemen voor jongeren om gebruik te maken van gemeentelijke voorzieningen en regelingen (ruim 88%, terwijl ruim 11% het niet weet).

De ervaringsdeskundigen denken dat door hun inzet: cliënten beter in staat zullen zijn om hun problemen op te lossen (5 eens, 2 onbeslist); cliënten meer zullen kunnen doen om belangrijke zaken in hun leven te veranderen (5 eens, 2 onbeslist); en dat cliënten meer het gevoel zullen hebben dat ze invloed hebben op hun toekomst (4 eens, 1 oneens, 2 onbeslist). Zoals een ervaringsdeskundige het verwoordt: *“Jongeren zijn vaak onzeker. Ze weten niet wat ze kunnen verwachten. Wanneer er meer duidelijkheid zal zijn, zal er meer zelfvertrouwen komen.”* De medewerkers zijn dezelfde mening toegedaan.

Een meerderheid van de ervaringsdeskundigen verwacht dat hun inzet preventieve meerwaarde zal hebben (6 eens, 1 onbeslist). Ze zijn er iets minder zeker van dat door hun ondersteuning ergere problemen bij hun cliënten zullen kunnen worden voorkomen (4 eens, 1 oneens, 2 onbeslist). Van de medewerkers verwacht ruim 70% dat jongeren door de inzet van ervaringsdeskundigen eerder hulp zullen zoeken, terwijl ruim 28% het niet weet. Niemand is het oneens met deze stelling. Een veel kleinere meerderheid van de medewerkers denkt dat door de ondersteuning van ervaringsdeskundigen ergere problemen bij jongeren zullen kunnen worden voorkomen (een kleine 53%, terwijl ruim 41% het niet weet en bijna 6% denkt dat dit niet het geval zal zijn).

Ervaringsdeskundige ExpEx in jeugdhulp Rotterdam

Opdrachtgever(s)

TriviumLindenhof, Stek, FlexusJeugdplein, Horizon, Lucertis en Youz

JSO-adviseur

Thijs Janssen, t.janssen@js0.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Rotterdam

Met wie wordt samengewerkt?

Ervaringsdeskundigen, hulpverleners, jeugdhulp en procesbegeleiders.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Twaalf jongeren uit Rotterdam die ervaring hebben in de jeugdhulp zijn getraind en opgeleid tot ervaringsdeskundigen.

Uitvoering

2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel is om jongeren die in de jeugdhulp zitten (preventief) te ondersteunen richting participatie en zelfredzaamheid door de inzet van ervaringsdeskundigheid. Een ervaringsdeskundige jongere kan een belangrijke rol vervullen in het verbinden van de leefwereld van de jongere met de systeemwereld van de hulpverlening. Daarnaast wordt het draagvlak binnen de zes betrokken jeugdhulporganisaties vergroot voor de inzet van ervaringsdeskundige jongeren. Borging van ervaringsdeskundigheid, het opstellen van een plan van aanpak en het opdoen van ervaring met ervaringsdeskundigen in de praktijken zijn ook belangrijke onderdelen van de proeftuin.

Wat zijn de bereikte resultaten?

De deelnemende organisaties zijn ondersteund bij het creëren van draagvlak en het geven van voorlichting in de teams van de organisaties over de inzet van ervaringsdeskundigheid. In de

praktijk is ervaring opgedaan met de inzet van de eerste ervaringsdeskundigen. Er ligt een plan van aanpak met daarin aandacht voor de inzet van ervaringsdeskundigheid en de borging ervan en de gemeente Rotterdam draagt bij aan de financiering van de inzet van ervaringsdeskundige jongeren.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Zes jeugdhulporganisaties werken samen om een flexpool van getrainde ervaringsdeskundige jongeren met ervaring in de jeugdhulp in te zetten en daarmee de jeugdhulp te verbeteren.

Quotes

“Afgelopen vrijdag kwam wethouder Hugo de Jonge op werkbezoek bij de proeftuin. Hierbij waren 4 ExpEx-jongeren aanwezig, welke zeer kundig met hem in gesprek gingen. Je ziet hierdoor dat iedereen trots is. Erg mooi om te zien.”

Onderzoeksresultaten

Aansturing

De organisatie TriviumLindenhof is de initiatiefnemer van de proeftuin en omschrijft haar rol als volgt:

“TriviumLindenhof heeft vooral een opdrachtgeversrol namens de verschillende betrokken organisaties, het betreft niet echt expliciete verantwoordelijkheid, maar wel vanuit die rol extra betrokken zijn bij opzet, inhoud en resultaat. De verantwoordelijkheid ligt in feite bij alle samenwerkingspartners.”

Burgerparticipatie

De betrokkenheid van jongeren wordt door de deelnemers aan de proeftuin bij de start wisselend beoordeeld. Het meewerken aan de uitvoering en het goed kunnen inbrengen van ervaringen wordt het meest herkend. Dit komt deels door de (start)fase van de proeftuin. Er zijn voornemens om een bijeenkomst met de ervaringsdeskundige jongeren te organiseren over een gezamenlijke visie en uitgangspunten rondom de inzet van ervaringsdeskundigheid. Bij de tweede meting oordelen deelnemers erg positief over de betrokkenheid van jongeren: *“Zij zijn geworven, getraind en worden ingezet om anderen, door hun eigen ervaring en ervaringen van anderen functioneel in te zetten, te helpen, voorlichting te geven of professionals te adviseren.”* Wel geeft een deelnemer aan dat de structuur en duidelijkheid nog verbeterd kan worden.

Organisaties is gevraagd op welke manier zij de ervaringsdeskundige jongeren willen inzetten. Eén organisatie licht toe dat de organisatie in contact is met de cliëntenraad over de mogelijke inzet van de ervaringsdeskundigen. Daarbij wordt aan de ervaringsdeskundige jongeren zelf expliciet gevraagd hoe zij ingezet willen worden: *“Wat hun droom is om te veranderen, aan te pakken, te verbeteren, om zo te kijken wat we daarin kunnen betekenen.”*

Samenwerking

De samenwerking en de organisatie van de proeftuin worden door de deelnemers over het algemeen als positief ervaren. Waar een enkele deelnemer bij de start nog twijfelt over de duidelijkheid van de activiteiten en de beschikbare tijd en middelen, is bij de tweede meting iedereen te spreken over de organisatie: *“Het convenant en het goedgekeurde plan van aanpak zorgt voor langdurige samenwerking tussen de verschillende organisaties.”* Deelnemers lichten wel toe dat het soms lastig is om iedereen aanwezig te krijgen bij overleg en dat niet alle partners er evenveel tijd in steken. TriviumLindenhof geeft aan dat er grote verschillen zijn tussen de deelnemende organisaties, maar het helpt om te *“zoeken naar hoe de verbinding wel tot stand kan komen, ook buiten de geplande momenten.”*

De waardering met een rapportcijfer voor de proeftuin als geheel is ruim voldoende, en blijft gedurende de looptijd nagenoeg hetzelfde (7,6 resp. 7,3).

Effecten voor inwoners

De ervaringsdeskundigen hebben geleerd om de eigen ervaring en ervaringen van anderen functioneel in te zetten. Ze zien dat hun eigen ervaring anderen kan helpen. Of het ook ergere problemen kan voorkomen, daarover zijn ze minder uitgesproken, maar ze hopen dat jongeren in elk geval in staat zijn hulp te zoeken als dat nodig is. De ervaringsdeskundigen zijn over het algemeen heel positief over de bijdrage die hun ondersteuning kan leveren aan het vinden van passende hulp en het versterken van de eigen regie/veerkracht van de 18+ jongeren.

Meetlat Sociaal Domein 2.0

Opdrachtgever(s)

Gemeente Zwijndrecht

JSO-adviseur

Michiel Mos, Elvira van Baarle, e.van.baarle@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Gemeente Zwijndrecht

Met wie wordt samengewerkt?

Gemeente Zwijndrecht, Vivera-bestuur, Wmo-adviesraad.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

In dit stadium niet van toepassing.

Uitvoering

2016–2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Inzicht krijgen in de vraag of huidige voorzieningen aansluiten bij de maatschappelijke opgave van de gemeente door het ontwikkelen van een op maat gemaakte meetlat.

Het centrale doel is de preventieve werking van de voorzieningen verbeteren, om zo het beroep op zwaardere vormen van zorg en ondersteuning te verminderen.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er is een overzicht van (de ontwikkeling van) de lokale problematiek in Zwijndrecht en van alle betrokken uitvoerders met hun activiteiten c.q. interventies. In enkele werksessies met de gemeente en Vivera-professionals zijn de belangrijkste onderzoeksvragen voor de Meetlat Sociaal Domein vastgesteld.

Aan de hand van inhoudelijke verslagen zijn de onderzoeksvragen van de Meetlat Sociaal Domein beantwoord.

Er is een algemeen advies per activiteit aan de gemeente gegeven met betrekking tot aandachtspunten voor de accountgesprekken.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Samen met alle uitvoerders in Zwijndrecht die (in het sociaal domein) een subsidierelatie hebben met de gemeente een meetlat ontwikkelen
- Toetsing van de meetlat bij deze uitvoerders ontwikkeld om in de toekomst (nog) betere resultaten te bereiken.

Onderzoekresultaten

Aansturing

Gemeente Zwijndrecht is initiatiefnemer van deze proeftuin. De gemeente denkt mee over de doelstelling, werkwijze en praktische uitvoering, maar beslissingen hierover worden samen met JSO en andere deelnemers/organisaties genomen. De vertegenwoordiger van de gemeente omschrijft de rol als volgt: *“Ik vind het belangrijk dat de gemeente de kaders en de kwaliteit bewaakt, vanuit de verantwoordelijkheid de best mogelijke keuzes voor inwoners te maken met publiek geld. Op dit moment geven we veel geld uit aan preventie, waarbij we niet echt controleren of alle maatregelen effectief zijn. Ook weten we niet of de verdeling van subsidie over de diverse thema's in evenwicht is. (...) de gemeente stuurt sterker op de ontwikkeling van de financiële kaders en geeft ruimte aan de inhoudelijke invulling. We nemen de kennis en ervaring van professionals als uitgangspunt hiervoor.”*

Burgerparticipatie

Inwoners participeren niet in de proeftuin. De gemeente zegt hierover: *“De preventieve maatregelen die in deze proeftuin op tafel liggen, zijn professionele maatregelen. Het is goed mogelijk dat inwoners met initiatieven komen die een preventieve (bij) werking hebben. Dat valt echter buiten de scope van deze proeftuin. De gemeente heeft wel een verantwoordelijkheid naar dit soort burgerinitiatieven, maar op een andere tafel.”* en: *“Preventie is een complex onderwerp. Het is moeilijk om de goede manier*

te vinden om hierover met inwoners in gesprek te gaan.”

De Wmo-adviesraad is wel uitgenodigd voor de bijeenkomst waarin het toetsingskader is voorgelegd. In september 2017 zal de Wmo-adviesraad een presentatie ontvangen van de meetlat (uitkomsten van de toetsing van de activiteiten sociaal domein aan de vragen in het toetsingskader).

Samenwerking

In de proeftuin werken twee JSO-adviseurs samen. Zij hebben op basis van een eerder door JSO ontwikkelde jeugdlat voor het jeugdterrein een meetlat sociaal domein ontwikkeld. Hiervoor is een activiteitenoverzicht sociaal domein en een toetsingskader met toetsvragen gemaakt. Ambtenaren en professionals zijn geraadpleegd om het overzicht compleet te krijgen. Aan professionals (Wmo en publieke gezondheid) is op een bijeenkomst in mei het toetsingskader voorgelegd (door middel van de start/stop/keep werkvorm). Zij krijgen via de mail het definitieve toetsingskader en daarmee een terugkoppeling op de bijeenkomst. Op basis van de informatie uit de meetlat kan de gemeente nu het gesprek aangaan met de zorgaanbieders. De laatste fase van de proeftuin bestaat uit de toetsing van de activiteiten met behulp van het ontwikkelde instrument. Waarschijnlijk zal dan nog één en ander aan het instrument worden bijgesteld en worden zo nodig professionals uit het veld hiervoor geraadpleegd.

Het duurde lang voor de bestuurlijke goedkeuring kwam en hierdoor is de proeftuin pas op 1 april van start gegaan. Een kort tijdsbestek maakt het des te belangrijker om een goede inschatting te maken van wat binnen dit tijdsbestek mogelijk is. Dit was niet altijd het geval, omdat bij de JSO-adviseurs volgens de gemeente onvoldoende kennis van de lokale situatie was. Tijdens het proces was het voor de gemeente verder niet altijd duidelijk wie welke rol en verantwoordelijkheid had. Daarnaast was het lastig om met de verschillende partijen, waaronder zorg- en welzijnsaanbieders, af te stemmen omdat er een schijn van gelijkheid was, die er in werkelijkheid niet is. Aanbieders kunnen een belang hebben bij de meetlat, omdat ze daarmee waarschijnlijk effectiever kunnen sturen op producten. Maar uiteindelijk kan de gemeente de meetlat gebruiken om te bepalen welke zorg zij wel of niet inkopen.

Effecten voor inwoners

Het was in deze proeftuin niet mogelijk om een eindmeting te doen onder de eindgebruikers. De proeftuin heeft niet aan de verwachtingen van de gemeente voldaan: *“Nee. Het bleek ingewikkelder dan gedacht om een goed kwaliteitskader te bouwen. Het instrument is heel bruikbaar om het gesprek met de partners te voeren, maar minder geschikt om instrumenten onderling te vergelijken.”* Over tevredenheid met de resultaten van de proeftuin zegt de gemeente: *“Ja en nee. Het raamwerk voor gesprek is heel bruikbaar. Het meetinstrument behoeft veel uitleg en is daarom minder geschikt als monitoringsinstrument. Zou te veel vragen oproepen.”*

BuurtPreventiePLUS, samen breed signaleren

Opdrachtgever(s)

VeiligheidsAlliantie regio Rotterdam

JSO-adviseur

Vincent Kokke, v.kokke@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Leerdam, Maassluis, Hellevoetsluis, Rotterdam, Gorinchem,
Oud-Beijerland, Capelle aan den IJssel, Molenwaard, Lansingerland.

Met wie wordt samengewerkt?

Inwoners, gemeente, politie en organisaties wonen, zorg en welzijn.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Buurtbewoners denken mee.

Uitvoering

2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel van de proeftuin is een bijdrage leveren aan een kwalitatieve, duurzame en inclusieve buurt met een prettig en sociaal veilig leefklimaat, door middel van participatie van inwoners in samenwerking met de gemeente en partners (politie, wonen, zorg, welzijn) uit de wijk/buurt. Daarnaast heeft de proeftuin als doel de kennis, attitude en competenties van de deelnemers aan BuurtPreventieTeams te versterken op het terrein van wijkveiligheid en het handelen naar aanleiding van een 'niet plus gevoel'.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er is in de praktijk een buurtpreventieprogramma van twee dagdelen ontwikkeld en uitgevoerd voor de negen teams. Tijdens het eerste dagdeel stond wijkveiligheid centraal en in het tweede dagdeel het 'niet plus gevoel'. In twee bijeenkomsten is rondom de thema's 'inclusieve samenleving' en 'samenwerken in de wijk' kennis en ervaring uitgewisseld tussen deelnemers van buurtpreventieteams, politie en professionals op het gebied van wonen, zorg en welzijn. In de Driversgroep van de VeiligheidsAlliantie regio Rotterdam zijn de uitgangspunten van het 'niet plus gevoel' en de bevindingen van de deskundigheidsbevordering

van de buurtpreventieteams gepresenteerd. Er is een beknopte publicatie gemaakt van de uitgevoerde modules in negen gemeenten, van evaluatiegegevens en aanbevelingen inzake de combinatie van 'sociale veiligheid' en 'niet plus gevoel'. En er is een artikel geschreven over de module 'niet plus gevoel'.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Inwoners vervullen in buurtpreventie een rol in het signaleren van 'niet plus gevoel' en de opvolging daarvan.
- Effectieve verbinding tussen informele en formele inzet, inwoners en professionals.
- Effectieve verbinding tussen veiligheids- en sociale domein.

Quotes door betrokkenen

"We zorgen nu ook voor de ouderen in de buurt."

"Als de autodeur openstaat, midden in de nacht, bellen we aan bij het huis."

"Aan de hand van training en goede lokale samenwerking kunnen deze groepen veel betekenen voor hun buurt. Het is veel meer dan toezicht houden."

Onderzoeksresultaten

Aansturing

De initiatiefnemer van deze proeftuin is de Veiligheidsalliantie Regio Rotterdam (VRR). De VRR is een samenwerkingsverband van 32 gemeenten, politie en OM. De VRR over haar eigen rol: *"Onze rol is in eerste instantie het enthousiasmeren van gemeenten voor de pilot. Gemeenten op hun beurt spelen een rol in het enthousiasmeren van hun eigen buurtpreventieteams. Hier hebben wij geen invloed op."*

Burgerparticipatie

Verantwoordelijkheid voor burgerparticipatie ligt volgens VRR primair bij de gemeenten die meedoen aan de proeftuin. Zij onderhouden de contacten met de buurtpreventieteams. In het kader van de proeftuin is aan inwoners een gratis training aangeboden. Daar zijn de betrokkenen positief over.

Samenwerking

In de aanloop verliep de samenwerking met de gemeenten en JSO nog wat stroef volgens de VRR, later is hier verbetering in gekomen. VRR droeg bij aan samenwerking door gemeenten te enthousiasmeren voor de proeftuin. Daarnaast heeft de VRR een praktische gids uitgebracht voor buurtpreventieteams en gemeenten, waarin ook de onderlinge samenwerking (rol gemeenten, rol teams) beschreven staat.

Gaandeweg is de waardering van de samenwerking binnen de proeftuin fors toegenomen (van 5,4 naar 7,5).

Effecten voor inwoners

De modules die binnen de proeftuin aan de buurtpreventieteams zijn gegeven, boden de leden vooral handvatten om in gesprek te gaan met bewoners in het algemeen, en voor sommigen ook met overlastgevende of kwetsbare burgers. De modules hebben minder bijgedragen aan het inschatten van veiligheidsrisico's door de leden en anderen, en aan het waarnemen zonder oordeel. Tijdens de proeftuin bleek dat in veel gemeenten geen structuur van melding en opvolging bestond, wat soms voor onduidelijkheid zorgde als buurtpreventen een melding maakten. Soms volgde

ook geen terugkoppeling, wat buurtpreventen minder motiveert om nogmaals een melding te maken. Daar waar het goed verloopt, is het veelal organisch tot stand gekomen, met als risico dat het sterk persoonsgebonden is.

De leden van de buurtpreventieteams hebben zelf het idee dat ze vooral bijdragen aan het verminderen van overlast in de buurt/wijk en aan het vergroten van de veiligheid en sociale samenhang. De leden hebben veel minder het idee dat ze eraan bijdragen dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen.

Een goede en veilige start in de buurt

Opdrachtgever(s)

Gemeente Dordrecht

JSO-adviseur

Bea Houwers, b.houwers@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Dordrecht

Met wie wordt samengewerkt?

Ouders, vrijwilligers, professionals en gemeente (onder andere scholen, ouderraden, medezeggenschapsraden, buurtcoaches en wijkmanagers).

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Ouders worden vanaf het begin betrokken om mee te denken met de voorbereiding en werken ook mee bij de uitvoering.

Uitvoering

2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel van de proeftuin is om alle kinderen in Dordrecht gezond en veilig op te laten groeien. Hierbij hoort dat kinderen veel bewegen, veilig kunnen buitenspelen en regelmatig in de natuur zijn. Een integrale aanpak waarbij ouders al in de voorbereiding meedenken en in de uitwerking meewerken aan de centrale thema's voor kinderen 'gratis bewegen' en 'natuurlijk spelen'. De gemeente Dordrecht beoogt in twee wijken een dialoog te starten met ouders, vrijwilligers en professionals over 'gratis bewegen' en 'natuurlijk spelen'.

Wat zijn de bereikte resultaten?

In beide wijken is, volgens de werkwijze van de transitiearena, getracht om een groep koplopers en frisdenkens samen te stellen, bestaande uit ouders, wijkbewoners, vrijwilligers, professionals en gemeente.

In één wijk is dit met succes verlopen en zijn er vanuit deze groep zeven plannen ontwikkeld waarvoor draagvlak en eigenaarschap bestaat. Al deze plannen zijn op een feestelijke bijeenkomst gepresenteerd aan de belangstellende ouders en kinderen.

Na de zomervakantie zal er in samenspraak met school, de buurtsportcoaches, de gezondheidszorg, en de ouders en vrijwilligers gekeken worden naar vervolgstappen. Voor een aantal van de plannen is dat heel concreet en is ook duidelijk wie hierop het initiatief neemt. Voor andere plannen moet dat nog wat nader uitgewerkt worden.

Voor de andere wijk had de samenstelling van een groep koplopers en frisdenkens meer voeten

in de aarde. In overleg met de gemeente is besloten om een andere invulling te geven aan de bijeenkomsten in deze wijk. De uitkomsten van deze bijeenkomsten zijn meegenomen in de eindopbrengsten en worden doorgegeven aan de buurtsportcoaches. Zij kunnen met de scholen en MEE hier mogelijk een vervolg aan geven.

Alleen de eerst genoemde wijk is meegenomen in het onderzoek Kwaliteit van de Samenleving.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Integrale aanpak waarbij ouders, buurtbewoners, vrijwilligers, professionals en gemeente samen plannen maken en uitvoeren van twee concrete initiatieven in twee buurten, gericht op gratis bewegen en/of natuurlijk spelen.
- Ouders, buurtbewoners, vrijwilligers en professionals zijn aangesproken op hun ideeën, denkkraft en energie (frisdenkens en koplopers) om vanaf het eerste moment mee te denken en mee te doen. Zo worden zij mede-eigenaar van de uitvoering.
- Gemeente maakt niet zelf de plannen, maar doet ervaring op met een vernieuwende wijze van participatieve beleidsontwikkeling en -invulling.
- De gemeente durft de zoektocht aan te gaan om op een andere wijze vorm te geven aan ontwikkeling en uitvoering van beleid.

Quotes van betrokkenen

"Het is een spannend avontuur wat we met elkaar zijn aangegaan met mooie, maar ook met lastige momenten".

"Wat zijn er mooie cartoons gemaakt van de plannen!"

Onderzoekresultaten

Aansturing

De gemeente Dordrecht heeft een sturende rol ten aanzien van de doelstelling van de proeftuin, maar niet ten aanzien van de praktische uitvoering, daarin worden JSO en andere deelnemers vrijgelaten. In de woorden van de gemeente: *"De belangrijkste rol is om niet te snel een vanzelfsprekende gemeentelijke rol/houding aan te nemen. Ruimte geven aan de ideeën."* De gemeente heeft een verantwoordelijkheid de resultaten op lange termijn te monitoren en te zorgen voor het duurzaam gebruik ervan.

Burgerparticipatie

Na de eerste bijeenkomst zijn er twee moeders overgebleven die daadwerkelijk hebben geparticipeerd. Enkele deelnemers zijn kritisch over de werving van inwoners, hetgeen ook terug is te zien in open antwoorden in de vragenlijst (ingevuld door zeven mensen): *"Er is m.i. niet veel tijd in extra werving gestoken"* en *"Het leek net alsof de lage opkomst van ouders onverwachts was, terwijl dit toch wel in de lijn der verwachting ligt."* Ook de gemeente *"had wel graag iets meer bewoners bij de*

proeftuin betrokken gezien.” Het bereik van inwoners is enigszins tegengevallen: “Er waren toch vooral professionals die richting gaven aan de uitkomsten.”

Samenwerking

Deelnemers beoordelen de samenwerking verschillend. Bij de meeste deelnemers is er over de gehele linie waardering, met name voor het delen van kennis, de open communicatie en het respect voor ieders inbreng. Er zijn duidelijke afspraken in de proeftuin. Deelnemers kijken overwegend positief naar de eigen betrokkenheid: *“We hebben een goede start gehad”* en *“Het is super om te zien welke ideeën boven tafel gekomen zijn.”*

Verschillende betrokkenen zijn wel kritisch over de verdere uitwerking van de ideeën: *“De plannen zijn nog niet concreet genoeg”* en *“er zijn ideeën en initiatieven, maar hierin is nog geen duidelijke partij die de leiding neemt.”* Betrokken partijen hebben verschillende ideeën over hun rol in de daadwerkelijke uitvoering van de initiatieven. Ze schuiven elkaar de trekkersrol toe. Het is belangrijk om tijdens het hele proces tijd te besteden aan het bespreken van deze punten en verwachtingen naar elkaar uit te spreken.

Het streven was dat inwoners uiteindelijk de lead zouden pakken, maar er waren uiteindelijk maar twee moeders betrokken.

De waardering met een rapportcijfer voor de samenwerking binnen de proeftuin als geheel is gematigd voldoende (6,3).

Effecten voor inwoners

De moeders en professionals die actief bij de proeftuin betrokken zijn, zijn overwegend enthousiast. Er zijn nieuwe verbindingen gelegd en er zijn concrete initiatieven verzonden. Ook zijn ze tevreden over de manier waarop de bijeenkomsten zijn begeleid. De betrokkenen vinden het wel jammer dat er uiteindelijk maar twee ouders actief hebben meegedacht en gedaan. Als we kijken naar de beschermende indicatoren dan zijn de twee moeders positief over de regie die zij in de wijk krijgen en nemen. Ze hebben het gevoel dat ze op veel plekken en op veel lagen mogen meedenken en meepraten. Hun deelname aan het sociale leven was al voor de proeftuin groot. Zo zaten ze al bij Buurt-moeders en één van hen bij de OR. Maar door de proeftuin zijn ze toch weer met meer ouders in gesprek gekomen en één van de moeders geeft aan nauwer contact te hebben gekregen met haar burens.

Als we kijken naar alle ouders rondom de school de Regenboog, dan blijkt het nog lastig om te zorgen dat ze de regie ook daadwerkelijk pakken. Ondanks verschillende pogingen zijn er maar weinig ouders betrokken geraakt bij de proeftuin. Wel zijn alle initiatieven die zijn bedacht, gericht op het verbinden van de ouders. Er zijn activiteiten bedacht om kinderen te laten spelen, waarbij ouders aanwezig blijven en elkaar ontmoeten. Tijdens de slotbijeenkomst hebben ouders zich hier ook voor ingeschreven. In die zin zal de proeftuin met deze initiatieven zeker bijdragen aan het vergroten van de deelname aan het sociale leven in de buurt.

Krachtpatsters Delft

Opdrachtgever(s)

Gemeente Delft

JSO-adviseur

Bea Houwers, b.houwers@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Gemeente Delft

Met wie wordt samengewerkt?

Diverse organisaties in Delft op het gebied van Jeugd, WMO, Participatie en Onderwijs zijn betrokken bij dit proces. Tijdens de netwerkbijeenkomsten namen er betrokkenen deel vanuit ongeveer 30 organisaties en vanuit verschillende gemeentelijke afdelingen (zowel uitvoering als beleid).

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Vooraf zijn er gesprekken gevoerd met jongeren. Tijdens de uitvoering staan de jongeren (16-27 jaar) en hun vragen centraal. Daar waar mogelijk zijn ze betrokken bij de concretisering van de diverse initiatieven.

Uitvoering

2016. Inmiddels is Krachtpatsters Delft geïntegreerd in de Innovatieagenda Sociaal Domein Delft.

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Kansen vergroten voor jongeren (16–27 jaar) in kwetsbare posities.

De gemeente Delft wil met Krachtpatsers Delft organisaties en professionals uitdagen om met vernieuwende vormen van ondersteuning en hulp te komen voor en met jongeren in kwetsbare posities, met veel ruimte voor initiatieven uit het werkveld, denkend vanuit de behoefte van de jongeren. En zoveel mogelijk in gelijkwaardige samenwerking met anderen.

Wat zijn de bereikte resultaten?

De knelpunten onder jongeren en professionals zijn verkend en geduid met hen zelf. Succesvolle aanpakken elders zijn geïnventariseerd. Op basis daarvan ontstond er een schets van vijf overstijgende thema's waar jongeren in kwetsbare posities forse problemen op ervaren, namelijk (een combinatie van) wonen, talentontwikkeling, werkgevers met een groot hart, steunend netwerk en schulden..

Professionals hebben, vanuit de vernieuwende rol en waar mogelijk met input van jongeren, nagedacht over passende initiatieven voor jongeren in kwetsbare posities. Concreet zijn de volgende initiatieven daarin ontstaan:

- Businesscase Duurzaam wonen voor jongeren in kwetsbare posities met inzet van studenten en ervaringsdeskundige jongeren.
- Talentontwikkeling jongeren met inzet van het bedrijfsleven, onderwijs, eigen netwerk en professionals.
- Vriendenkringen voor jongeren met een licht verstandelijk beperking. Een initiatief om de beoogde jongeren de kans te bieden een passend sociaal netwerk op te bouwen en te onderhouden.
- Schuldenpilot, waarin er voor twee specifieke groepen jongeren in samenwerking met elkaar gezocht wordt naar oplossingen. Afhankelijk van uitkomsten worden de leerervaringen omgezet naar veranderingen in beleid.

Naast deze concrete resultaten heeft Krachtpatsers Delft ook procesmatige resultaten opgeleverd:

- Bij gemeente en organisaties is een groter bewustzijn om niet in oude patronen te vervallen.
- Genoemde resultaten zijn initiatieven die door de partners zelf zijn opgepakt en opgewerkt.
- Bij alle initiatieven is zowel het bestuurlijk niveau als het uitvoerende niveau betrokken. Daardoor is er draagvlak voor de initiatieven door de organisaties heen.
- De samenwerking is versterkt, men weet elkaar te vinden en kan op elkaar terugvallen. Alle initiatieven zijn coalities van meerdere partners.
- In alle initiatieven zijn of worden jongeren actief betrokken.
- Bij organisaties en gemeente staan jongeren in kwetsbare posities weer volop op de agenda.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Een open proces dat zich gaandeweg ontwikkelde, zonder vooraf een plan van aanpak en een afgebakende opdracht.
- Nauwe afstemming tussen opdrachtgever en procesbegeleider.
- Behoeften, visie, ambitie en lef waren bepalend voor het proces en de uitkomst.
- Denken in kansen, in mogelijkheden, in plaats van beperkingen, dwars door wet – en regelgeving heen.
- Eigenaarschap oppakken en daarvoor verantwoordelijkheid nemen. Inhoud geven aan dat wat jongeren nodig hebben, interdisciplinair, innovatief en daadwerkelijk Doen!

Quotes van betrokkenen

“Vrijwel alle jongeren willen “later” huisje, boompje, beestje”.

“Samen ben je sterk, het is mooi om te zien wat je in zo'n korte tijd al kunt bereiken”.

“We hebben nu een groter bewustzijn om niet in oude patronen te vervallen”.

“De samenwerking is versterkt, we weten elkaar te vinden en kunnen op elkaar terugvallen”.

Programma Groen en Gezond

Opdrachtgever(s)

Provincie Zuid-Holland

JSO-adviseur

Rob Rutten, r.rutten@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Provincie Zuid-Holland

Met wie wordt samengewerkt?

Provincie Zuid-Holland, Zuid-Hollands Landschap, Dunea, Parnassia/React, De Biesbosch, Gemeente Dordrecht, Reinier de Graaf Ziekenhuis, St. Hooge Nesse, Gemeente Zwijndrecht, Staatsbosbeheer, GGD Haaglanden, GGD Zuid-Holland-Zuid, GGD Rijnmond, VHG, Ministerie van VWS en Ministerie van Economische Zaken.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Inwoners van Zuid-Holland zijn betrokken bij de uitvoering van de verschillende (burger)initiatieven in het groen. In het kader van de proeftuin zijn burgers die initiatiefnemer zijn met elkaar verbonden via een LinkedIn-groep en ook betrokken bij het stakeholderonderzoek.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

In Zuid-Holland bestaan er veel groeninitiatieven die naast groenbeleving en Participatie ook de gezondheid willen bevorderen. Veel van deze initiatieven hebben beperkt kennis van elkaar en zijn ook onvoldoende op de hoogte van actuele kennis vanuit kennisinstituten. De provincie Zuid-Holland wil met het programma Groen en Gezondheid bijdragen aan het vergroten van de impact en duurzaamheid van initiatieven die groen en gezondheid met elkaar verbinden. Om die reden zijn er activiteiten ontwikkeld gericht op netwerkvorming, initiatieven ondersteuning en kennisdeling.

De doelgroep zijn zorgorganisaties en groen- en natuurorganisaties in Zuid-Holland en hun deelnemers.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er is een Quickscan Groen en gezondheid gemaakt. In twee sessies en met gebruik van een onderzoek naar de stand van zaken zijn de belangrijkste kansen geïdentificeerd met behulp van de belangrijkste wetenschappers op het thema, stakeholders en adviseurs vanuit verschillende sectoren zoals groen, governance en het sociaal domein.

Een actor- of stakeholderanalyse geeft inzicht in hoeverre er expliciet of impliciet aandacht is binnen regionaal beleid (landschapstafels) voor het bevorderen van de gezondheid. Hiertoe is met een reeks van initiatiefnemers en stakeholders op het gebied van gezondheidsbevordering via groen gesproken. In dat kader zijn naast terreinbeheerders, initiatiefnemers, zorgondernemers en IVN ook GGD-en geïnterviewd.

Samen met de stakeholders is in kaart gebracht wat de belangrijkste kansen zijn om samenhang te organiseren door een collectieve aanpak, zowel op micro-, meso-, als macroniveau. Op basis van deze kennis, analyse en ontwikkeld draagvlak kunnen de initiatiefnemers samen met de provincie en andere betrokkenen voor het eerst een meer collectieve aanpak bepalen en starten.

Een resultaat is ook een levendige gemeenschap. Initiatiefnemers en betrokkenen zijn met elkaar verbonden door ontwikkeling van een digitaal platform via LinkedIn. Hierop zijn de belangrijkste stakeholders aanwezig voor het delen van informatie en kunnen zij elkaar informeren en consulteren over praktische vraagstukken.

In een fysieke bijeenkomst zijn stakeholders met elkaar in gesprek gegaan over de stakeholderanalyse en vervolgstappen op het thema groen en gezondheid.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- de uitwisseling van de kennis en kunde op het gebied van gezondheidsbevordering.
- de provincie heeft de rol van facilitator, niet van bepaler, genomen.
- de integrale benadering op meerdere sectoren: sociaal domein, groen en natuur en economie.

Quotes vanuit de betrokken partijen

“Inzicht in wat nu de werkbare bestanden van verschillende Groen en gezondheidstrajecten zijn, is voor veel mensen nog onvoldoende helder in beeld.”

De waarde van 'de Rotterdamse Munt'

Opdrachtgever(s)

Gemeente Rotterdam

JSO-adviseur

Rob Rutten, r.rutten@js0.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Rotterdam

Met wie wordt samengewerkt?

De Rotterdamse Munt, gemeente Rotterdam, Reakt, Dock,
De Verre Bergen, OBS de pijler, Vebego-groep, Van Nelle Fabriek Events.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Bewoners uit de omgeving, deelnemers en vrijwilligers van
De Rotterdamse Munt hebben deelgenomen aan het MKBA-onderzoek.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

De Rotterdamse Munt is een maatschappelijk initiatief in de vorm van een kruidentuin. Het initiatief biedt, naast een unieke groene ontmoetingsplek in de verstedelijkte omgeving, ruimte voor cliënten van diverse maatschappelijke organisaties, gemeentelijke diensten en zorgorganisaties voor herstel en ervaring. Verschillende gemeentelijke diensten en zorgorganisaties maken zonder betaling of tegenprestatie gebruik van het initiatief. Hierdoor lijkt het dat de tuin wordt gebruikt als park of plein. De tuin wordt echter gebruikt als onderdeel van gefinancierde behandeling en begeleiding gericht op herstel en ervaring. De maatschappelijke effecten van de huidige diensten zijn nu onvoldoende in beeld bij gemeentelijke diensten en zorgorganisaties.

Daarnaast mist de Gemeente Rotterdam methoden en technieken om sociale ondernemers en burgerlijke initiatieven te waarderen op hun maatschappelijke waarde.

Doelen:

Inzicht van de maatschappelijke kosten en baten van de Rotterdamse Munt door een ontwikkel-MKBA.
Draagvlak met stakeholders en partners over doorontwikkeling van de huidige businesscase aan de hand van het business model Canvas.
Inzicht bij de gemeente Rotterdam in de methode en toepassing van de ontwikkel-MKBA.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er is een Kick-offbijeenkomst georganiseerd met de kerngroep. Vervolgens is kennis verzameld in deskresearch, gesprekken met 24 stakeholders en sessies met stakeholders en deels ook met partners gericht op doorontwikkeling van de huidige businesscase.

De met bovengenoemde activiteiten opgehaalde kennis is gedeeld met de gemeente Rotterdam afdeling Onderzoek en Business Intelligence. De gemeente heeft hierbij inzicht gekregen in de methode en toepassing van de ontwikkel-MBA. De huidige businesscase is doorontwikkeld in samenwerking met de Rotterdamse Munt en (potentiële) stakeholders. Aangevoerd is dat de maatschappelijke kosten en baten van 'De Rotterdamse Munt' zijn te duiden door een ontwikkel-MKBA.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- een MKBA waarbij de organisatieontwikkeling van de sociale onderneming centraal staat en hierdoor er vooral aandacht is voor de sociaal maatschappelijke impact voor de gemeente en haar inwoners.

Quotes vanuit de betrokken partijen

"1 euro geïnvesteerd in de Rotterdamse Munt levert 1,34 euro aan maatschappelijke waarde op."

Sluitende aanpak Participatiewet – Wmo

Opdrachtgever(s)

Gemeente Goeree-Overflakkee

JSO-adviseur

Bea Rinke de Wit, Gerda van Dijk, g.van.dijk@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Gemeente Goeree-Overflakkee

Met wie wordt samengewerkt?

Gemeente, Webego (uitvoeringsbedrijf Wsw) en de vier zorgaanbieders (Pameijer, Zuidwester, Sjaloom Zorg en Gemiva).

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Via de gemeente en de zorgaanbieders.

Uitvoering

2016

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Aanleiding voor deze proeftuin is het vermoeden van de gemeente Goeree-Overflakkee dat de bovenste groep van de dagbesteding en de onderste groep van de arbeidsmatige dagbesteding steeds meer op elkaar zijn gaan lijken.

Het doel is om een integraal model te ontwikkelen. Uitgangspunten hierbij zijn de visie van de gemeente Goeree-Overflakkee en de ter beschikking staande middelen.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er is een overzicht van voorbeelden elders die van nut kunnen zijn. Het gemeentelijk werkproces en dat van Webego is doorgelicht. De dagbestedingslocaties van de vier zorgaanbieders zijn bezocht en er zijn interviews afgenomen.

Het vermoeden van de gemeente dat de onderste groep van de arbeidsmatige dagbesteding en de bovenste groep van de dagbesteding steeds meer op elkaar zijn gaan lijken is bevestigd.

Er is een breed integraal model ontwikkeld samen met de gemeente, Webego en de vier zorgaanbieders; deze partijen gaan de mogelijkheden verkennen om te starten met een pilot in 2017.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Gezamenlijke ontwikkeling van een integraal model
- Verbinding leggen tussen de doelgroep Wmo en de Participatiewet
- Focus op de mogelijkheden voor integratie tussen deze doelgroepen.

Eindgoed, strandgoed

Opdrachtgever(s)

Pieter van Foreest

JSO-adviseur

Joren van Popta, Rob Rutten, r.rutten@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Gemeente Ter Heijde e.o.

Met wie wordt samengewerkt?

Pieter van Foreest in samenwerking met Careyn, bewonersvereniging Hint, DSW en gemeenten Delft, Westland, Midden-Delfland en Rijswijk.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Het initiatief rondom Strandgoed is ontstaan uit een bewonersinitiatief en vervolgens gerealiseerd met behulp van de partners.

Alle bewoners uit de regio behoren tot de doelgroep, als mantelzorger en/of als hulpbehoevende.

Uitvoering

2016-2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Strandgoed ter Heijde is een plaats waar mantelzorgers en hulpbehoevenden in een (vakantie)sfeer gedurende een tijd van de 'zorglast' ontzien worden. De benodigde zorg wordt uit handen genomen door een team van vrijwilligers, die het verblijf voor de gasten zo aangenaam als mogelijk proberen te maken. Hierdoor worden mantelzorgers ontzorgd en kan het risico op overbelasting van mantelzorgers worden teruggedrongen. Cliënten die steunen en vertrouwen op mantelzorgers kunnen langer zelfstandig thuis wonen en zullen minder snel een beroep doen op (nog) zwaardere zorg. Gemeenten, zorgaanbieders en een zorgverzekeraar hebben de handen ineen geslagen om een fysieke plaats te creëren waar mantelzorgers en hun naasten gezamenlijk in een vakantieachtige setting kunnen verblijven.

Doel van de proeftuin is te komen tot een business case voor Strandgoed en het ondersteunen bij het opstellen van de (eind)evaluatie om de toekomst van Strandgoed veilig te stellen.

Wat zijn de bereikte resultaten?

De landelijke ontwikkelingen op het gebied van mantelzorg en respijtzorg zijn in kaart gebracht. Er hebben diverse interviews met de gemeenten en zorgverzekeraars plaatsgevonden. Er is een concept van de business case opgesteld in nauwe samenwerking met zorgorganisatie Pieter van Foreest.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Een eerste keer samenwerking realiseren tussen partners
- De opgeleverde rapportages zijn landelijke leerinstrumenten om zowel in de regio als elders dergelijke respijtzorginitiatieven te ontwikkelen en implementeren.

De Balijhoeve

Opdrachtgever(s)

De samenspraakgroep Balijhoeve (SAMBA), Zoetermeer

JSO-adviseur

Vincent Kokke, v.kokke@jso.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Zoetermeer

Met wie wordt samengewerkt?

Zowel de buurtbewoners als de stakeholders in de betrokken wijk Rokkeveen zijn betrokken.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Er zijn 25 buurtbewoners geïnterviewd. Zij zijn bevroegd op hun wensen als het gaat over de stadsboerderij De Balijhoeve en ook op hun eigen mogelijkheden qua betrokkenheid en inzet.

Uitvoering

2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

De SAMBA-groep wil vanwege haar toekomstige opdrachtgeversrol voor stadsboerderij de Balijhoeve (beheer, programmering, educatie) een aantal richtinggevende concepten/matches op basis van de vragen die er leven in de wijk Rokkeveen en anderzijds de mogelijkheden van de Balijhoeve. Hiertoe wordt een strategische verkenning uitgevoerd onder belanghebbenden/stakeholders op basis waarvan een wijknetwerk in Rokkeveen, ontwikkeld kan worden welke betrokken wordt bij de programmering van de Balijhoeve en het ontwikkelen van vrijwillige inzet bij de Balijhoeve en in de wijk.

Wat zijn de bereikte resultaten?

Er zijn 25 buurtbewoners geïnterviewd en het resultaat is weergegeven in de korte notitie 'Wat is ons opgevallen'. Er zijn interviews gehouden met een aantal stakeholders (Wijkbibliotheek, Piëzo, Floriant en Buurtwerk, Palet Welzijn). Andere partners (Prisma, buurtapp, Chateau Floriade 1994, Floriade, Morapad, VVE Essenhout, Kurkhout) zijn gevraagd een digitale vragenlijst in te vullen. Een visuele "praatplaat" is beschikbaar om in te zetten in gesprek met buurtbewoners.

De eindrapportage is voorzien van advies met betrekking tot de verbinding tussen de Balijhoeve en de wijk Rokkeveen en richt zich op de uitbouw

van de netwerkorganisatie van de Balijhoeve inclusief 'slimme concepten' die energie vrij maken voor de toekomst.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- Het verbinden van sectoren als Staatsbosbeheer met organisaties die bijdragen aan de buurtfunctie.
- Het switchen van een proces van een te sterke fysieke transformatie naar een proces waarin de vorm volgt op de functies (ontmoeting, zorg, educatie) en er oog is voor het economische (verdienmodel, sociaal kapitaal, exploitatie) en sociale (sociaal organisatorische kant, netwerkontwikkeling, draagvlak) van de buurtfunctie.
- Het organiseren van voldoende waarborgen dat de buurtfunctie ook inhoudelijk aansluit op bewonersinitiatieven, vraaggericht, mobiliserend (samenlevingsopbouw).

Quotes vanuit de betrokken partijen:

"We zullen het organiserend vermogen van de buurt moeten zien te activeren."

"Wij zijn de stadsboerderij van de toekomst; we verbinden stad en bos en vervult een (boven) wijkfunctie."

Realiseren van sociaal-maatschappelijke doelen met ruimtelijke oplossingen

Opdrachtgever(s)

Gemeente Goeree-Overflakkee

JSO-adviseur

Fenneke de Graaf, f.de.graaf@js0.nl

Gebied waar de proeftuin is uitgevoerd

Gemeente Goeree-Overflakkee

Met wie wordt samengewerkt?

Gemeente Goeree-Overflakkee afdelingen MO en RO, professionele stakeholders en inwoners.

Op welke wijze zijn inwoners en/of cliënten betrokken?

Stakeholders en inwoners binnen één van de kernen van de gemeente zijn betrokken.

Uitvoering

2017

Wat is het doel van de proeftuin en voor wie?

Het doel van de proeftuin is om 'onder de radar' te experimenteren met de samenwerking tussen sociaal en fysiek. Dit doen we door participatief en integraal met sociale thema's in de Omgevingswet aan de slag te gaan en daarmee te komen tot inhoudelijk begrip en een gezamenlijke taal, houding en werkwijze.

Wat zijn de bereikte resultaten?

De gemeente is met een werkgroep aan de slag en weet wat de sociale thema's inhouden in relatie tot de Omgevingswet, weet welke indicatoren er op deze thema's zijn en waar data te vinden zijn. Er is door de ambtenaren geoefend met het waarderend in gesprek gaan (methodisch) met professionele stakeholders en inwoners van één kern binnen de gemeente. Zij hebben ervaren dat dit een ander soort informatie oplevert dan gebruikelijk.

De ambtenaren in de werkgroep hebben ervaren dat de werkwijze van sociaal (procesmatig) en fysiek (projectmatig) sterk verschilt en dat het daardoor moeite kost om elkaar te begrijpen en samen te werken. Door de complementariteit is de potentie groot en dit vergroot de mogelijke impact. De gemeente heeft door dit traject en door een gebiedskeuze enthousiasme gecreëerd bij zowel management als bestuur. Hierdoor is draagvlak ontstaan voor deze manier van integrerend werken

en voor daadwerkelijke ruimtelijke ingrepen die aansluiten bij de wensen van de kern.

Wat is er vernieuwend aan de aanpak van deze proeftuin?

- De verbinding maken tussen de sociale en fysieke afdelingen binnen de gemeente en daarmee gezamenlijk invulling geven aan de begrippen 'een goede omgevingskwaliteit' en 'maatschappelijke behoeften' uit de doelstelling van de Omgevingswet.

Quotes vanuit de betrokken partijen

"Wat een eye-opener, dat netwerken in het sociale domein iets anders betekent dan in het fysieke domein".

"Het effect van dit traject is in potentie groot".

"We kunnen de plank zo minder misslaan".

"Zij praten al met elkaar, gemeente moet daar bij aansluiten".

"Deze avond was anders dan gebruikelijk, dat is winst".

"De maatschappelijke vraagstukken geven een impuls aan de ruimtelijke ordening; het is prettig om met waarden te werken in plaats van alleen maar 'mooi'".

Postadres:
Postbus 540
2800 AM Gouda

Bezoekadres:
Nieuwe Gouwe Westzijde 1
2802 AN Gouda

e-mail: info@jso.nl
Tel: 0182 547 888